

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ivana Lipertová

Jazyk a překlad v právu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Katedra teorie práva a právních učení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. září 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text práce včetně poznámek pod čarou má 233 937 znaků včetně mezer.

Ivana Lipertová

V Praze dne 10. září 2018

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Zdeňku Kühnovi Ph.D., LL.M., S.J.D, vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky, trpělivost a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji paní PhDr. Mileně Horákové za korekturu a doplnění mého překladu dvorského dekretu č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*), a paní doc. PhDr. Martě Chromé, Ph.D. za korekturu anglické verze abstraktu této práce. Dále děkuji Moravskému zemskému archivu v Brně (Mgr. Leoši Pechovi, PhDr. Mgr. Tomáši Černušákovi, Ph.D.) za poskytnutí kopie originálního znění dvorského dekretu č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících.

Obsah

Obsah	4
Úvod	6
1. Část: Jazyk v právu	8
1.1. Pojem právního jazyka.....	8
1.1.1. Co si představit pod pojmem právní jazyk?	9
1.1.2. Právní jazyk vs. spisovný jazyk	11
1.2. Neurčitost právního jazyka	14
1.3. Právní normy a zákonodárství	17
1.4. Srozumitelnost jazyka a plain language	21
1.5. Slovní zásoba a stylistika	28
1.5.1. Stylistika.....	33
1.6. Vnitrojazykový překlad.....	35
2. Část: Překlad v právu	37
2.1. Dějinný vývoj právního překladu	37
2.1.1. Egyptsko-četitská mírová smlouva	37
2.1.2. Římská tradice.....	39
2.1.3. Právní překlad ve středověku	40
2.1.4. Ústup latiny a ústupky cílovému jazyku v překladu.....	41
2.1.5. Švýcarská debata: slovo vs. smysl.....	44
2.1.6. Kanadský experiment	45
2.1.7. Dějinný vývoj právního překladu v České republice	47
2.2. Obecně o právním překladu.....	53
2.2.1. Metody a přístupy k překladu	57
2.3. Překlad legislativy	59
2.4. Překlad mezinárodních smluv	62
2.5. Soudní překladatelství a tlumočnictví	69
2.5.1. Etika	73
2.5.2. Právní úprava v České republice	74
2.6. Kvalita překladu	78
3. Část: Jazyk(y) a překlad v Evropské unii	82
3.1. Zakládající smlouvy a přistoupení k Evropské unii.....	82
3.1.1. Přistoupení k Evropské unii.....	84
3.2. Mnohojazyčnost.....	86

3.2.1. Angličtina jako lingua franca Evropské unie?	88
3.3. Jazyky v institucích Evropské unie	91
3.3.1. Komise Evropské unie, Evropský parlament a Rada Evropské unie.....	92
3.3.2. Soudní dvůr EU	93
3.4. Legislativa a judikatura Evropské unie	96
3.5. Překladatelé a překladatelské problémy v Evropské unii	102
3.5.1. Právník-lingvista	103
3.5.2. Překladatelské problémy.....	104
Závěr.....	108
Použité prameny a literatura.....	111
Literatura.....	111
Internetové zdroje.....	114
Právní předpisy.....	120
Judikatura	121
Ostatní zdroje.....	122
Příloha	123
Abstrakt	125
Jazyk a překlad v právu	125
Klíčová slova	126
Abstract.....	127
Language, Translation and Law	127
Keywords.....	128

Úvod

Téma jazyka v právu je neobyčejně zajímavé a různorodé, leč velmi široké. Dotýká se výkladu práva (nejen jazykového), práva na jazyk (většinový i menšinový), forenzní lingvistiky, práva duševního vlastnictví (trademark, copyright), překladu právních dokumentů, jakož i soudního tlumočnictví, historie právního jazyka i právního překladu. Stranou nezůstává ani běžná řeč či její překlad, který v určitých situacích může mít právní následky (ať už se jedná např. o trestní právo či mezinárodní právo), mezinárodní smlouvy, činnost mezinárodních organizací, právo a fungování Evropské unie a mnoho dalších oblastí. V celé práci jsem používala především metody pozorování, popis, explanaci, komparaci, analýzu a syntézu.

V první části „Jazyk v právu“ se zaměřím na stručnější vymezení a charakteristiku právního jazyka v právu, jeho neurčitost, srozumitelnost a roli v zákonodárství. Tato část tvoří základ a odrazový můstek pro část druhou. Kapitola „Vnitrojazykový překlad“ představuje určité překlenutí mezi oběma částmi.

Druhou část „Překlad v právu“ považuji za samotné jádro práce. V historickém exkurzu poukazuji na dlouhou tradici právních překladů a zároveň jeho klíčovou roli pro rozvoj práva. Bohužel, tato problematika u nás není komplexněji zpracována, takže jsem vycházela převážně ze zahraničních zdrojů. Následně nastíním současný stav a zároveň šíří záběru překladatelů i míru prostoupení právního jazyka a překladu. Dále stručně zpracovávám obecné metody a přístupy k právnímu překladu. Kapitola „Soudní překladatelství a tlumočnictví“ obsahuje i krátkou historii právní úpravy v českých zemích včetně nejstaršího psaného právního pramene, dvorského dekretu č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*). Po neúspěšném pátrání po originálním znění či překladu dekretu ve volně přístupných zdrojích, jsem podala žádost o poskytnutí jeho opisu Moravskému zemskému archivu, který mi laskavě vyhověl. Kopie původního německého dekretu tvoří přílohu této práce. V kapitole „Soudní překladatelství a tlumočnictví“ dále pracuji s textem vlastního překladu výše zmíněného dekretu. Konečně v kapitole „Kvalita překladu“ rozebírám problematiku kvality překladu a vzdělávání překladatelů i jejich možná řešení.

V části třetí „Jazyk(y) a překlad v Evropské unii“ analyzuji téma mnohojazyčnosti Evropské unie společně s legislativou a judikaturou související s unikátním jazykovým systémem. A neopomenu ani specifika platící pro právní překlad v Evropské unii a z toho vyplývající překladatelské problémy.

Pokusila jsem se pojmout všechny nejdůležitější aspekty a poskytnout ucelený nezkrácený obraz daného tématu. Domnívám se, že není možné oddělit problematiku právního jazyka od právního překladu, stejně jako není možné oddělit právo od jazyka, což je hlavní teze této práce, kterou bych chtěla ověřit.

1. Část: Jazyk v právu

1.1. Pojem právního jazyka

„Právo je život. Popisuje život, vstupuje do něj a usměrňuje jej, v krajních situacích jej zraňuje. Proto je potřeba, aby reagovalo na společenské změny, které přináší čas, pokrok, vývoj, a cokoli dalšího, čím označujeme rozvoj společnosti a přínos nových poznatků a zejména chování v rámci společnosti. Právo proto nemohou být mumifikovaná slova.“¹

(Martin Škop)

Často se můžeme setkat s názorem, že právo je jazyk nebo jako jazyk.² Naše právo je právo slov. Morálka či zvyky mohou být zakořeněny v lidském chování, ale právo jako takové je uváděno v život pouze skrze jazyk. Slova jsou základní a zcela nezbytný nástroj každého právníka. Jazyk je používán k debatám o významu a významech právních norem, k poskytování rad klientům, k argumentování před soudem i kladení otázek svědkům. Jazyk obsažený ve smlouvách, právních listinách, v závětech dává vzniknout právům a povinnostem klientů, též je mění a ruší. Velmi málo povolání je tak závislých na jazyce jako právo. Běžný den právníka se ve své podstatě skládá ze čtení, mluvení a psaní.³ William Prosser právo označil za „jedno z hlavních literárních povolání.“⁴

Konečně v posledních třech desetiletích mnoho lingvistů a sociologů obrátilo svou pozornost k jazyku práva. Přesto však zůstává faktem, že interakce a spolupráce mezi jazykovými odborníky a právníky zůstává sporadická. Oba obory doposud zůstávají dosti uzavřené bez vzájemného porozumění. Právníci se však mohou naučit mnohé od lingvistických expertů, zejména jak efektivněji zacházet s jazykem a zároveň jej učinit srozumitelnějším. Naopak lingvisté se mohou

---

¹ ŠKOP, Martin. *Právo a vášně: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, str. 137

² ŠVÁRA Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 301 anebo WHITE, James Boyd. *Justice as translation: an essay in cultural and legal criticism*. Chicago: University of Chicago Press, 1990, str. xiii

³ TIERSMA, Peter Meijes. *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press, 1999, str. 1

⁴ GARNER, Bryan A, Jeff NEWMAN a Tiger JACKSON. *The redbook: a manual on legal style*. 2nd ed. St. Paul, MN: Thomson/West, c2006, str. xiii: „The Law,“ as William Prosser once said, „is one of the principal literary professions.

naučit, že zdánlivé zvláštnosti právního jazyka mají někdy velmi legitimní důvody pro svou existenci.⁵ Přesto překvapivě i někteří jazykovědci považují úlohu jazykovědy při právní vědě pouze za okrajovou. Například Georges Mounin v právním jazyce viděl pouhý nástroj k vyjádření právního sdělení.⁶

Jak však konstatuje Filip Křepelka: „*Vazba mezi právem a jazykem je velmi úzká*“.⁷ Právo je vždy vyjádřeno v některém jazyku. A co více samotnými slovy a větami konkrétního jazyka mu vdechujeme život. Sdělením jedné osoby dalším lidem jej pak uplatňujeme a prosazujeme, ať už slovním nebo písemným projevem. I nejprimitivnější právo je příliš komplexní, než aby fungovalo za použití pouhé neverbální komunikace.⁸ Ondřej Švára tuto tezi dále rozvíjí: „*Nejde pouze o to, že bychom prostřednictvím gest stěželi někomu vysvětlili, co je to trestný čin, akcie na majitele nebo právnícká osoba, navrhovaná teze je silnější: dokud těmto entitám nedáme jméno, tj. výraz, kterým budou označovány, žádná z nich pro nás neexistuje, a to v tom smyslu, že ji jako samostatnou, od ostatních oddělenou nevnímáme.*“⁹

1.1.1. Co si představit pod pojmem právní jazyk?

Všechny právní systémy se po určité době v jistých ohledech začnou odlišovat od obecného jazyka. Někdy se jedná pouze o drobné změny, obzvláště pokud je právní systém převážně ústní nebo relativně mladý. Na druhé straně si právníci mohou vyvinout jazyk zcela odlišný od běžné mluvy. Většina moderních právních systémů spadá mezi tyto dva extrémy. Právní profese obvykle používají jazyk, který obsahuje značný počet technických termínů a množství odlišných, často archaických rysů. Výsledkem pak může být právní jazyk, který je pro laiky těžko srozumitelný.¹⁰

---

⁵ TIERSMA, Peter Meijes. *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press, 1999, str. 1

⁶ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 13

⁷ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 12

⁸ Tamtéž str. 12

⁹ ŠVÁRA Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 301-302

¹⁰ TIERSMA, Peter Meijes. A history of the languages of law. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 13

Zatímco vazba mezi jazykem a právem je velmi úzká, pojem **právní jazyk** je velmi široký. Nejednoznačný. Právní jazyk může označovat buď **jazyk zákonodárce** (jazyk právních norem, právní jazyk), nebo **právnícký jazyk** (jazyk právní dogmatiky), či **soudcovský jazyk** (jazyk soudů). Dále je právní jazyk nejednoznačný kvůli samotnému pojmu *jazyk*. Není jasné, zda bude mít formu jazyka obecného (hovorového), nebo odborného jazyka. Reálně se jedná o zvláštní směs obou.¹¹

Můžeme se setkat s dalšími systémy klasifikace a třídění právního jazyka. Všechny je však spojuje jejich relativita a význam pro výzkumné účely. Polský právní teoretik Bronisław Wróblewski dělí právní jazyk na právní jazyk (*język prawny*) a právní metajazyk – jazyk právnícký (*język prawniczy*).¹² V České republice se jedná o velmi oblíbené a často citované dělení.¹³ Právní jazyk v tomto pojetí označuje jazyk, kterým zákonodárce tvoří právní normy, zatímco právnícký jazyk zahrnuje jazyk, který právníci používají k analýze a popisu práva např. soudní rozhodnutí, procesní dokumenty.¹⁴ Právníckým jazykem tedy v tomto pojetí rozumíme jazyk právní praxe (např. soudní), jurisprudence, ale též právní slang.¹⁵ Wróblewski tvrdí, že právní jazyk tvoří podmnožinu přirozeného jazyka, v které jsou vyjádřeny výroky o platném právu.¹⁶

Michal Tomášek pak definuje právní jazyk takto: „*Právní jazyk je z funkčního hlediska prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Ze systémového hlediska je součástí každého spisovného jazyka. Z obsahového hlediska je právní jazyk znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty – jazykové*

---

¹¹ MAZZARESE, Tecla. Legal Interpretation as Translation: Three Readings of a Current Analogy. *Übersetzung im Recht = Translation in law*. Münster [u.a.]: Lit, 2000, str. 178 - 180

¹² BIEL, Łucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. Studies in language, culture and society, vol. 2, str. 19

¹³ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 284 anebo TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 24

¹⁴ BIEL, Łucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. Studies in language, culture and society, vol. 2, str. 19

¹⁵ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 284

¹⁶ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 52

šablony) nebo celé věty.“¹⁷ Podle Lukáše Hloucha je právní jazyk „*jazykem odborným (tzv. technolekt), který užívá gramatických pravidel národního jazyka spisovného. Odlišuje se však značně především v rovině lexikální a stylistické.*“¹⁸ Právní jazyk je jedním z mnoha odborných jazyků vedle např. jazyka ekonomického.¹⁹

Právní jazyk může být chápán několika způsoby. Z obecného hlediska ho můžeme považovat za odborný jazyk, za funkční variantu přirozeného jazyka s určitými specifickými rysy v morfologické, syntaktické, sémantické a pragmatické oblasti. Z dynamického hlediska je však právní jazyk formou komunikace umožňující právní diskurz mezi různými právními činiteli.²⁰

Jan Kořenský se tak domnívá, že je „*účelné považovat právní jazyk za specifický funkční jazyk v rámci češtiny jako národního jazyka, jenž předpokládá existenci příslušných funkčních řečí uskutečňujících se v daných oblastech společenské činnosti. Má jednu zásadní přednost: spájí tradiční přístup ke vztahům práva a řeči, jehož východiskem byl [...] pojem právního jazyka, s přístupem důsledně komunikačně orientovaným.*“²¹

Ačkoli každá definice postihuje jiné aspekty pojmu právní jazyk, osobně je mi nejbližší pojetí právního jazyka jako formy komunikace, neboť se nezabývá pouhým popisem vlastností tohoto pojmu, ale vystihuje jeho smysl.

1.1.2. Právní jazyk vs. spisovný jazyk

Většina autorů právní jazyk považuje za součást jazyka spisovného.²² Za všechny Viktor Knapp: „*Jazyk právní má v spisovném jazyce postavení jazyka odborného,*

---

¹⁷ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 25

¹⁸ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 53

¹⁹ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

²⁰ HUSA, Jaakko. *Understanding Legal Languages. The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 167-168

²¹ KOŘENSKÝ, Jan. *Jazyk právní komunikace. Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, str. 84-85

²² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk) anebo KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

*tj. jazyka, který je používán specificky k vyjádření určité vymezené součásti společenského vědomí, v našem případě, řečeno zkratkou, státu a práva, a existuje vedle obecného základu spisovného jazyka. Od obecného základu spisovného jazyka však jazyk právní není oddělen přesnou hranicí, nýbrž s ním souvisí, závisí na něm a obě tyto složky spisovného jazyka se navzájem prolínají.*²³

Martin Škop se ale domnívá, že snaha svázat právní jazyk s jazykem spisovným se může ukázat jako problematická zejména pro mnohé rozdíly, dále pro rozepře v akademické obci ohledně samotné definice spisovného jazyka a v neposlední řadě: „Právní jazyk se liší od spisovného jazyka mimo jiné důrazem na racionalitu a objektivnost, neboť hledá kritéria pro objektivní posouzení situací a stanovení modelů „správného jednání“.²⁴ I Knapp ovšem uznává, že právní jazyk není jednolitý a zahrnuje též jazyk hovorový či slangový.²⁵

Jak jsem naznačila v této kapitole, již samotný pojem právního jazyka, jeho definice, aspekty či dělení vyvolávají debaty mezi odborníky a názory na něj a jeho význam se velmi liší. Nicméně alespoň ohledně některých stránek právního jazyka panuje určitá shoda, např. že by právní jazyk používaný v praxi měl být jednoznačný a jakýkoli právní pojem by měl nést pouze jediný význam.²⁶ S tímto požadavkem se též pojí problematika neurčitosti právního jazyka, které se budu věnovat podrobněji v následující kapitole. Dále by měl být právní jazyk konstantní a v neposlední řadě srozumitelný.²⁷ O srozumitelnosti pojednám detailněji v kapitolách „Srozumitelnost jazyka a plain language“ a „Právní normy a zákonodárství“. Všechny tyto aspekty pak znovu zmiňuji ve vztahu k právní terminologii v kapitole „Slovní zásoba a stylistika“. Chtěla bych též podotknout, že studium a rozbor právního jazyka je mimo jiné nezbytným předpokladem pro

---

²³ Tamtéž

²⁴ ŠKOP, Martin. Jazyková metoda interpretace práva – důvod k nejistotě? *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 286 - 287

²⁵ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

²⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), str. 110 – 111 anebo ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právní komunikace*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 41

²⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), str. 110 – 111

hlubší porozumění právního výkladu a argumentace.²⁸ Tomuto tématu se však kvůli jeho rozsáhlosti nebudu v této práci věnovat.²⁹

---

²⁸ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 73

²⁹ Podrobněji např. GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

1.2. Neurčitost právního jazyka

„Nejasnost a mnohoznačnost je cena, kterou musíme zaplatit za používání obecných výrazů.“³⁰

(Herbert Lionel Adolphus Hart)

Lidé si jazyk obvykle idealizují a v jejich pojetí je přesný, určitý, doslovný a jednoznačný. Často si představují, že vše může být řečeno zcela jasně.³¹ „Pro přirozený jazyk je ale tak typická sémantická i syntaktická nepřesnost a neurčitost, pročez proces subsumpce je začasťe i procesem tvořivého hledání významů jazyka.“³² jak připomíná Holländer. V právní teorii oblíbená metafora zobrazuje jazykovou neurčitost jako polostín, potměný okraj, šedou oblast mezi jasnou aplikovatelností výrazu a jeho jasnou neaplikovatelností.³³ S ohledem na funkci právního jazyka by měl být právní jazyk jednoznačný a přesný, jak již bylo řečeno v předešlé kapitole. Ve snaze obsáhnout co nejvíc případů do budoucna je pro právní jazyk typická jeho složitá struktura např. dlouhá a spleťtá souvětí. Jako součást přirozeného jazyka si však zachovává i jeho charakteristické stránky (tedy neurčitost a víceznačnost zejména ve slovní zásobě). Proti sobě stojí právnícká snaha o co největší přesnost a jednoznačnost a zároveň pro přirozený jazyk typická neurčitost a víceznačnost.³⁴ Jak správně poznamenává Alexandr Stich: „Významová neurčitost právníckých textů je z hlediska určení projevu vždy nedostatkem závažnějším než významová neurčitost textů jiné povahy.“³⁵ Je všeobecně uznáváno, že právní jazyk, seznamující širokou veřejnost s jejími právy a povinnostmi, by měl být vyjádřen takovým jazykem (způsobem), aby byly základní myšlenky jasné. Avšak, i kdyby byla dokonalá jasnost dosažitelným

---

³⁰ POSCHER, Ralf. Ambiguity and vagueness in legal interpretation. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 142: Vagueness „is the price to be paid for the use of general classifying terms“

³¹ CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str. 13- 23

³² HÖLLANDER, Pavel. Soudce dnes: bariéra postmoderní dekonstrukce nebo industriální továrna na rozhodnutí? In ja-sr.sk [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Hollander_Soudce_dnes.pdf

³³ ENDICOTT, Timothy. Linguistic Indeterminacy. *Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000, str. 668-669

³⁴ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 53

³⁵ STICH, Alexandr. O dvojnáčnosti v právníckém vyjadřování. In nase-rec.ujc.cas.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5384>

cílem, může to vést k nespravedlnosti v případech, kdy je třeba aplikovat pravidla v nepředpokládaném kontextu a za předem nepředvídaných okolností.³⁶ K tomu například slouží i tzv. neurčité právní pojmy, které jsou záměrně neurčité proto, aby umožňovaly vhodnou interpretaci právního pravidla pro každý konkrétní právní případ.³⁷ Vždy se také budou nevyhnutelně objevovat situace, kdy bude otázkou, jaká interpretace je správná. Překvapivě se takové problémy spíše objeví při použití slov běžného každodenního jazyka, než při použití přesně definovaných technických termínů.³⁸ Přesného a jednoznačného právního jazyka však nedosáhneme pouze vhodnou volbou pojmů v oblasti terminologie, ale jak uvádí Holländer pouze „*souladným úsilím o přesnost v oblasti stylistiky, syntaxe, gramatiky i terminologie*“.³⁹ Ačkoli Oliver Wendell Holmes Jr. k tomu správně podotýká: „*Slovo není křišťál, průhledné a neměnné, je to slupka živé myšlenky a může výrazně měnit barvu a obsah podle okolností a času, v kterých je použito.*“⁴⁰ Podle Maragret Jane Radin dokonce neexistují pravidla, která bychom mohli považovat za v čase neměnné. Ale mělo by být zřejmé, že i když se v průběhu času významy slov někdy překvapivě změní, neurčitost z toho vycházející opravdu není zásadní. Zaprvé změna v jazykových významech je pomalá. Jako kdybychom z líného a neohrabaného posunu ledovce vyvodili, že se pohne, pokud se o něj opřeme ramenem a strčíme do něj. Přitom význam některých slov se nemusí změnit celá staletí. Jazykovědci rekonstruující protoindoevropštinu, kterou se mluvilo před více než třemi tisíci lety, došli k závěru, že slovo ‚tři‘ mělo podobu ‚trey‘, protějšek slova ‚dva‘ byl ‚dwo‘ atp. Takže některá slova se mění pomalu a některá velmi velmi pomalu.⁴¹

---

³⁶ CHARNOCK, Ross. *Clear Ambiguity. Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. *Linguistic insights*, v. 37, str. 65

³⁷ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 56

³⁸ CHARNOCK, Ross. *Clear Ambiguity. Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. *Linguistic insights*, v. 37, str. 101

³⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 285

⁴⁰ U. S. Supreme Court. *Towne v. Eisner*, 245 U. S. 418 (1918). In supreme.justia.com. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/245/418/> „*A word is not a crystal, transparent and unchanged, it is the skin of a living thought, and may vary greatly in color and content according to the circumstances and the time in which it is used.*“

⁴¹ ENDICOTT, Timothy. *Linguistic Indeterminacy. Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000, str. 687-688

Zadruhé, i když se význam slova změní, nemusí to nutně znamenat neurčitost, ta nastává pouze v případě, kdy není jasné, který význam má být v daném případě použit. Většina tvrzení ohledně proměnlivosti významu je ale radikálnější. Podle nich je význam nestálý a může se změnit kdykoliv, takže v každém soudní rozhodnutí aplikujeme nový význam.⁴²

Za zmínku tak stojí názor Šváry: „*Pochopení významu [...] není otázkou poznání pojmenovávaných předmětů, nýbrž otázkou kontextů, v nichž je použití výrazů v souladu s právníkou jazykovou hrou, a ty se pochopitelně mění, jejich hranice se různě posouvají a potenciálně jich je mnoho. [...] Pokud si třeba někdo není jistý, zda je suma, kterou dostává na účet koncem měsíce od svého zaměstnavatele, mzdou, nebo platem, nezabývá se svých pochybností tím, že si tuto věc (mince a bankovky) prohlédne, nýbrž tím, že si osvojí pravidla toho, kdy používat slovo „mzda“ a v jakých kontextech je naopak na místě použít slovo „plat“.*“⁴³

Allan Hutchinson a Derek Morgan se domnívají, že věta nikdy nebude mít stejný význam pro dvě různé osoby a někdy i dokonce pro jednu osobu bude jedna věc v různých případech znamenat něco jiného. Ve prospěch určitosti v právu však mluví mimo jiné skutečnost, že právníci i profesori práva bez námahy vymyslí příklady, které mají klientům a studentům ilustrovat použití jazykem zformulovaných pravidel. Velmi často ani klienti a studenti příklady nepotřebují.⁴⁴

Dle mého názoru neurčitost právního jazyka lze do určité míry odstranit tím, že budeme dbát nejen na použití vhodných slov, ale též trvat na dobré znalosti okolností, za kterých jsou tato slova používána. Samotné povědomí o významu slova tak nestačí. Při ignorování kontextu můžeme s klidem učinit pouze jediný závěr, že je nejasné, kolik je toho jasného.

---

⁴² ENDICOTT, Timothy. Linguistic Indeterminacy. *Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000, str. 687-688

⁴³ ŠVÁRA Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 309

⁴⁴ ENDICOTT, Timothy. Linguistic Indeterminacy. *Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000, str. 687-688, 696-697

1.3. Právní normy a zákonodárství

„Požadavek na zákonodárce psát úsporně a srozumitelně by se měl týkat i těch zákonů, s kterými nejčastěji v průběhu svého života přijde do styku obyčejný člověk. Pokud stát na jednu stranu vychází z toho, že povinností občana je znát ústavu a zákony, měl by se na druhou stranu postarat o to, aby byli občané co nejlépe informováni o aktuálním stavu zákonodárství.“⁴⁵

(Hans Adam II., vládnoucí kníže z Liechtensteinu)

Právní jazyk souvisí s vytvářením a vyjádřením norem, které mají za úkol regulovat chování člověka ve společnosti, má normativní povahu. Cílem práva vyjádřeného právním jazykem není jen zprostředkovat informace, ale především určovat, ovlivňovat či upravovat lidské chování. Právní jazyk má též performativní povahu, protože právní následky jsou často výsledkem pouhého vyslovení určitých slov např. při uzavření manželství.⁴⁶ Použitím jazyka můžeme převést práva, udělit souhlas, uložit povinnost nebo naopak povinnosti zbavit.⁴⁷

Dle obvyklé definice je právní norma *„všeobecně závazné, státem vydané, jím garantované a sankcionované pravidlo lidského chování spočívající v příkazu, zákazu či dovolení a vyjadřující formálně obecný zájem“⁴⁸*. V právních normách rozlišujeme deskriptivní a preskriptivní věty. Deskriptivní věty popisují to, co je či bylo, tedy objektivní skutečnost.⁴⁹ Preskriptivní věty vyjadřují módy normativnosti a to příkazem, zákazem a dovolením, vyjadřují něco, co má být.⁵⁰

Právní norma obsahuje 3 prvky: hypotézu, dispozici a sankci. *„Hypotéza [...] stanoví podmínky, za nichž nastane dispozice a popřípadě sankce. [...] V dispozici nalezneme jednotlivé žádoucí modality chování, tj. z hlediska*

---

⁴⁵ KRÁTKÝ, Petr. Problém politické argumentace v interpretaci práva. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 346-347

⁴⁶ Viz např. § 659 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁷ CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str- 13-14

⁴⁸ ŠÍN, Zbyněk. *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy příručky pro právní praxi, str. 12

⁴⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), str. 29

⁵⁰ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 50-51

normotvůrce **příkaz, zákaz, dovolení** určitého chování a z hlediska adresáta **oprávnění a povinnost**.“ Dispozice nikdy nesmí v právní normě chybět. „Sankce [...] je část [...], v níž je stanovena **újma (postih) za porušení právních povinností** stanovených v dispozici právní normy.“ „Normy s klasickou trojčlennou strukturou mají podobu podmíněné normativní věty. Jedná se o **normy kondicionální**.“⁵¹

Normativní právní věty jsou zpravidla jednoduché a jsou pro ně charakteristické výčty. V případě podzákonných právních předpisů je pak gramatická struktura o něco komplikovanější. Běžná délka právního předpisu dosahuje zhruba dvou stran (s přílohami tří stran), avšak přibližně půlce právních předpisů stačí pouhá jedna strana.⁵²

Dle Pavla Holländera problémy českého zákonodárství představují zejména „naivní představa, dle níž lze každý společenský problém vyřešit přijetím právního předpisu, kodifikační euforie, neustálá implementace, začasné nízká kvalita přijímaných legislativních textů (představujících v řadě případů nevydařené překlady zahraničních předloh), následně pak improvizovaná reakce na zděšené reakce praktického života (určitě ale i legislativní zásahy, jež jsou součástí politického lobbismu).“⁵³ Podobný názor sdílí i Aleš Gerloch a Jan Tryzna: „Je jisté, že současná normotvorba je málo kvalitní. Je to dáno jednak nepromyšleností legislativních změn, často zbytečnou snahou přijímat urychleně právní předpisy, o nichž se v době jejich přijetí ví, že budou vyžadovat okamžitou novelizaci, aby byly vůbec aplikovatelné apod.“⁵⁴

Tvorba vládních právních předpisů, jejich členění, terminologii a další lingvistické požadavky jsou upraveny v Legislativních pravidlech vlády (dále jen „Pravidla“).⁵⁵ Základní nároky pro jazyk právních předpisů stanoví článek 2

---

⁵¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), str. 38-39

⁵² KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: (právněinformatický přístup)*. Praha: Academia, 1999, str. 107-108

⁵³ HÖLLANDER, Pavel. Soudce dnes: bariéra postmoderní dekonstrukce nebo industriální továrna na rozhodnutí? In ja-sr.sk [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Hollander_Soudce_dnes.pdf

⁵⁴ GERLOCH, Aleš a Jan TRYZNA. Úvodní teze metodologie interpretace práva. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 15

⁵⁵ Legislativní pravidla vlády. In vlada.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

odstavec 2 písmeno d, dle kterého má být právní předpis „*koncipován přehledně a formulován jednoznačně, srozumitelně, jazykově a stylisticky bezvadně.*“ Článek 40 Pravidel klade důraz na terminologickou jednotnost právních předpisů a konzistentní užívání právní terminologie v celém právním řádu. Uvedení nového právního termínu se řeší jeho vymezením v právním předpisu, tedy legální definicí. U mnohovýznamových slov musí být jasné, jaký význam má slovo v daném kontextu. Cizí slova lze užít jen v nezbytných případech, například pokud již jsou zavedena v právní terminologii. Právní předpis se píše oznamovacím způsobem přítomného času a většinou v jednotném čísle. Člení se na části, hlavy, díly, oddíly a případně pododdíly. Základní jednotkou každého právního předpisu je paragraf mimo ústavního zákona, kde se používá označení článek, které můžeme dále dělit na odstavce, pododstavce a body. Dále Pravidla upravují vytváření a používání legislativních zkratk, vyjádřením variant spojkami „nebo“ a „anebo“ a kumulativním výčtem, použitím slov „obdobně“ a „přiměřeně“. Paragraf nebo článek by se měl týkat pouze jedné a téže věci v délce maximálně šesti odstavců.⁵⁶ Zákon včetně novely zákona nesmí upravovat spolu nesouvisející témata tzv. legislativní přílepký, což zdůraznil i Ústavní soud v nálezu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06.⁵⁷

Osobně za největší zpronevěření se výše uvedeným zásadám považuji zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Za dobu své existence od svého přijetí v roce 1993 byl 201 krát přímo či nepřímo novelizován tedy průměrně osmkrát za rok.⁵⁸ V číslování paragrafů nalezneme i takové unikáty jako § 38zf. Výjimkou nejsou ani předimenzované paragrafy, odstavce a velmi dlouhé věty. U některých právních předpisů⁵⁹ se sotva očekává, že je budou číst občané na denní bázi, ale v případě zákona, který má každý občan každý rok použít, je takováto právní úprava dané tematiky přímo děsivá. Jak v úvodním citátu této kapitoly upozorňuje Hans Adam II., protože neznalost zákona neomlouvá, je povinností

---

⁵⁶ Legislativní pravidla vlády. In vlada.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06, dostupný z www.usoud.cz

⁵⁸ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

⁵⁹ Např. vyhláška č. 100/2018 Sb., o technické způsobilosti a pravidelných technických prohlídkách vojenských vozidel

státu zajistit informovanost občanů o platné legislativě a srozumitelnost zákonů, obzvláště těch, s kterými během života běžně přichází do kontaktu.⁶⁰

Mnoho zemí, ať už vycházející z kontinentální tradice, či common law, považuje za důležité upravit pravidla tvorby právních předpisů (*legislative drafting*). Zatímco však v zemích common law směřuje vývoj legislativního jazyka k jednoznačnosti a všeobecné srozumitelnosti, na českých právních předpisech lze dle volby jazykových prostředků (např. elipsy a kontaminace) vyzorovat naprosto protikladný trend. Dalším důvodem nižší kvality jazyka právních předpisů v České republice je absence vzdělávání v technice tvorby legislativních aktů. V anglicky mluvících zemích je pro výkon profese „legislativce“ (*legislative drafter*) nutné absolvování kurzů „psaní zákonů“ (*legislative drafting*) v rámci univerzitního studia. Sepsání a zpracování vládních návrhů zákonů je oproti úpravě v České republice centralizované a *legislative drafter* se následně zpravidla vyjadřuje i k jazykové kvalitě legislativních návrhů poslanců. Tento systém zaručuje konzistentní, jasný, předvídatelný jazyk a tudíž povětšinou i vysokou lingvistickou kvalitu právních předpisů. V anglicky mluvících státech vychází pokyny pro tvorbu právních předpisů ze zásad vyjádřených v hnutí za srozumitelnější angličtinu (*Plain English Campaign*) z osmdesátých let 20. století. „Plain“ však nesmíme chápat jako simplifikovanou základní verzi angličtiny, nýbrž jako srozumitelný anglický jazyk.⁶¹ Srozumitelnosti právního jazyka a konceptu plain language se budu podrobněji věnovat v následující kapitole.

Závěrem této kapitoly bych chtěla podotknout, že vzhledem k shora uvedeným nedostatkům se přikláním k názorům Gerlocha, Holländera a Tryzny na české zákonodárství, tedy v oblasti nejen jazykového zpracování české legislativy vidím výrazný prostor pro zlepšení.

---

⁶⁰ KRÁTKÝ, Petr. Problém politické argumentace v interpretaci práva. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 346-347

⁶¹ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 53-55

1.4. Srozumitelnost jazyka a plain language

„[M]oderní právní styl je namicovatý, rozvleklý, nesrozumitelný, nejasný, nespisovný, těžkopádný, nudný, redundantní, neuspořádaný, nevýrazný, tupý, neumětelský, neosobní, popletený, pochybný, nezřetelný, afektovaný, tajemný, spletitý, těžkopádný, zatížený žargonem a klišé, neohrabaný, úskočný, bombastický, pseudointelektuální, hyperbolický, klamavý, nevychovaný, upracovaný, bezkrevný, prázdný, uhýbavý, domýšlivý, zkroucený, nesourodý, nesoudržný, zaškrncený, zastaralý, ukřičený a neurčitý.“⁶²

(Tom Goldstein a Jethro Lieberman)

Kritika právního stylu překvapivě není ničím novým. V roce 1695 se anglický kancléř rozhodl udělit exemplární trest za jeden obzvláště rozvláčný dokument podaný u jeho soudu. Kancléř nejdříve nařídil udělat díru do středu inkriminovaného dokumentu skrze všech 120 stran, poté rozkázal, aby ho narazili na hlavu autora dokumentu, a pak nešťastníka vodili jako výstrahu všem přítomným na soudě ve Westminster Hall.⁶³

Spolu se systémem common law byl do Ameriky přenesen styl psaní anglických právníků. V roce 1817 si Thomas Jefferson stěžoval, jak jeho kolegové právníci byli zvyklí psát zákony tak, že *„každé druhé slovo bylo ‚said‘ nebo ‚aforesaid‘ a všechny dvakrát nebo třikrát zopakovat, tak abychom pouze my z oboru mohli rozkódovat znění a rozuměli tomu, co to znamená...“*⁶⁴

Případ *Nix v Hedden*, 149 U.S. 304 z roku 1893 se týkal ustanovení v celním zákonu (*Tariff Act 1883*), který uvalil clo deset procent na zeleninu, pokud nebylo uvedeno jinak. Když se úřady pokusily vymáhat desetiprocentní clo za rajčata, bylo poukázáno na skutečnost, že rajče není zelenina, ale ovoce. Soudce Horace Gray ovšem odmítl odbornou definici, protože podle jeho názoru jsou rajčata

---

⁶² ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, str. 117

⁶³ WYDICK, Richard C. Plain English for lawyers. 66 Cal. L. Rev. 727 (1978). In scholarship.law.berkeley.edu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol66/iss4/3/>

⁶⁴ Tamtéž: *"making every other word a 'said' or 'aforesaid,' and saying everything over two or three times, so that nobody but we of the craft can untwist the diction, and find out what it means..."*

v běžné mluvě, ať už prodejců, či spotřebitelů považována za zeleninu. V rozsudku uvedl, že by měl převážít „běžný“ význam.⁶⁵ Nesmrtelná otázka, zda rajčata právně zařadit mezi ovoce či zeleninu, se řešila i o necelých sto dvacet let později na půdě Evropské unie. Rada Evropské unie však zvolila pro účely Směrnice Rady 2001/113/ES ze dne 20. prosince 2001, o ovocných džemech, rosolech a marmeládách a kaštanovém krému určených k lidské spotřebě⁶⁶, opačné řešení a rajčata zahrnula do kategorie ovoce.

Co se týče používání „plain language“ (tedy jednoduchého, prostého a hlavně srozumitelného jazyka) v právu, stojí za to též připomenout francouzské nařízení z roku 1539 (*Ordonnance Villers-Cotterêts*). Toto nařízení bylo přijato za vlády krále Františka I. Francouzského, jehož cílem bylo nahradit latinu v právních a správních aktech a dokumentech francouzštinou. Dle článku 110 výše uvedeného nařízení budou zákony a rozsudky napříště psány tak jasně, aby byla odstraněna veškerá nejednoznačnost a neurčitost a nebylo již zapotřebí interpretace.⁶⁷ Článek 111 výše uvedeného nařízení dále stanovil, že rozsudky a jiné soudní rozhodnutí, smlouvy, závěti a všechny právní dokumenty budou psány ve francouzštině a nikoliv v latině.⁶⁸ Ačkoli díky používání známých výrazů se nemusíme tak často obracet na slovník, tyto výrazy jsou neurčitější a tudíž tím spíše vyvolávají debatu a neshody ohledně správné interpretace. Není tedy nijak překvapivé, že používání francouzštiny namísto latiny neodstranilo problémy nejednoznačnosti a neurčitosti v právu.⁶⁹

---

⁶⁵ CHARNOCK, Ross. *Clear Ambiguity. Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. *Linguistic insights*, v. 37, str. 81-82

⁶⁶ Směrnice Rady 2001/113/ES ze dne 20. prosince 2001, o ovocných džemech, rosolech a marmeládách a kaštanovém krému určených k lidské spotřebě. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0113>

⁶⁷ *Ordonnance Villers-Cotteret 1539*. In legifrance.gouv.fr [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070939> „*Et afin qu'il n'y ait cause de douter sur l'intelligence desdits arrêts, nous voulons et ordonnons qu'ils soient faits et écrits si clairement, qu'il n'y ait ni puisse avoir aucune ambiguïté ou incertitude ne lieu à demander interprétation.*“

⁶⁸ Tamtéž: „*Et pour ce que telles choses sont souvent advenues sur l'intelligence des mots latins contenus esdits arrests, nous voulons d'oresnavant que tous arrests, ensemble toures autres procédures, soient de nos cours souveraines at autres subalternes et inférieures, soient de registres, enquestes, contrats, commissions, sentences, testaments, et autres quelconques, actes et exploits de justice, ou qui en dépendent, soient prononcés, enregistrés et délivrés aux parties en langage maternel françois et non autrement.*“

⁶⁹ CHARNOCK, Ross. *Clear Ambiguity. Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. *Linguistic insights*, v. 37, str. 67

Heikki Mattila zdokumentoval úspěšné hnutí za „plain language“ v 18. století v Prusku. Jak jasně vyplývá z dobového zákonodárství, v Prusku v době osvícenství probíhala velmi živá diskuze na téma vhodného užívání právního jazyka. Z německy mluvících zemí se poté zájem o vhodné užívání právního jazyka rozšířil do různých koutů Evropy. I v Rusku měly být nové zákony formulovány stručně a v jazyce, kterému budou všichni rozumět. Bohužel, tyto reformy nepřežily osvícenství.⁷⁰

Za vlády Marie Terezie pak byla v Uhersku dokonce vytvořena zvláštní instituce zvaná „*buta ember*“, kterou zastával průměrně chytrý člověk se základním vzděláním a v rámci níž četl koncepty právních dokumentů a následně je svými slovy převyprávěl zvláštní komisi. Pokud jeho sdělení neodpovídalo zamýšlenému smyslu textu, musel být text přeformulován a opět podroben stejné proceduře.⁷¹

Jak poznamenává Richard C. Wydick, psaní prostým jazykem vůbec není jednoduché. Dá se naučit pouze tréninkem. Navíc právník, který píše prostým jazykem, většinou není moc oblíben u ostatních právníků.⁷²

Bryan A. Garner k tomu dodává: „*To, že víte, co znamená ‚malum prohibitum‘ nebo jaké jsou důsledky ‚habendum clause‘ není důvod pro používání takového jazyka u večeře. Právník by měl mít na paměti, že smyslem komunikace je komunikovat a to nemůže být uskutečněno, pokud čtenář nebo posluchač nerozumí užitým slovům.*“⁷³ Dle Knappa však nesmíme zaměňovat srozumitelnost právního jazyka s jeho „lidovým“ pojetím. Upozorňuje na široce rozšířenou iluzi existence všem srozumitelného prostého jazyka, kterým lze nahradit složitý a nesrozumitelný jazyk „právnícké elity“. Dodává, že i laici většinou pochopí

---

⁷⁰ ADLER, Mark. The Plain Language Movement. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 69

⁷¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 285

⁷² WYDICK, Richard C. Plain English for lawyers. 66 Cal. L. Rev. 727 (1978). In scholarship.law.berkeley.edu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol66/iss4/3/>

⁷³ GARNER, Bryan A, Jeff NEWMAN a Tiger JACKSON. *The redbook: a manual on legal style*. 2nd ed. St. Paul, MN: Thomson/West, c2006, str. 183: „*Just because you know what malum prohibitum means or what habendum clause does is no reason to use such language at the dinner table. A lawyer should keep in mind that the purpose of communication is to communicate and this can't be done if the reader or listener doesn't understand the words used.*“

smysl právních předpisů, aniž by potřebovali univerzitní titul z oboru práva.⁷⁴ Není žádný důvod věřit tvrzení, že verbální jednoduchost jazyka zaručí jeho jasnost. Jednoduchost je sama proměnlivá a rozhodně ne jednoduchý koncept.⁷⁵ Použitá slova mohou být prostá a srozumitelná, přesto projevu nemusí adresát rozumět, protože ho není schopen aplikovat na danou situaci. To názorně ilustruje zkušenost novináře z common law prostředí s činností porotce. Ve svém shrnutí závěrů soudce porotcům sdělil, aby uznali obviněného vinným „*pouze [...] pokud si budete jisti, pokud si nebudete jisti, tak zprostěte viny.*“⁷⁶ Porota však měla problémy se slovem ‚jisti‘, a tak se po celodenním zasedání přišla poradit za soudcem, zda by místo ‚jisti‘ nestačilo dříve používané mimo „*důvodné pochyby*“ (*reasonable doubt*). Zatímco s konceptem „*důvodných pochyb*“ je porota schopna pracovat, koncept „*jisti*“ je vysoce problematický.⁷⁷

Na druhou stranu Francis Bennion tvrdí, že „plain language“ není pro právní dokumenty vždy vhodný. Dle jeho názoru účelem některých právních textů především zákonů je být právem a ne ho vysvětlovat. Vysvětlení ve srozumitelném jazyce může pocházet z jiných zdrojů zejména od „kvalifikovaného právníka“. Navíc laici si podle něj neuvědomují, jak jejich neznalost práva může způsobit špatné pochopení dokumentů. Bennionova stížnost, že „plain language“ je nebezpečím pro veřejnost, naznačuje, že právní dokumenty mohou být záměrně tvořeny nesrozumitelné pro laiky. Takto extrémní názor naštěstí není běžně zastáván.⁷⁸

Podle Tomasze Gizbert-Studnickeho však zákonodárci předem s určitou nesrozumitelností právních textů pro své adresáty počítají: „*Zákonodárce počítá s faktem nedostatečné komunikační kompetence adresáta právních textů, a proto nejednou v procesních předpisech ukládá orgánům aplikujícím právo povinnost*

---

⁷⁴ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

⁷⁵ PHILLIPS, Alfred. *Lawyers' language: how and why legal language is different*. New York: Routledge, 2003, str. 40

⁷⁶ Tamtéž str. 43: „*only ... if you are sure, if you are not sure then acquit...*“

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ ADLER, Mark. The Plain Language Movement. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 73

stranám v průběhu procesu objasnit jejich právní situaci.“⁷⁹ K požadavku srozumitelnosti jazyka se vyjádřil i Ústavní soud například v nálezu ze dne 23. května 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16, když poukázal na nutnost vyjádření příkazu k zatčení v jednoduchém nikoli odborném jazyku, což bylo jedním z důvodů, kvůli kterým příkaz nakonec zrušil: „*Ústavní soud musí obecnému soudu vytknout, že stěžovatelce nesdělil právní a skutkové důvody jejího zatčení **jednoduchým, nikoli odborným jazykem**, aby mohla případně zpochybnit své zbavení svobody. Podle Ústavního soudu nemohlo být z pouhého odkazu na dvě písmena z ustanovení § 67 trestního řádu stěžovatelce jasné, proč má být zatčena a jak se případně proti zbavení osobní svobody bránit. [...] Listina i Úmluva naopak vyžadují i laikovi **srozumitelné vyličení skutkových okolností a právních důvodů** vydání příkazu k zatčení.“⁸⁰*

Problematika srozumitelnosti jazyka je bezesporu komplikovanější, než se na první pohled může zdát. Holländer přesně popisuje paradox právního jazyka: „*Zvyšování přesnosti, exaktnosti, vede k nesrozumitelnosti, a opačně, zvyšování srozumitelnosti vede ke snižování přesnosti. Snižování entropie přesností vede tudíž k jejímu zvyšování nesrozumitelností. Řešení paradoxu právního jazyka spočívá ve vzájemné proporcionalitě, vyváženosti obou funkcí právního jazyka a z nich plynoucích vlastností. Tato vyváženost se přitom promítá jak v oblasti lexiky, tak i v oblasti stylistiky právního jazyka“.*⁸¹

Robert Eagleson připomíná, že odborný text, ať už o rakovině, či o vlastnickém právu k akciím zůstane komplikovaný. Tato složitost však bude spočívat pouze v tématu a neměla by být zaměňována a slučována se složitostí jazyka. Protože je chybou se domnívat, že složitost kontextu musí mít souvislost se složitostí jazyka. Komplikovanost tématu nevyžaduje komplikovaný jazyk.⁸²

Technické termíny se pak vyskytují v každém odborném jazyce a jsou nepostradatelné pro popis fenoménů vyskytujících se pouze v daném oboru. Nemohou být tudíž nahrazeny obecným jazykem (např. komanditní společnost).

---

⁷⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 285-286

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16, dostupný z www.usoud.cz

⁸¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 286

⁸² ADLER, Mark. The Plain Language Movement. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 68

Naopak pseudotechnické termíny pouze vyvolávají zdání odborných termínů nebo slovních spojení. Pro text jsou zcela nepotřebná, činí jej nesrozumitelným a bývají používány z konformismu i proto, že vyvolávají dojem formálnosti, někdy až dokonce náboženské posvátnosti textu. Toto spojení náboženství a práva má kořeny v římském právu, kdy velekněz zastával funkci soudce i duchovního a používal záměrně tajemný jazyk plný posvátných formulí. Pokud soudce neřekne, že „vyslechl svědka“, ale místo toho „se přistoupilo k examinaci svědka“, používá pseudotechnický výraz. Podle Gianrica Carofiglia je při právním psaní potřeba vynechat či vymazat cokoli, co je v textu postradatelné, ale zároveň se vyhnout bezmyslenkovitému zjednodušování. Naopak je nutné použít přímočarý a vyvážený jazyk vycházející ze základní slovní zásoby za použití krátkých vět, tedy o maximálně dvaceti pěti slovech.⁸³

Co si představit pod pojmem „plain language“?

Podle některých je „plain language“ jazyk, který se jednoduše čte, protože je uzpůsoben úrovni schopnosti čtení publika; zlepšuje porozumění, zapamatování a rychlost čtení. Pro jiné je komunikace v „plain language“, pokud adresáti projevu můžou rychle a jednoduše: najít, co potřebují; pochopit to, co najdou a na základě toho se adekvátně chovat. Mark Adler „plain language“ definuje jako jazyk, který předává informace svým zamýšleným čtenářům takovým způsobem, který jim umožňuje pochopit smysl (autorův záměr) a použít dokument, a to s co nejmenší námahou vzhledem ke složitosti tématu. Podle definicí zaměřených na výsledek „plain language“ není dialektem běžného jazyka, ale vztahem mezi textem a publikem. Text, který bude srozumitelný pro jedno publikum, nebude srozumitelný pro jiné.⁸⁴

Osobně se přikláním ke kombinaci definice Marka Adlera a definicí zaměřených na výsledek, že „plain language“ umožňuje předat informace zamýšleným adresátům tak, že jsou s minimální námahou s ohledem na složitost tématu

---

⁸³ GIORDANOVÁ, Helena. Překlad Slova práva (Gianrico Carofiglio). In jtpunion.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-\(Gianrico-Carofiglio\)](http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-(Gianrico-Carofiglio))

⁸⁴ ADLER, Mark. The Plain Language Movement. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 68

schopti porozumět textu a dále ho použít, přičemž není zaručena srozumitelnost i pro jiné než zamýšlené adresáty.

Domnívám se, že všichni pracující v právnických profesích by se při tvorbě právních textů měli snažit o používání „plain language“, tedy co nejsrozumitelnějšího jazyka, a to do té míry, aby nebyla ohrožena jeho přesnost, přestože to není zdaleka jednoduché a může to pro nás znamenat práci a obtíže navíc. Neměli bychom totiž zapomínat na smysl právní komunikace. Právní jazyk by neměl sloužit k vytváření elitní kasty právníků ve společnosti, ale k zprostředkování práva a napomáhání spravedlnosti v celé společnosti, což nemůže být zaručeno, když právním předpisům, soudním a správním rozhodnutím a dalším právním listinám rozumí pouze úzká privilegovaná vrstva a nikoli ti, kterých se tyto právní texty týkají. Každý právník by tak si měl pravidelně připomínat slova Gianrica Carofiglia: *„Právnícký jazyk má velký tvůrčí náboj, neboť vytváří pravidla, správní úkony, smlouvy a rozsudky: prostě přímo zasahuje do života lidí a mění jej.[...]Při práci se slovy není nic nepodstatné: „lidský život může záviset na jedné čárce“ [...].⁸⁵ A též se těmito slovy řídit.*

---

⁸⁵ GIORDANOVÁ, Helena. Překlad Slova práva (Gianrico Carofiglio). In jtpunion.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-\(Gianrico-Carofiglio\)](http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-(Gianrico-Carofiglio))

1.5. Slovní zásoba a stylistika

„*Jste cizinci v zemi práva. Neznáte její řeč. Musíte se jí naučit. Jako jakýkoliv jiný cizí jazyk: pochopením slov, jejich používáním, dokud s nimi nejste dobře obeznámeni, do té doby ustavičným nahlížením do slovníku.*“⁸⁶

(Karl N. Llewellyn)

Studium práva často začíná se slovníkem v ruce. Běžná slova s neobvyklými významy, zastaralá slova, formální slova a latinská slova, jenž se kupí v právních textech, ztěžují pochopení významu právníkům, právním vědcům i překladatelům. Není tedy překvapující, že používání právních slovníků sahá daleko do historie. První takové dílo nazvané *De verborum quae ad jus pertinent significatione* sepsal Gaius Aellius Gallus již v prvním století před Kristem. Tradice právní lexikografie byla zachována jak v Byzanci, tak ve východní Evropě. První středověké slovníky v západní Evropě byly latinské a až později se začaly objevovat i jejich varianty v národních jazycích.⁸⁷

Slovní zásobě se v souvislosti s právním jazykem zpravidla věnuje nejvíce pozornosti.⁸⁸ Svým způsobem je to pochopitelné, protože specifická terminologie bude prvním znakem, kterého si i laik všimne v právním textu, proto se slovní zásobě věnuje větší část této kapitoly. Chtěla bych však připomenout, že právní terminologie jakkoli je významná, není aspektem právního jazyka ani jediným ani nejdůležitějším.

---

⁸⁶ LLEWELLYN, Karl. The Bramble Bush: On Our Law and Its Study. In books.google.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=rxqSEU7y6lkC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false „*You are outlanders in this country of the law. You do not know the speech. It must be learned. Like any other foreign tongue, it must be learned: by seeing words, by using them until they are familiar; meantime, by constant reference to the dictionary.*“

⁸⁷ MAC AODHA, Mairtin. *Legal lexicography: a comparative perspective*. Burlington, VT: Ashgate, [2014], str. xix a 1

⁸⁸ STICH, Alexandr. O dvojznačnosti v právnickém vyjadřování. In nase-rec.ujc.cas.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5384>

Každý právní jazyk má svou jedinečnou slovní zásobu, která je důsledkem a zároveň odrazem práva konkrétního právního systému.⁸⁹ Slovní zásobu právního jazyka tvoří:

- a) výhradně právní výrazy (např. nepominutelný dědic),
- b) výrazy z obecného základu spisovného jazyka
  - a. se stejným významem (např. manželství),
  - b. s přesnějším významem (např. příslušenství věci),
  - c. s posunutým významem směrem k právnímu významu nebo s jiným významem (např. mladistvý),
- c) pomocná slova (např. předložky, spojky, číslovky...).

Výhradně právní výrazy a výrazy z části obecného základu spisovného jazyka tvoří právní terminologii.⁹⁰ Právní terminologie a náboženská terminologie představují naše nejstarší sofistikované terminologické systémy.⁹¹ Právní termínem rozumíme označení právní skutečnosti, jejíž význam můžeme specifikovat a definovat.⁹² Podle Knappa je pak: „*Termín [...] jednak v logice definován jako určitá složka soudu a jednak je definován jako slovo určitých vlastností, tj. zhruba řečeno, jako jednoznačné a jakéhokoli emocionálního zabarvení prosté slovo, které fixuje určitý vědecký, technický či jinak odborný pojem, nebo i pojem umělecký atd.*“⁹³

Právní termíny mohou vzniknout několika způsoby. V prvním případě slovo již existující v běžném jazyce získá ve své národní verzi právního jazyka odborný nebo rozšířený význam. Druhou variantou vzniká termín výpůjčkou z cizího právního jazyka a třetí možnost představuje vytvoření slova. Nejen v západní Evropě byla po mnoho staletí nejdůležitějším zdrojem výpůjček latina. Můžeme to částečně vysvětlit celkovým obdivem ke kulturnímu dědictví antiky pozdějšími

---

⁸⁹ CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str- 13-23

⁹⁰ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 40-41

⁹¹ STICH, Alexandr. O dvojznačnosti v právnickém vyjadřování. In nase-rec.ujc.cas.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5384>

⁹² ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 40-41

⁹³ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

generacemi, ale především postavením římského a kanonického práva v evropské právní historii. Po latinské éře přešlo do řady právních jazyků mnoho výpůjček z moderních dominantních jazyků jako důsledek teritoriální expanze mocností a kolonialismu např. švédština ve Finsku. Některé termíny však přešly do jiných jazyků dobrovolně, např. z francouzštiny v 18. a 19. století. Mezinárodní vliv právní němčiny byl samozřejmě omezenější. Avšak zlatý věk německé právní vědy na přelomu 19. a 20. století vedl k mnoha výpůjčkám z němčiny do právních jazyků ve střední a severní Evropě. S latinskými výpůjčkami se tedy stále můžeme v současných právních textech setkat, zejména v právní vědě. V bývalých socialistických zemích se jedná zejména o ideologické zdůraznění, že se hlásí ke staré evropské právní kultuře s kořeny v římském právu. Na vzestupu jsou bezesporu výpůjčky z angličtiny např. franšiza. Evropská unie rozvíjí nové instituty pro zlepšení evropské integrace. Je tedy důležité zabránit záměně termínů pro takové nové instituty s termíny již existujícími v právních řádech členských států nesoucími však jiný význam. Z toho důvodu se v Evropské unii často vytváří neologismy.⁹⁴

Právní termíny se dělí na jednoslovné a víceslovné. Podle Marty Chromé tvoří víceslovné termíny přibližně 74% všech právních termínů v českém právu.⁹⁵ Hlavní nároky na právní termíny jsou systémovost, významová přesnost, jednoznačnost, ustálenost a formalizovanost.⁹⁶ Štefan Luby ještě přidává zřetelnost a jazykovou a odbornou správnost.⁹⁷

Důležitým aspektem každého právního řádu je jeho celkový vnitřní soulad i soulad v rámci jednotlivých odvětví. **Systémovostí** tedy rozumíme, že právní termíny jsou součástí soustavy právních pojmů, kde jsou navzájem propojené a ve vnitřním souladu. **Jednoznačnost**, jak již bylo řečeno v kapitole Pojem právního jazyka, znamená požadavek, aby jeden právní termín měl ideálně vždy jeden stejný význam a je mimo jiné zajištěna nepřípustností synonym, tj. různých slov

---

⁹⁴ MATTILA, Heikki. *Legal Vocabulary. The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 33-36

⁹⁵ BIEL, Łucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. *Studies in language, culture and society*, vol. 2, str. 38-44

⁹⁶ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 40-41

⁹⁷ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 287

se stejným významem a polysémantických slov, tedy slov s více významy. **Ustáleností** rozumíme trvalost a neměnnost termínu v podobě a významu, v jakém jej použil zákonodárce, nikoli však neměnnost z hlediska společenského vývoje. Některé právní termíny tak zanikají, např. socialistická zákonnost a některé přetrvávají staletí, např. žaloba.⁹⁸ Původně latinské právní pojmy jsou v českém právním jazyce s ohledem na čas a společenský vývoj vůbec nejstabilnější, což je i důsledkem skutečnosti, že český právní systém je kontinentální právní systém a tedy vychází z myšlenkových vzorců římského práva.⁹⁹ **Formalizovanost** právních pojmů je docílena zvláštními postupy, kterými se vymezí obsah právního pojmu, tedy jeho definiční znaky jsou výslovně nebo implicitně stanoveny právem.

Slovní zásoba právního jazyka též zahrnuje slovní spojení a jazykové šablony. **Slovní spojení** bývají někdy chápána jako terminologické jednotky, jindy jako neterminologická součást jazyka. Většinou jde o pevnou vazbu podstatného jména a slovesa, kterou nelze měnit, ani třeba sloveso za synonymum. Např. *stížnost se podává*, ale nepředkládá, zatímco *návrh zákona se předkládá* a nikoli podává. **Jazykovými šablonami** rozumíme víceslovné, polovětné nebo větné konstrukce, ustálené slovní obraty či věty, které fungují v právním projevu jako hotové samostatné jednotky a v právních projevech se opakují.¹⁰⁰

Podle struktury můžeme jazykové šablony roztrždit na:

- lexikální, jež tvoří součást věty (*...pod trestem peněžité pokuty...*),¹⁰¹
- větné (*Ustanovení tohoto zákona platí pro...*),
- konstrukční, vytvářející rámcovou konstrukci (*Podle článku...*).

Z funkčního hlediska je můžeme rozdělit na:

- uvozovací (*Zrušují se...*),
- vnitřní (*...v souladu s ustanovením....*),
- závěrečné (*... pokud to zákon nevylučuje*).

---

⁹⁸ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 41-42

⁹⁹ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 67-68

¹⁰⁰ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 42-44

¹⁰¹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 54

Pro jazykové šablony je charakteristická ustálenost a dosahujeme jimi jazykové úspornosti. Té lze dosáhnout i pomocí tzv. legislativních zkratk (např. dále jen „Listina“).^{102 103}

Pro právní jazyk celkově je pak typická větší strohost, přesnost a formalizace než pro obecnou část spisovného jazyka, který naopak oplývá metaforami, synonymy, homonymy a dalšími rozmanitými jazykovými prostředky.¹⁰⁴ Synonyma lze v právních textech použít, pouze pokud jsou ekvivalentní a nezmění smysl pojmu, což u většiny synonym není možné. Z toho vyplývá obecné doporučení se synonymům v právních textech vyhýbat. V některých případech však synonymní vyjádření nepředstavují problém třeba u vyjádření normativních modalit.¹⁰⁵ Příkladem může být modus zákazu:

- *Nikdo **nesmí být** mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.*¹⁰⁶
- *Trest smrti **se nepřipouští.***¹⁰⁷
- *Nekalá soutěž **se zakazuje.***¹⁰⁸

Je též vhodné, pro zajištění výše zmíněné jednoznačnosti, vyhýbat se v legislativních textech mnohovýznamovým slovům. V případě použití homonym a polysémů je třeba, aby byly významové odlišnosti pochopitelné z kontextu (např. promlčení v trestním právu a promlčení v občanském právu), popřípadě upraveny legální definicí.¹⁰⁹

---

¹⁰² Čl. 4 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

¹⁰³ ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice, str. 44

¹⁰⁴ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

¹⁰⁵ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 69-70

¹⁰⁶ Čl. 7 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

¹⁰⁷ Čl. 6 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

¹⁰⁸ § 2976 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

¹⁰⁹ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

Přestože je tedy právnická terminologie nejviditelnějším znakem právního jazyka a také nejvíce analyzovaným, není vhodné opomínat i ostatní aspekty právního jazyka, například stylistickou stránku.

1.5.1. Stylistika

Dle Lukáše Hloucha: „*Stylistikou rozumíme nauku o odborných jazykových subsystémech. Stylem jazykového subsystému je především způsob výběru charakteristických jazykových prostředků, které se v daném jazykovém subsystému užívají.*“¹¹⁰ Jak upozorňuje Tomášek, styl a subsystém nejsou synonymní pojmy. „*Právní subsystém každého jazyka je historicky vzniklý a společností uznávaný útvar uvnitř systému národního jazyka. Disponuje určitým množstvím zvláštních výrazových prostředků a systémových rysů.*“¹¹¹

Právní styl se týká lingvistických aspektů psaného právního jazyka a též způsobu přístupu k řešení právních problémů¹¹². Na tyto aspekty a volbu konkrétních lingvistických prostředků mají vliv objektivní i subjektivní faktory, např. povaha tvůrce textu.¹¹³ Obecně řečeno je však pro právní psaný text typický neosobní styl s rozsáhlým užíváním oznamovacích vět vyjadřujících práva a povinnosti. Podoba právního stylu samozřejmě závisí na konkrétním jazyce.¹¹⁴ Pro český právní styl je charakteristický hojný výskyt podstatných a přídavných jmen a chybějící citoslovce. Dále se často objevuje podřazovací souvětí, kdy ve větě hlavní je pravidlo chování a větě vedlejší právní následek.¹¹⁵

Ač by mělo být pro právní styl typické vyjadřování se ve stručných a přesných větách, v praxi se to často nedodrhuje. Některé texty tak jsou na hraně srozumitelnosti a přezkoumatelnosti.¹¹⁶ Řada obtíží při výkladu českých právních

---

¹¹⁰ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 68

¹¹¹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 26-27

¹¹² CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str. 22

¹¹³ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 27-28

¹¹⁴ CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str. 22

¹¹⁵ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 288

¹¹⁶ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), str. 70-71

dokumentů je důsledkem špatného využití jazykových prostředků a přehnaně složitě češtiny, co se týče stylistiky i terminologie.¹¹⁷

Jak uvádí Marta Chromá: „*Základní postulát, že „good style is a good English style“¹¹⁸ lze samozřejmě aplikovat na jakýkoliv jazyk a právní systém: dobře napsaný český právní text je text, který je napsán především dobře česky.*“¹¹⁹

S tímto názorem nelze než souhlasit. Dovolila bych si však spojit výše zmíněné vyjádření Chromé a v kapitole o Neurčitosti právního jazyka uvedené tvrzení Holländera.¹²⁰ Domnívám se tedy, že dobře napsaného českého právního textu, o který bychom se měli bezesporu snažit, dosáhneme pouze souladným úsilím v oblasti stylistiky, syntaxe, gramatiky a terminologie.

---

¹¹⁷ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 24-25

¹¹⁸ „*dobrý styl je dobrý anglický styl*“

¹¹⁹ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 24-25

¹²⁰ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 285

1.6. Vnitrojazykový překlad

„Vnitrojazykový překlad čili interpretace výchozího textu je první a zásadní fáze procesu překlada, v níž se překladatel snaží identifikovat primární sdělení v jeho nejširším smyslu (včetně jeho obsahu, formy a funkce), jež má být převedeno do cílového jazyka, snaží se porozumět jeho lingvistické formě a obsahové náplni do té míry, že je schopen toto sdělení převést do cílového jazyka.“¹²¹

(Marta Chromá)

Interpretací práva nalézáme smysl právní normy především, abychom mohli právo aplikovat. Vnitrojazykovým překladem nalézáme též smysl právní normy nikoli však proto, abychom mohli právo aplikovat, ale abychom ho mohli následně přeložit z jednoho národního jazyka do druhého. Interpretaci práva a intersémiotický překlad tedy nelze zaměňovat. Podle Tomáška však můžeme vnitrojazykový překlad chápat jako „interpretaci právního jazyka“.¹²² Rozdělení na vnitrojazykový a mezijazykový překlad vychází z práce Romana Jakobsona z druhé poloviny 20. století, jenž považoval překlad v první řadě za interpretaci textu.¹²³

Intrasémiotický neboli vnitrojazykový překlad je překlad mezi dvěma sémantickými stupni právního jazyka, konkrétně překlad z prvního sémantického stupně popisujícího objektivní skutečnost do právního metajazyka, tedy jazykového kódu. Druhým typem překlada je **intersémiotický neboli mezijazykový překlad**, tedy překlad z národního jazyka do jiného národního jazyka (např. z angličtiny do němčiny). Pro zajištění kvality právního překlada by měl mezijazykovému překlada předcházet překlad vnitrojazykový. Metody intrasémiotického překlada jsou důležité i pro následný intersémiotický překlad. Nejdůležitější metodami jsou pak zejména sémantická, logická, systémová, historická a geografická. **Sémantickou metodou** zkoumáme obsah a smysl právní komunikace, konkrétně vztah „*mezi označovanou skutečností (designátem)*

¹²¹ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 18

¹²² TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 55-56

¹²³ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 18

a právním projevem, který ji označuje“. **Logickou metodou** sledujeme logickou konstrukci právního projevu. Pro překlad je tedy kromě znalosti terminologie a gramatiky nezbytná znalost právní logiky. Špatným porozuměním by mohlo ve výsledku dojít k posunutí smyslu právního projevu. **Systémovou metodou** se zaměřujeme na deskripci tří nepostradatelných aspektů právního jazyka pro další využití v překladatelském postupu – strukturně funkcionální aspekt, komunikativní aspekt a integrační aspekt. **Strukturně funkcionální aspekt** se již podle názvu zabývá strukturou textu. **Komunikativní aspekt** se zaměřuje na souvislosti právního subsystému jazyka s neprávními subsystémy stejného jazyka stejně jako s právními subsystémy odlišných národních jazyků. **Integrační aspekt** zjišťuje okolnosti a činitele, kteří „*drží systém pohromadě*“. **Historickou metodou** sledujeme historickou podmíněnost právních termínů. V případě **geografické metody** musíme pracovat s jednou z těchto tří variant: právní systém jednoho státu je zformulován v jednom národním jazyku, např. v České republice nebo ve více jazycích, např. v Belgii nebo právní systém několika států je zformulován v jednom jazyku, např. v Německu, Rakousku a Švýcarsku. V posledním případě je třeba si dát pozor na rozdílnou slovní zásobu, např. termín „požívání“ je v německé němčině „Niessbrauch“, v rakouské němčině „Fruchtniessung“ a ve švýcarské němčině „Fahrnis“.¹²⁴

Podle Chromé dokonce spočívá jádro právního překladu v překladatelově schopnosti pochopit výchozí text a rozumně ho interpretovat, tedy provést vnitrojazykový překlad.¹²⁵

Domnívám se tudíž, že vnitrojazykový překlad můžeme vnímat jako nezbytný krok, který každý překladatel, ať již vědomě či nevědomě provádí, respektive by měl provést, aby si přeložený text zachoval smysl původního. Intrasémiotický překlad, tedy interpretaci právního textu, proto považuji za určitý most spojující právní jazyk a právní překlad, kterému je věnována celá následující část.

---

¹²⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 39-93

¹²⁵ CHROMÁ, Marta. *Translation and the Law Dictionary. Legal lexicography: a comparative perspective*. Burlington, VT: Ashgate, 2014, str. 124

2. Část: Překlad v právu

2.1. Dějinný vývoj právního překladu

„Po staletí byl prvořadým úkolem právních překladatelů zachovat literu a formu originálu „věrnou“ reprodukcí slov a dokonce syntaxe jak jen to bylo možné, což mělo část oza výsledek překlad, kterému se dalo porozumět jenom nahlédnutím na výchozí text.“¹²⁶

(Susan Šarčević)

Překládání právních textů provází lidstvo již přes dvě tisíciletí.¹²⁷ Přes svou dlouhou tradici, která předčí dokonce překlady Bible datující se až do 3. století př. n.l., zůstávají dějiny právního překladu stále více méně zahaleny tajemstvím. Kapitola *History of legal translation* v rámci publikace *New approach to legal translation* významné chorvatské lingvistky Susan Šarčević je možná prvním pokusem o komplexní zpracování tohoto tématu vůbec. Přes 2000 let probíhala v oblasti obecného překladu debata, zda má být překlad doslovný, či volný. U právního překladu vzhledem k jeho povaze jde o otázku obzvláště kontroverzní. Vzhledem k tomu, že jak právní, tak náboženské texty mají normativní povahu, není překvapivé, že raná historie právního překladu je úzce spjatá s překladem Bible, tedy až do středověku a prvních překladů Bible do národních jazyků. Právní překlad zůstal na rozdíl od dalších oblastí překladu po dlouhá staletí v zajetí konceptu doslovného překladu až do 20. století.¹²⁸

2.1.1. Egypťsko-četitská mírová smlouva

Mezi nejznámější historické artefakty v oblasti právních překladů můžeme beze sporu zahrnout mírovou smlouvu mezi Egyptem a Četitskou říší v roce 1271

---

¹²⁶ ŠARČEVIĆ, Susan. Challenges to the legal translator. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 191 „For centuries the primary task of legal translators was to preserve the letter and form of the original by „faithfully“ reproducing the words and even syntax as closely as possible, often resulting in a translation that could be „understood“ only by reference to the source text.“

¹²⁷ GALDIA, Marcus. Comparative law and legal translation. In *simons-law.com* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/355.pdf>

¹²⁸ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 23

př.n.l.¹²⁹ Jedná se o vůbec první nám známý zaznamenaný případ právního překladu.¹³⁰ Byly objeveny dvě verze smlouvy, jedna v hieroglyfech v několika egyptských chrámech a druhá psaná klínovým písmem na tabulkách ve starověkém chetitském hlavním městě Chattušaši. Obě verze jsou považovány za překlad, originál však nebyl nikdy nalezen.¹³¹

V roce 1259 př. Kr. 15 let po bitvě u Kadeše byla sepsána smlouva mezi chetitským králem Chattušilišem III. a faraonem Ramessem II. a jejím účelem bylo mezi nimi nastolit „navěky mír a bratrství“. Byly sepsány dvě nezávislé verze jedna v chetitském hlavním městě Chattušaši a druhá v egyptském hlavním městě Pi-Ramesse. Chetitská verze byla původně napsána v akkadštině. (Stříbrná) Tabulka s textem byla zaslána do Egypta, kde byla přeložena do egyptštiny. Stejně tak egyptská verze smlouvy byla nejdříve sepsána v egyptštině, přeložena do akkadštiny a zaslána královskému dvoru v Chattušaši. V obou jazykových verzích se nenacházejí zásadní rozdíly, z toho jasně vyplývá, že všechny zásadní a problematické záležitosti byly vyjednány před samotným sepsáním. I když si z velké části chetitské i egyptské znění odpovídají, chetitská verze obsahuje jednu část, která v egyptském textu zcela chybí. Týká se královského nástupnictví:

„A syn Chattušiliše, krále chetitského, bude ustanoven králem chetitským na místo Chattušiliše, svého otce ..... A jestliže národ chetitský se proti němu proviní, pak Ramesse... na pomoc vyšle mu pěchotu a válečné vozy a pomstí se za něj.“¹³²

Ramesse očividně nepovažoval na nutné zahrnout toto ustanovení i v egyptské verzi. Jeho zahrnutí do chetitské verze zřejmě pramenilo z Chattušilišova pocitu

---

¹²⁹ GALDIA, Marcus. Comparative law and legal translation. In simons-law.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/355.pdf>

¹³⁰ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In ijoc.org. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

¹³¹ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 23

¹³² BRYCE, Trevor. The ‘Eternal Treaty’ from the Hittite perspective. In britishmuseum.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/pdf/6a%20The%20Eternal%20Treaty.pdf>

nejistoty především starost ohledně nástupnictví svého syna. Neznáme žádné jasné konkrétní případy, kdy byly podmínky smlouvy uplatněny. Přesto dokázala uvolnit napětí mezi Chetitskou říší a Egyptem a v roce 1246 př. n.l. spojenectví posílil sňatek Ramesse s chetitskou princeznou. Je však možné, že egyptsko-chetitské spojenectví působilo jako odstrašující prostředek. Například asyrský král Tukulti-Ninurta se rozhodl nezabrat chetitské území v Sýrii, přestože předtím ušetřil těžkou porážku Chetitům v oblasti Tigridu a místo toho napadl svého jižního souseda Babylon. Dnes můžeme kopii akkadské verze Smlouvy objevit v budově sídla Rady bezpečnosti OSN. Údajně má soužit jako symbol míru, dobré vůle a spolupráce, které, alespoň teoreticky, tvoří základ vztahů mezi národy v současném světě. Paradoxem tak je, že tato mírová smlouva patřila do světa, kde bylo normou válčení a mír anomálií.¹³³

2.1.2. Římská tradice

Nejstarší nám známé záznamy o právních překladatelích pochází z Římského impéria, kde takzvaní *interpretes* zajišťovali mluvenou i psanou komunikaci mezi Řeky a římskými státními funkcionáři, kteří byli zároveň jejich nadřízenými. Speciální instituce *ab epistulis Graecis* pak zabezpečovala překlady všech dopisů včetně právních dokumentů zasílaných do Řecka i odtud přicházejících, tedy z latiny do řečtiny a obráceně.¹³⁴

Přes autoritativní povahu překladů právních dokumentů jsou psaná pravidla nebo pokyny předepisující překladatelské techniky extrémně vzácná. Prvními námi známými pravidly je pokyn císaře Justiniána ohledně Digest, nejdůležitější části *Corpus iuris civilis*.¹³⁵

Císař Justinián si též uvědomoval problémy související s chybným výkladem práva a z něho vyplývající možnosti nevhodné aplikace zákona či nekvalitního překladu. Proto umožnil pouze překlad Digest do řečtiny a zároveň ustanovil:

„Aby se totiž nikdo neodvážil – ani z těch, kteří ovládají právní znalosti nyní, ani z těch, co přijdou po nich – připojit komentáře

---

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 12

¹³⁵ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 24

k těmto pravidlům. Něco jiné by bylo, kdyby je někdo chtěl přeložit do řečtiny v tomtéž uspořádání a ve stejném pořadí, jak byly vyhlášeny v latině (Řekové to označují jako „katá póda“), stejně jako kdyby si někteří raději chtěli kvůli podrobnějšímu obsahu titulů učinit k nim poznámku, a vytvořit tak to, co se označuje „parátitla“. Nedovolujeme však, aby se předváděli jinými výklady, (...) a aby jejich tlachání svou zmateností zneuctilo naše právní pravidla.“¹³⁶

Justinián tedy povolil pouze překlad do řečtiny, navíc jenom striktně doslovný, kdy se slova výchozího textu překloupí do cílového jazyka při zachování gramatických forem a slovního pořádku zdrojového textu. Tento pokyn vychází z praxe církve, která věřila, že „moc Božího slova“ může být zachována pouze striktně doslovným překladem. Jak již bylo řečeno právo a náboženství stejně jako překlady těchto oblastí se pod dlouhou dobu vyvíjely společně.¹³⁷

2.1.3. Právní překlad ve středověku

Po rozpadu západní části Římské říše, prvky římského práva přetrvaly v paměti, zvycích a obyčejích. V raném středověku nebyly národní jazyky dostatečně vyvinuté, a tak byly právní dokumenty zaznamenávány v latině. Protože zákonodárci a soudci nebyli vždy zběhlí v latině, překlady byly nezbytné jak pro legislativní, tak soudní proces. Podle právního historika Philippa Hecka se překladatelé právních textů uchylovali pouze k striktně doslovnému překladu. Heck zdokumentoval a systematizoval překladatelské techniky právních textů používané v Německu v raném středověku ve své knize *Übersetzungsprobleme im frühen Mittelalter*. Heck mluví o *ad hoc* překladu pro účely tvorby práva nebo rozhodování případu u soudu, protože překlad byl prováděn okamžitě a bez přípravy. Mezi 5. a 9. stoletím právo různých germánských kmenů (např. *Lex Alamannorum* nebo *Lex Baiuvariorum*) bylo pronášeno ústně v místním dialektu němčiny, ihned zaznamenáváno duchovními v latině a okamžitě poté podepsáno

---

¹³⁶ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 52

¹³⁷ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 24-25

zákonodárci. Překladatel tedy neměl žádný čas pro kontrolu svého doslovného překladu.¹³⁸

Protože psané právo bylo v latině, vyvstala potřeba pro překlad určitých ustanovení zpět do němčiny během soudních řízení. Podle Hecka byl tento zpětný překlad prováděn především kvůli soudcům nikoli kvůli stranám. Překlad se prováděl ústně podobně jako dnešní soudní tlumočení. Na konci řízení bylo vyneseno rozhodnutí ústně v němčině a „zaznamenáno“ překladatelem v latině. Latinské cílové texty byly striktně doslovně přeloženy, kdy se německá výchozí slova jednoduše nahradila latinskými „ekvivalenty“ bez ohledu na kontext a koherenci textu. Heck připisuje nízkou kvalitu překladu především skutečnosti, že duchovní neměli právní vzdělání a bez znalosti právní terminologie měli sklony překládat pouze izolovaná slova. Navíc neměli dostatek času k formulování textu v cílovém jazyku tedy v latině. Přestože doslovné překlady do latiny měly napomoci správnému zpětnému překladu do němčiny, byly zpětné překlady často chybné a tudíž zdrojem nesouladu mezi psaným právem a jeho aplikací. Na druhou stranu je možné, že v případě používání volnějšího překladu by docházelo ještě k větším nesrovnalostem než při použití ekvivalentní metody překladu. Ekvivalentní metoda se též používala v glosách, které sloužily jako překladatelské pomůcky. Vysvětlovaly obtížná slova či fráze na okrajích či v latinském textu a byly též zdrojem pro středověké slovníky. V 11. století znovu oživil zájem o studium římského práva na univerzitách v jižní Francii a Itálii, kde se v jednojazyčných glosách učilo Justiniánovo *Corpus iuris civilis*. Místo vysvětlení jednotlivých slov se jednalo o vysvětlení celých pasáží, tedy interpretaci textu. Po nejslavnějším glosátorovi Accursiovi začalo glosátorství jako způsob studia upadat, protože v podstatě začalo nahrazovat původní text.¹³⁹

2.1.4. Ústup latiny a ústupky cílovému jazyku v překladu

V Anglii byla dominance latiny v náboženství oslabena již ve 14. století a v období jazykové reformy v letech 1649 až 1660 byla latina spolu s francouzštinou v oblasti práva postavena mimo zákon. Na evropském kontinentu byla situace odlišná díky recepci římského práva. Ve Francii se ve velkém měřítku začalo

---

¹³⁸ Tamtéž str. 26

¹³⁹ Tamtéž str. 27-28

vyučovat římské právo ve 13. století a bylo přednášeno v latině až do 18. století. Hnutí za zavedení právní francouzštiny do legislativy, správy a soudnictví má počátek v 16. století konkrétně nařízení z roku 1510 (*Ordonnance de Lyon*) a z roku 1539 (*Ordonnance de Villers-Cotterêts*), přičemž druhé nařízení jsem již zmiňovala v kapitole věnující se srozumitelnosti právního jazyka. Překlad byl samozřejmě nezbytný pro dosažení cíle jazykové reformy. V Německu právní výzvu právní latině představoval překlad Saského zrcadla (*Sachsenspiegel*), které bylo sepsáno v latině ve 13. století a vzápětí přeloženo do němčiny. Zemský mír z Mohuče z roku 1235 (*Landfriedengesetz*) byl patrně sepsán jak v latině, tak v němčině. V polovině 13. století se začaly objevovat v němčině dokonce soukromé právní dokumenty, ale tento vývoj byl přerušen nástupem renesance a s ní spojenou recepcí římského práva, tedy i návratem latiny. V období reformace Martin Luther přeložil Bibli do dobové hovorové němčiny, aby jí rozuměli i obyčejní lidé, což samozřejmě znamenalo i volnější překlad. Sebastian Brant chtěl údajně v tomto duchu přeložit do němčiny *Corpus iuris civilis*, nesetkal se však s pochopením, a tak se tato římská právní památka dočkala překladu až v době osvícenské.¹⁴⁰

Latina přežila středověk jako (dominantní) jazyk mezinárodního práva a zůstala hlavním jazykem diplomacie až do doby, kdy byla její nadvláda zpochybněna národními jazyky západních velmocí zejména francouzštinou především díky vojenským úspěchům Ludvíka XIV. a vzrůstajícímu významu francouzské literatury a umění. Francouzština se tak stala jazykem mezinárodních jednání a smluv. V 17. století se Pierre-Daniel Huet postavil proti striktně doslovnému překladu a označil ho za primitivní. Podle jeho názoru musí překladatel respektovat základní pravidla gramatiky a syntax cílového jazyka, ale zároveň „neznehodnotit“ výchozí text volným překladem. I když se Huet zajímal převážně o literární překlad, příklon k doslovnému překladu byl nevyhnutelný i v oblasti práva. Ve své práci O duchu zákonů (*L'Esprit des lois*) Charles Louis Montesquieu zdůrazňuje, aby právo bylo srozumitelné veřejnosti. Ovlivněn touto prací nařídil pruský král Fridrich II. Veliký svému kancléři Samuelovi von Cocceji zrušit římské právo v latině a zavést nové pruské zemské právo

---

¹⁴⁰ Tamtéž str. 28-30

(*Landrecht*) v němčině. Fridrich chtěl germanizací práva především usnadnit práci soudcům a podpořit jednotný výklad práva. Kodifikovat právo v němčině na základě římskoprávních konceptů se ukázalo jako zdroj hlavních obtíží. Němčina nebyla pro tento úkol dostatečně rozvinutá. V zásadě se nabízely tři možnosti: výpůjčky a naturalizace termínů z latiny, použití neutrálních pojmů pro popis konceptů nebo vytvoření neologismů. Von Cocceji se uchýlil k masivnímu využití výpůjček z latiny s německým vysvětlením. Bez dostatečné jazykové kompetence pro tento úkol byl nakonec von Cocceji donucen uznat, že v tomto úkolu selhal. V důsledku jazykových problémů tak byla kodifikace zemského práva (*Allgemeines Landrecht für die Preußischen Staaten*) dokončena až v roce 1794, 18 let po Fridrichově smrti. I když hnutí za občanská práva, které vedlo k francouzské revoluci, bylo pod Napoleonovou autokratickou vládou umlčeno, Napoleon nezpochybnil právo národa používat svůj národní jazyk. Jedním z Napoleonových největších úspěchů byla kodifikace občanského práva. Napoleon trval na tom, aby všechna dobytá a okupovaná území přijala jeho *Code civil* z roku 1804. Nově získaným německým oblastem bylo povoleno uznat za závazné své vlastní překlady tohoto občanského zákoníku. Z mnoha německých překladů a francouzského originálu vyplývá, že v právu převládá doslovný překlad, kdy německé verze se drží výchozího textu, jak jen je to možné, ale zároveň se řídí základními pravidly syntaxe a gramatiky cílového jazyka.¹⁴¹

Nebyly to filozofické úvahy ani Schleiermacherova esej o metodách právního překladu (*Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens*) z roku 1813, ale spíše národní uvědomění, které konečně vzbudilo zájem právních překladatelů o kvalitu cílového textu. Překladatelé se začali vědomě snažit o vytvoření textu v dobré němčině, francouzštině, nebo v jakémkoliv jiném cílovém jazyce. Aniž by otevřeně odmítli tradiční metodu doslovného překladu, postupně začali překlad více přizpůsobovat pravidlům cílového jazyka. Jedním z největších úspěchů právního překladu v 19. století byl překlad rakouského Všeobecného občanského zákoníku z roku 1811 do deseti jazyků včetně češtiny a latiny. Od roku 1849 byly všechny jazykové verze považovány za stejně autentické. Za účelem jednotné interpretace a aplikace ve všech jazycích bylo vydáno několik mnohojazyčných

---

¹⁴¹ Tamtéž str. 30- 32

slovníků, přes tuto snahu jedenáct stejně závazných jazykových verzí vedlo k nepřekonatelným problémům v praxi, a tak bylo pravidlo rovnosti autentických znění v roce 1869 zrušeno. Chorvatskou verzi považoval chorvatský právník F. J. Spevec dokonce za velmi špatnou a zastával názor, že v některých místech je dokonce nutné pro správné pochopení textu konzultovat německou verzi zákoníku. Po neúspěšné žádosti k chorvatské vládě o nový překlad, kritizované znění soukromě opravil a zrevidoval, např. změnil slovosled, použil vhodnější výrazy, ale technické termíny zachoval v původním znění, pouze u problematických navrhl v poznámkách lepší řešení. Vzhledem ke skutečnosti, že jazyk je zásadně považován za jeden z aspektů národní identity, není překvapivý nově nalezený důraz na překlad právních textů v duchu cílového jazyka.¹⁴²

2.1.5. Švýcarská debata: slovo vs. smysl

V právním překladu byla debata nad dichotomií mezi „literou“ a „duchem“ otevřena dlouho poté, co se překladatelé ostatních žánrů přiklonili k idiomatickému překladu. Tuto diskuzi krásně ilustruje debata zveřejněná ve švýcarských právnických novinách (*Schweizerischen Juristen-Zeitung*) na počátku 20. století ohledně překladu německé verze švýcarského občanského zákoníku (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*) do francouzštiny a italštiny. Po dlouhých přípravách byly všechny tři jazykové verze vyhlášeny v prosinci roku 1907. Protože všechna tři znění byla stejně závazná, panovala shoda, že úkolem překladatele je vyjádřit obsah výchozího textu co nejpřesněji. Podle tradicionalistů to samozřejmě znamenalo doslovný překlad výchozího německého textu. Virgile Rossel, který měl na starost francouzskou jazykovou verzi, však toužil po překladu v duchu francouzského jazyka a ne otrockém překladu slov z němčiny. Na Rosselův revoluční překlad, který se rozhodně rozešel s tradicí doslovného překladu, se vzápětí snesla vlna kritiky, zejména od advokáta G. Cesany, který dokonce obvinil Rossela z kacírství, protože změnil literu zákona. Rosselův údajně nepřesný překlad měl představovat hrozbu pro jednotný výklad všech tří jazykových verzí zákoníku. Cesana, zastánce doslovného překladu, navrhl tři vodítka pro překlad právních textů: doslovnost, žádné

---

¹⁴² Tamtéž str. 34-36

parafrázování a žádné vynechávání slov. Ačkoli Cesana připustil, že právní překlad by neměl být mechanický či otrocký, vyžadoval striktní dodržování syntaxe a gramatiky výchozího jazyka vyjma zcela nezbytných případů. Podle něj záleží pouze na věrnosti originálu nikoli na kráse či eleganci cílového jazyka.

V lednovém vydání *Schweizerischen Juristen-Zeitung* v roce 1911 sepsal Rossel stručně a věcně protiargumenty. Nejdříve bránil svůj idiomatický překlad. Frankofonní část obyvatel Švýcarska má právo, aby francouzská verze občanského zákoníku nebyla ani v poněmčené francouzštině ani v pofrancouzštěné němčině ale v „duchu“ francouzského jazyka, a tak podporovala princip jazykové rovnosti. Rossel se podle svých slov pokusil vyjádřit přesný smysl německého textu v idiomatické francouzštině, čímž zdůraznil komunikační aspekt překladu. Svoji odpověď zakončil slovy „litera zabíjí, duch oživuje¹⁴³“ a vyjádřil lítost, že svůj překlad neudělal ještě idiomatictější. Debata pak ještě pokračovala, ačkoli základní teze již byly vysloveny. Podle Rossela úkol překladatele spočívá v přenosu smyslu výchozího textu do cílového jazyka, nikoli izolovaných slov. Doslovný překlad považoval za řemeslo, zatímco idiomatický překlad bez změny podstaty za umění. Takže opravdová výzva pro překladatele je stát se umělcem nikoli mistrem řemeslníkem. Debata Rossela a Cesany vzbudila zájem i v ostatních částech Evropy. Cesana získal obdiv profesora práv z Berlína, který považoval veškerou vícejazyčnou legislativu za hrozbu pro jednotný výklad a aplikaci práva. Naopak z belgického kasačního soudu (*Cour de cassation*) zněla chvála na jednoduchost, jasnost a eleganci Rosselových překladů.¹⁴⁴

2.1.6. Kanadský experiment

V roce 1867 se Kanada stala oficiálně bilingvní zemí. Od roku 1871 článek 133 zákona o britské severní Americe (*British North America Act*) vyžadoval, aby se zveřejňovala federální legislativa jak v angličtině, tak ve francouzštině a že oba jazyky mohou být používány v obou komorách Parlamentu a na kterémkoliv federálním soudě v Kanadě. Francouzské překlady však byly velmi doslovné, překladatelé zpravidla neměli žádné právní povědomí a po dlouhé roky ani nekontrolovali přeložené texty frankofonní právníci se znalostí kontinentálního

---

¹⁴³ „*La lettre tue, l'esprit vivifie.*“

¹⁴⁴ Tamtéž str. 36-41

právního systému. V šedesátých letech dvacátého se Quebečané začali dožadovat rovného zacházení francouzštiny nejen na federální úrovni, ale též v ostatních provinciích s common law systémem. V roce 1969 tak byl uzákoněn princip stejně autentických znění.¹⁴⁵ Všechna národní legislativa však byla nadále tvořena v angličtině a následně překládána do francouzštiny, kdy francouzské překlady byly často tak špatné, že pro francouzského právníka byly téměř nesrozumitelné.¹⁴⁶

Postupně převládl názor, že by měl překladatel zastávat aktivnější roli při tvorbě federální legislativy. Alexandre Covacs navrhl pět metod bilingvní tvorby textů, spočívající v participaci překladatelů na procesu tvorby zákonů (*co-drafting*) a díky kterým se z překladatelů postupně stávají spoluautoři právních textů (*co-drafters*), takže se od nich vyžaduje též právní vzdělání.¹⁴⁷ Tyto metody se v Kanadě na federální úrovni dodnes úspěšně používají. Kanadské techniky „*co-draftingu*“ do různé míry koordinují čas a místo paralelní tvorby textů, takže je velmi složité rozlišit zdrojový a výchozí text.¹⁴⁸

Po zavedení bilingvní tvorby zákonů se opět rozproudila debata, nakolik volný a kreativní může být právní překlad. Jedním z prvních kroků frankofonních překladatelů a autorů zákonů (*drafters*) bylo zbavit se pravidla jedné věty, které ovládá právní styl common law. Zatímco common law právníci stále dodržují britskou tradici, kde je každý paragraf a každý odstavec formulován v jedné větě, právníci kontinentální právní tradice preferují vyjádření každé myšlenky v nové větě, takže se často jednotlivé články či odstavce skládají z více vět. Dále například ve francouzském znění upustili od neustálého opakování stejných podstatných jmen, které je typické pro právní předpisy v systému common law. Na začátku 20. století se považovala litera zákona za neporušitelnou a převládal názor, že pro zajištění jednotného soudního výkladu musí být každé slovo věrně reprodukováno v cílovém textu. Dnes se všeobecně uznává za rozhodující faktor „*duch*“ neboli smysl zákona, nikoli konkrétní slova. Ačkoliv již vládne konsensus,

---

¹⁴⁵ Tamtéž str. 42

¹⁴⁶ WHITE, James Boyd. *Justice as translation: an essay in cultural and legal criticism*. Chicago: University of Chicago Press, 1990, str. 241-243

¹⁴⁷ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 46 a 100

¹⁴⁸ Tamtéž str. 100-102

že je možné vynechávat slova z výchozího textu, nebylo zatím dosaženo shody ohledně slov, která lze vynechat a v jakém rozsahu v celém textu.¹⁴⁹

A tak se vracíme zpět k nesmrtelné otázce, kolik kreativity může překladatel projevit, aniž by byla ohrožena jednota zákona. Dnes pouhý pohled na kanadské zákony postačí, aby přesvědčil i neprávnický, že se dá tolerovat značná stylistická rozmanitost v anglických a francouzských textech federální legislativy. Úspěch kanadského experimentu v „co-draftingu“ je pro právní překlad převratný a slouží jako zdroj inspirace právních překladatelů na celém světě. Otázkou zůstává, zda lze kanadské metody „co-draftingu“ s podobnými výsledky úspěšně aplikovat i v jiných právních systémech. Před případným převzetím kanadského způsobu překladu, by jistě měli překladatelé vzít v potaz unikátní proces komunikace v Kanadě a Québecu.¹⁵⁰

Tak například učinili právníci a překladatelé z Hongkongu při hledání vhodného modelu poté, co se stal v roce 1986 Hongkong oficiálně bilingvním a hongkongské právo typu common law od té doby muselo být interpretováno a aplikováno také v čínštině. Konceptuální, strukturální a ideologické odlišnosti systém common law kapitalistického Hongkongu a socialistický systém Číny založený na civilní tradici způsobují nesmírné obtíže při hledání vhodných právních ekvivalentů. Překladatelé musí též řešit problémy vyplývající z jazykových a kulturních rozdílů mezi angličtinou a čínštinou. Situaci ještě komplikuje skutečnost, že kantonská čínština, kterou se mluví v Hongkongu, se od mandarínské liší především v mluveném, ale do jisté míry i v psaném projevu. S ohledem na všechny tyto rozdíly je otázkou, zda lze od překladatelů a právníků očekávat vyhotovení dvou autentických textů se stejným významem. Hongkongští právníci objevili mnoho podobností s právní a jazykovou situací v kanadských provinciích a našli tak řešení v kanadském modelu.¹⁵¹

2.1.7. Dějinný vývoj právního překladu v České republice

Jako součást Evropy a kontinentální právního systému se právní překlad v českých zemích vyvíjel ovlivněn vývojem v dalších evropských státech, především okolních.

---

¹⁴⁹ Tamtéž str. 181-185

¹⁵⁰ Tamtéž str. 181 a 272-273

¹⁵¹ Tamtéž str. 273

13. století proběhlo v městské správě v českých zemích ve znamení latinského jazyka. Později přichází ke slovu též němčina nejdříve jména, následně právní pojmy a posléze celé texty. Záznamy v němčině z městských knih Starého Města pražského datujeme až do roku 1324 a jsou tak četnější než texty v češtině. Na jeden záznam v češtině připadá přes 10 záznamů v němčině. V pamětní knize Liber vetustissimus ze Starého Města se objevuje od počátku 14. do počátku 15. století 73 záznamů v latině, 62 v němčině a jenom 3 záznamy české. Až počátek 15. století přinesl změnu, zejména díky období husitství, český jazyk se vyskytuje hojněji a proráží jako jazyk úřední. Husitské hnutí však nemělo takový vliv na Moravu, kde nadále dominovala němčina. V důsledku toho se české země se dvěma dominujícími jazyky, českým a německým, staly dvojjazyčnými.¹⁵²

Co se týče novější historie, můžeme poukázat na dvoujazyčnost – českého a slovenského jazyka, jejichž rovnoprávnost alespoň teoreticky deklaroval článek 6 ústavního zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci. Vzhledem k blízkosti obou jazyků nikoho nepřekvapí, že zákony byly přijímány v jednom jazyku a do druhého byly zákony následně přeloženy pro potřeby zveřejnění ve *Zbierke zákonov* a *Sbírce zákonů*. Rozsudky se dokonce vyhotovovaly pouze v jednom jazyce a nepřekládaly se vůbec.¹⁵³

Bohužel, literatura o právním překladu v českých zemích je zatím stále sporadická. Přesto anebo možná proto bych chtěla alespoň zmínit české překlady dvou významných právních památek. Jedná se o česká znění *Ius regale montanorum* a *Míšeňská právní kniha*.

Míšeňská právní kniha

Míšeňskou právní knihu můžeme bezesporu zařadit mezi nejdůležitější právní knihy 14. století. Vycházela ze Saského zrcadla a upravovala komplikované právní vztahy související se životem ve městech nejen v části Německa, nýbrž

---

¹⁵² SPÁČILOVÁ, Libuše. Míšeňská právní kniha a bilingvismus v českých zemích. In *vkol.cz* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf>

¹⁵³ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 16

i na severu českých zemí.¹⁵⁴ Dnes máme k dispozici 19 českých překladů Míšeňské právní knihy, které byly pořízeny v letech 1428 až 1516.¹⁵⁵ Po období husitství bylo v některých městech nezbytné přeložit tuto právní knihu do češtiny, jelikož městská rada složená z česky mluvících obyvatel by nemusela porozumět německému textu.¹⁵⁶

Tato práce se dále věnuje rukopisu-překladu „Práva saszká“, který sepsal městský písař Jakub Kožený z Krbova v druhé polovině 15. století.¹⁵⁷ Podle germanistky Libuše Spáčilové, z jejíž práce jsem vycházela, Jakub Kožený text sám nepřekládal, nýbrž jenom sepsal. Právní pojmy použité v Míšeňské právní knize můžeme rozdělit do tří skupin. Zaprvé se jedná o právní pojmy vyskytující se pouze v právních souvislostech, např. „*anewartung*“ (česky „*právní nárok na dědictví*). Řada z těchto výrazů pojmenovává záležitosti, jež přišly do Čech, Moravy a Slezska s právem z německých zemí až v průběhu 13. století. Místo přeložení byl obvykle použit původní termín v němčině, protože čeština postrádala vhodný ekvivalent. V některých případech zůstává otázkou, nakolik se přeložené české termíny reálně používaly v českém právním prostředí, např. *nevěstin poklad*, *Brawtschacz* [*brautschacz*], což je v češtině *věno*. Druhá skupina zahrnuje pojmy používané nejen v právním kontextu, ale v právu nesoucí specifický význam, např. „*antwort*“ je v češtině „*odpověď*“, v právních souvislostech však znamená „*odpovědnost, závazek, ručení...*“. Tyto pojmy byly opět převzaty z němčiny s českými koncovkami flexe, např. „*to slowe s kwaltem*“ z německého „*das heysset mit gewalt*“. Třetí skupinu představují běžná slova, která byla v právních souvislostech důležitá, např. „*swertmage*“ je česky „*příbuzný z otcovy strany*“. Tyto pojmy byly přeloženy doslovně, tedy „*swertmage*“ jako „*po meči přítel*“ nebo převzaty z němčiny (např. „*tyrmowat*“ pro německý

---

¹⁵⁴ SPÁČILOVÁ, Libuše. Míšeňská právní kniha a bilingvismus v českých zemích. In [vkol.cz](https://www.vkol.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf>

¹⁵⁵ SPÁČILOVÁ, Libuše. Binominální slovní spojení v Míšeňské právní knize a jejím českém překladu. In sites.ff.cuni.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://sites.ff.cuni.cz/casopispromodernifilologii/wp-content/uploads/sites/9/2017/06/Libu%C5%A1e_Sp%C3%A1%C4%8Dilov%C3%A1_7-28.pdf

¹⁵⁶ SPÁČILOVÁ, Libuše. Míšeňská právní kniha a bilingvismus v českých zemích. In [vkol.cz](https://www.vkol.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf>

¹⁵⁷ Digitalizovaný rukopis Práva saszká. In [psp.cz](http://www.psp.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/knih/prawa/prawa.htm>

výraz „*tyrmen*“). U některých osobitě přeložených termínů nelze předpokládat, že se doopravdy vyskytovaly v českém právním prostředí (např. český výraz „*manželská žena*“ pro německý „*eleich weyp*“). O tom, zda se tyto svérázy vyskytovaly i v jiných překladech, i když se v české slovní zásobě neuchytily, či zda byly užity pouze v překladu Míšeňské právní knihy, můžeme zatím vést pouze dohady. Ne všechny výrazy byly samozřejmě přeloženy správně, např. český překlad spojení „*spatvenster*“ jako špatná okna je bezesporu chybný, protože „*spat*“ je německý výraz pro „*slídu*“. Pojmy týkající se řemesel překladatel přeložil do českého jazyka, nebo použil původní německé pojmy případně přejímky, někdy i s vysvětlením v češtině. Není překvapivé, že do češtiny, které chyběly mnohé pojmy v oblasti práva a řemesel, si překladatel „vypůjčil“ z němčiny tolik výrazů. V překladu Míšeňské právní knihy bylo zaznamenáno více než pět set přejímek. Česká slovní zásoba se samozřejmě přejímáním německých slov značně rozšířila, zároveň se však jednalo o citelné ovlivnění českého jazyka německým.¹⁵⁸

Ius regale montanorum

Za primární podnět pro sepsání *Ius regale montanorum* (dále již jen „IRM“) můžeme bezesporu považovat rozvoj těžby a zpracování stříbra v Kutné Hoře na přelomu 12. a 13. století. Hlavní podíl na tvorbě tohoto horního zákoníku (latinsky *Constitutiones iuris metallici*) měl jistě právník Gozzius z Orvieta, přesto však nelze opomenout participaci mnoha expertů, zejména na horní problematiku a též samotného v latině zběhlého krále Václava II. Jelikož se jednalo o základní předpis upravující báňskou problematiku, týkající se velké části obyvatel, byly záhy po vydání pořízeny kopie zákona.¹⁵⁹

Daleko významnějšími než kopie byly bezpochyby německé a následně též české překlady IRM, přeložené zejména zásluhou hornicky a právně vzdělaných městských písařů. Zejména díky jihlavské městské radě byly pořízeny německé překlady vybraných částí IRM na počátku 14. století. Autorem prvního komplexního německého překladu ze začátku 15. století byl písař Jan

---

¹⁵⁸ SPÁČILOVÁ, Libuše. Míšeňská právní kniha a bilingvismus v českých zemích. In [vkol.cz](https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf>

¹⁵⁹ BÍLEK, Jaroslav. *Ius regale montanorum, aneb, Právo královské horníkuov*. Kutná Hora: Kuttna, 2000, str. 3-12

Gelnhausen z Jihlavy. Na tomto překladu je však nejzajímavější Gelnhausenova překladatelská metoda. Jan Gelnhausen IRM nejen přeložil, ale též „poupravil“, očividně ve snaze zavděčit se radě města Jihlavy. V částech zákoníku velebících Kutnou Horu dosadil na její místo Jihlavu a úryvky, kde král Jihlavu napomínal, prostě vypustil. Jedním z důsledků husitství byla potřeba překladu latinského textu do češtiny. V druhé polovině 15. století byl zákoník přeložen do češtiny Petrem Přespolem, dále Vítem Tasovským a autorem tzv. Sosnovcova kodexu. Přestože nejslavnějším překladem dodnes zůstává překlad ze Sosnovcova kodexu, historicky i lingvisticky nejvýznamnější je bezesporu překlad Petra Přespole nazvaný Právo královské horníkuov. Další dva zmíněné překlady i přes četné odlišnosti nepochybně vycházely z Přespolovy verze. Z kvality překladu lze vyvodit, že kutnohorský měšťan Přespole využil již existující dílčí překlady IRM. Tento překlad dokazuje Přespoleho vědomosti v hornické oblasti a že ovládal latinu a němčinu na vysoké úrovni. Místy může překlad působit „neohrabaně“, nicméně jeho kvalitu a význam dokládá i Přespoleho přičinění o dodnes aktuální hornické termíny jako např. důl, štola, nadloží, podloží a další. Petr Přespole se od latinského textu odchyloval výjimečně, a to většinou kvůli lepší srozumitelnosti české verze, nebo z důvodu menší aktualizace zákoníku, např. do českého překladu názvu kapitoly *De officie urburariorum* přidal i pro IRM neznámý úřad mincmistra, takže celý název zní *Kapitola prvá o urburéřích nebo mincmajstřích*. V Sosnovcově kodexu se odchylky vyskytují hojněji, někdy s připojeným krátkým vysvětlením a výjimečně i věty, které v latinském originálu zcela chybí. Již zmíněný název kapitoly *De officie urburariorum* byl přeložen jako *O úřadě mincmajstruov nebo urburéřuov a hoffmistruov, co na jich úřad přísluší*. Název tedy rozšířil i o funkci hofmistra.¹⁶⁰

Z obou právních památek tak můžeme spolehlivě vyvodit velké ovlivnění právního systému u nás německy mluvícími oblastmi, včetně ovlivnění a rozvoje nejen terminologie českého právního jazyka. V některých případech se překladatelé zasloužili přímo o vytvoření českých právních termínů. Z výše

---

¹⁶⁰ Tamtéž str. 3 a 12-14

zmíněného rozboru též vyplývá, že ne vždy se podařilo použít vhodný český ekvivalent, někdy se dokonce jednalo o překlad zcela mylný.

Od svých prvopočátků ve starověku ušel právní překlad celosvětově velký kus cesty. Od striktně doslovného, přes doslovný se konečně ve dvacátém století překladatelé přiklonili k volnějším přístupu k překladu, za jehož vrchol se dá zatím v legislativním prostředí považovat kanadský experiment v co-draftingu.

Můžeme si povšimnout, že v počátcích právního překladu zejména ve starověku a středověku z důvodu aplikace přísně doslovného překladu absentuje překlad vnitrojazykový, což však má zpravidla za následek posunutí nebo změnu smyslu původního textu. Troufám si tak odhadovat, že další vývoj právního překladu, minimálně co se týče legislativy, bude směřovat kanadskou cestou co-draftingu a jejími modifikacemi. Domnívám se, že dějiny právního překladu by si jistě zasloužily další bádání, analýzy a rozборы právního překladu v jeho historických souvislostech jak jednotlivých překladů, tak komplexnějšího zpracování a snad jednou i vlastní obsáhlou publikaci věnovanou pouze tomuto tématu v kontextu českých dějin i v kontextu celosvětovém.

2.2. Obecně o právním překladu

„...překlad je uměním možného, které je omezeno a relativizováno mezemi zkušeností, konceptů a jazyka.“¹⁶¹

(Marta Chromá)

Je překlad uměním, či vědou? Deborah Cao zdůrazňuje, že přestože tato otázka byla položena již mnohokrát, dosud na ni nemáme odpověď a možná ji nebudeme mít nikdy. Přesto překladatelé v průběhu staletí odvádějí lépe či hůře svou práci jak za použití umění, tak vědy. Možná je překlad obojím. Uměním i vědou. Možná, že jeho povaha odporuje příliš úzkému popisu, jelikož zahrnuje tolik aspektů, které zasahují do umělecké i vědecké oblasti. Ať již je pravda jakákoli, souhlasím s Cao, že překládání práva patří mezi nejvíce fascinující a zároveň nejvíce náročné překladatelské odvětví.¹⁶²

Čím je právní překlad tak speciální, tak zvláštní, tak jedinečný? Malcolm Harvey nám předkládá čtyři aspekty právního překladu, které jsou často zdůrazňovány právními či jazykovými odborníky považujícími právní překlad za jedinečný mezi ostatními typy odborného překladu.

1. Právní text je spojen s právními následky.
2. Právo je disciplína vázaná na (právní) systém.
3. Požadavky na autentičnost textu jsou mnohonásobně vyšší než v jiných oblastech.
4. Pro právní texty je typická nejednoznačnost a s tím spojená interpretace.

Dle Harveyho jsou všechny tyto aspekty zdrojem nezanedbatelných obtíží v právním překladu, ale nesmírnou obtížnost právního překladu nelze připsat ani jednomu samotnému aspektu, nýbrž jejich kumulativnímu efektu.¹⁶³ Catherine Way podotýká, že právní překladatelé pracují nejen mezi dvěma jazyky, dvěma kulturami, ale též mezi dvěma právními systémy, které jsou odlišné, někdy velmi

---

¹⁶¹ CHROMÁ, Marta. A Dictionary for Legal Translation. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 110

¹⁶² CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33, str. xi

¹⁶³ ENGBERG, Jan. Comparative Law for Translation: The Key to Successful Mediation between Legal Systems. *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4., str. 9

výrazně, vzhledem k silnému sociokulturnímu a historickému vlivu, jenž je na ně vyvíjen. Navíc někdy ani nejsou v konkrétních zemích právní systémy jednotlé. Systém common law se uplatňuje ve Spojených státech amerických, Anglii a Walesu, Kanadě, ale již ne zcela ve Skotsku, Louisianě či Québecu. Ve Spojených státech amerických situaci dále komplikuje rozdělení na federální právo a právo jednotlivých států.¹⁶⁴

Na právního překladatele tak připadá nelehký úkol. Musí pracovat se všemi aspekty právního jazyka, které jsem rozebrala v předešlé části práce. S přirozenou neurčitostí jazyka, stylistickými pravidly výchozího i cílového právního jazyka, specifickou terminologií a snahou o srozumitelnost a v neposlední řadě s nutností již mnohokrát připomínaného vnitrojazykového překladu.

Povaha právního textu vyžaduje pro úspěšný překlad dovednosti alespoň ve třech rozdílných oblastech: zaprvé základní znalost právních systémů, jak výchozího tak cílového jazyka, zadruhé obeznámenost s příslušnou terminologií a za třetí schopnost psát v právním stylu cílového jazyka.¹⁶⁵

Může se nám proto zdát překvapivé, že ačkoli překlady právních textů patří k nejstarším a nejdůležitějším na světě, byl právní překlad v akademických kruzích, ať již právnických nebo překladatelských dlouho dobu zanedbáván. Daleko od toho, aby byl uznán za samostatnou disciplínu, je teoretiky překladu považován za pouhou součást odborného překladu. Ještě více udivuje, jak malý význam právnímu překladu přikládají samotní právníci.¹⁶⁶ A přitom je právní překlad jedna z oblastí, kde práce překladatele může mít okamžitý dopad na životy jednotlivců (viz kapitola Soudní překladatelství a tlumočnictví) či závažné následky světového významu (viz kapitola Překlad mezinárodních smluv).

Jak podotýká Christina Schäffner na mnoha případech je vidět, že překladatelé se dodnes musí potýkat s nedostatkem respektu. Zajímavý výsledek přinesl

---

¹⁶⁴ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In *ijoc.org*. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

¹⁶⁵ BORJA ALBI, Anabel. Freelance Translation for Multinational Corporations and Law Firms. *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4, str. 59

¹⁶⁶ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 1

meziuniverzitní projekt mezi studenty překladatelství a studenty práv na počátku 21. století, ve kterém společně řešili praktický případ z mezinárodního práva soukromého mimo jiné rešeršemi a překlady. Před začátkem projektu studenti práv zastávali názor, že takové úkoly lépe řeší právníci s jazykovými dovednostmi než překladatelé. Po skončení projektu právní studenti překvapivě zcela změnili názor a považovali pomoc studentů překladatelství pro dokončení úkolu za nedocentelnou. Tento problém má co dočinění nejen s vnímáním překladatelské profese ve společnosti, ale podle Way i se sebepojetím samotných překladatelů.¹⁶⁷

Nicméně i tak zůstává smutnou pravdou, že často plně nedoceňujeme náročný proces překladu a všechny obtíže s ním spojené. Od překladatele očekáváme schopnost reprodukovat zprávu vyjádřenou ve výchozím jazyku při zachování všech kulturních a právních rozdílů mezi oběma jazyky. Takovéto pojetí právního překladu vychází z konceptu ekvivalence, které bylo dlouho považováno za hlavní rys teorií překladu v západních zemích v druhé polovině 20. století. Podle některých argumentů je však symetrie v překladu pouhou iluzí a koncept ekvivalence vysoce problematický obzvláště v právním překladu.¹⁶⁸ Skutečnost, že právní texty vyžadují přesnost a omezují překladatelskou volnost, je často špatně vykládána jako nutnost doslovného překladu, což paradoxně vede k neuspokojivému a neohrabanému výsledku. V právním překladu se tak často vyskytuje nešvar, kdy překladatelé neberou v úvahu text jako celek, ale pohybují se pouze na úrovni slov a vět. Překladatelé jsou pak ovládáni hledáním přesných jazykových ekvivalentů jako svatého grálu. Pod vlivem německé lipské školy se začaly rozlišovat různé stupně ekvivalence jako úplná (doslovná), částečná a nulová. Zůstává však nejasné, jaké míry ekvivalence má překladatel dosáhnout, pokud, jak podotýká Gerhard Obenaus, ekvivalence vůbec existuje. Dále dodává, že snahou o ekvivalenci, překódovat slova výchozího jazyka do ekvivalentních slov v cílovém jazyce se odvrátíme od pojetí překladu jako text sui

---

¹⁶⁷ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In *ijoc.org*. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

¹⁶⁸ ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In *jostrans.org* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

generis, jehož funkce nemusí být stejná jako ve výchozím jazyku. Na překlad bychom tedy podle Obenause neměli nahlížet jako na překódování výchozího textu na cílový text. Cílový text je napodobením výchozího textu vzhledem k novému kulturnímu prostředí a specifické funkci konkrétního právního textu. Výchozí text by tedy měl sloužit pouze jako základ pro překlad.¹⁶⁹

Podobný názor zastává i James Boyd White, když tvrdí, že překlad není v běžném pojetí možný, není možné překloupat myšlenky nebo koncepty z jednoho jazyka do druhého, není možné vytvořit ekvivalentní text v jiném jazyce. Je možné pouze vytvořit odpověď na daný text, gestem odpověď na gesto. Jako kdyby původní projev byl pozváním k tanci a naše odpověď odpovídající pohyby. Neexistuje žádná jediná správná odpověď na původní gesto, ale nekonečná řada možných odpovědí, některé z nich jsou dobré, jiné už tolik ne. Při jejich hodnocení bychom neměli mluvit o přesnosti, ale spíše jako o vhodnosti. Snažit se něco „přeložit“ ve smyslu úplné reprodukce významu znamená zcela v tomto úkolu selhat, tvrdí White. Ne všichni však samozřejmě s tímto pojetím překladu souhlasí. Kupříkladu Jakobson tvrdí, že každá kognitivní zkušenost, s výjimkou poezie, se dá vyjádřit v jakémkoliv existujícím jazyce. White ovšem rozhodně nesouhlasí, podle něj se „nepřeložitelnost“ ve smyslu ekvivalence vztahuje na všechny texty. Pro podporu svého tvrzení uvádí příklad: Jak přeložit text týkající se barev na americkém pohřbu do čínštiny, když v Číně je smuteční barvou bílá. Přeložíme ji tedy jako „bílou“ nebo „černou“?¹⁷⁰

Osobně se ztotožňuji spíše s názorem Whitea. Přesto nepopírám potřebu slovníků a vyhledávání přibližně ekvivalentních pojmů, avšak pouze v kontextu procesu překladu zahrnujícího interpretaci výchozího textu, nalézání jeho smyslu v rámci výchozího jazyka, kultury a právního systému a hledání odpovídajícího řešení sdělení tohoto smyslu v mezích cílového jazyka, kultury a právního systému. Sdílím postoj Eugena Nidy a již zmíněného Virgila Rosella, že rozhodující pro

---

¹⁶⁹ OBENAUS, Gerhard. *The Legal Translator as Information Broker. Translation and the law.* Amsterdam: John Benjamins Pub. Co., 1995. American Translators Association scholarly monograph series, v. 8. ISBN 90-272-3183-4, str. 248-249

¹⁷⁰ WHITE, James Boyd. *Justice as translation: an essay in cultural and legal criticism.* Chicago: University of Chicago Press, 1990, str. 236, 247-248 a 254

překladaatele by měla být zpráva (duch) nikoli slovo (litera).¹⁷¹ Stále je nicméně třeba mít na paměti, že úplná reprodukce významu není nikdy možná. Uvědomuji si ovšem, jak obzvláště u právního překladu je tento proces obtížný.

2.2.1. Metody a přístupy k překladu

Tradičně se můžeme setkat se dvěma hlavními přístupy k překladu: doslovným a volným. Doslovný překlad byl a dodnes je obzvláště v oblibě u překladatelů klasické literatury, náboženských textů a politických dokumentů. Zastánci doslovného překladu jsou ochotní obětovat formální náležitosti cílového jazyka a dokonce srozumitelnost cílového textu, aby zachovali to, co považují za celistvost výchozího textu.¹⁷² Existuje však mnoho překladatelských metod, strategií a postupů, které jsou v různé míře používány v oblasti právního překladu. Mezi nejdůležitější přístupy patří již zmiňovaný doslovný a volný překlad.¹⁷³ Oblíbené postupy představují například transpozice, výpůjčka či kalk.¹⁷⁴

Při **transpozici** se snažíme o „zachování významové stránky [...] projevu za cenu změn jeho stránky výrazové“, což je tedy příčinou změny slovních druhů nebo větných členů ve výrazech nebo větách v cílovém jazyce. Což naznačuje hlavní typy transpozice: slovnědruhovou a větněčlenskou. Příkladem prvního typu transpozice může být výraz ve francouzštině „*témoins auriculaires*“. Tomáškův překlad do češtiny zní „*svědek na vlastní uši*“, naopak Markéta Larišová používá výraz „*svědek, který slyšel*“¹⁷⁵. Ať už zvolíme kterékoliv řešení, pokud nechceme v překladu použít tragikomický výraz „ušní svědek“, transpozici se v tomto případě nevyhneme. Příklad větněčlenské transpozice může představovat překlad věty „*Promlčení neběží*,“ francouzsky „*La prescription est en suspens*“.

---

¹⁷¹ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 40 nebo VLASENKO, Svetlana. Minimal Unit of Legal Translation vs. Minimal Unit of Thought. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 89

¹⁷² SHA, Lijn a Jian LI. On the Translation of the Criminal Procedure Law of the PRC *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 258

¹⁷³ ALWAZNA, Rafat Yahya. Important Translation Strategies Used in Legal Translation: Examples of Hooper's Translation of the Ottoman Majalla into English. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 252

¹⁷⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003, str. 99

¹⁷⁵ LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-111-3.

Výpůjčkou se snažíme o překlad projevů „*beze změny jejich významové, ale i výrazové stránky*“ např. „*acquis communautaire*“. „*Překladačský postup kalkování spočívá v přesném překladu vnitřní struktury právního projevu*“ z výchozího do cílového jazyka. V češtině existuje značný počet takto vytvořených právních pojmů, které mají původ v německém jazyce, např. „*Dienstbarkeit*“, česky „*služebnost*“ nebo „*Durchfuhr*“, v češtině „*průvoz*“.¹⁷⁶

Tomášek upozorňuje na nutnost vyvarovat se použití tzv. zrádných slov, jejichž struktura je na první pohled shodná jak ve výchozím, tak v cílovém jazyku. Například české slovo „*trafikant*“ nelze do francouzštiny přeložit výrazem „*trafiquant*“, protože se jedná o označení „*překupníka drog*“.¹⁷⁷

Každá metoda a strategie má své výhody i nevýhody a může být použita v konkrétních právních překladech za určitých podmínek. V případě zvolení nevhodné strategie pro konkrétní právní překlad se takové pochybení bezesporu projeví v použitelnosti překládaného textu. Překladatel by tak měl vynaložit veškeré své síly, aby zajistil aplikaci vhodné překladačské strategie na každou konkrétní situaci v právním překladu.¹⁷⁸

Při překládání právních textů bych zejména doporučila zohlednit adresáty právního překladu, jeho závaznost a typ, např. právních předpisů, čímž se zabývá následující kapitola „Překlad legislativy“, mezinárodních smluv, kterými se zaobírám v kapitole „Překlad mezinárodních smluv“, nebo úředních respektive soudních písemností, které jsou tématem kapitoly „Soudní překladačství a tlumočnictví“. Správně zvolená metoda či strategie též pomáhá zvýšit kvalitu výsledného překladu (viz kapitola „Kvalita překladu“).

---

¹⁷⁶ Tamtéž str. 109-127

¹⁷⁷ Tamtéž str. 131-132

¹⁷⁸ ALWAZNA, Rafat Yahya. Important Translation Strategies Used in Legal Translation: Examples of Hooper's Translation of the Ottoman Majalla into English. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 253

2.3. Překlad legislativy

"Právníci se učí pět let porozumět právnímu textu. Absolutně se nemůže čekat od překladatele, který včera přeložil motor parního stroje, zítra bude překládat chemickou strukturu a dnes zákon, že to bude výborné."¹⁷⁹

(Marta Chromá)

Proč je právní překlad tak obtížný? Ronald Dworkin přirovnává legislativní akt k básni od Williama Butler Yeatse. Všichni si umíme přečíst slova a pochopit význam každého z nich, a přesto můžeme nesouhlasit ohledně smyslu básně nebo legislativního aktu. V obou případech slova nesou konotace, mají historii nebo obsahují odkazy. Samozřejmě porozumění právnímu předpisu se liší od pochopení smyslu básně v mnoha ohledech. Právní předpis má na rozdíl od básně dalekosáhlé právní následky pro občany. Právní předpis je formulován velmi obecně, tak aby v následujících letech zahrnul i situace, které nejsou předvídatelné v době tvorby právního předpisu. Význam právního předpisu může být na rozdíl od básně autoritativně určen soudem někdy mnoho let po sepsání právního předpisu.¹⁸⁰

Existují dva hlavní důvody pro překlad legislativy:

1) **Překlad je stejně závazný jako překládaný právní předpis.** Tato situace se týká států, kde je více úředních jazyků a jeden právní systém (např. Švýcarsko). Občané mají možnost se odvolat na jazykové znění dle svého výběru. Pro překlad se v tomto případě používají stejná jazyková a právní pravidla jako pro tvorbu původních textů právních předpisů, čímž se má zajistit stejný smysl předpisu ve všech znění, a tedy i jednotný výklad a aplikace konkrétního zákona.¹⁸¹ O trochu složitější je situace v Kanadě, která byla popsána v kapitole „Dějinného vývoje právního překladu“.

---

¹⁷⁹ FILIPOVÁ, Kateřina. Hledá se kvalitní překlad zákona, zn. levně. In pravnicaradce.ihned.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-64579590-hleda-se-kvalitni-preklad-zakona-zn-levne>

¹⁸⁰ GUGGEIS Manuela a William ROBINSON. Co-revision': Legal-Linguistic Revision in the European Union 'Co-decision' Process. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 80

¹⁸¹ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 55

2) **Překlad pouze poskytuje informace o legislativě** lidem, jejichž znalosti jazyka daného státu jim neumožňují pochopit daný právní předpis. Tento typ překladu není závazný a nelze se na něj odvolat v rámci soudních, správních či jiných řízení před orgány státu, který předpis vydal. Do této kategorie patří i překlady české legislativy.¹⁸²

Což je pravděpodobně i důvodem, proč se mu u nás nedostává takového zájmu, jaký by si zasloužil. Díky tomu u nás přetrvávají v této oblasti „*právnělingvistické stereotypy*“. Problémem tak bývá bezmyšlenkovité kopírování frází či dílčích částí z jiných již existujících překladů či překládání každého jazykového prostředku včetně zkratky Sb. Nesprávným je též názor, že pro bezchybný překlad postačí korektura přeloženého textu roditelým mluvčím cílového jazyka. Korektura roditelým mluvčím je velmi důležitá, protože výsledkem bude správná gramatika i syntax cílového textu. Co však roditelý mluvčí zpravidla neopraví, jsou chybně přeložené právní termíny, např. anglické „*cancellation of contract*“ často používané pro „*odstoupení od smlouvy*“ znamená v právních systémech common law „*zrušení smlouvy*“.¹⁸³

Potenciálním problémem překladů právních textů z češtiny je mimo jiné česká právní terminologie, o které bylo již pojednáno v kapitole „Slovní zásoba a stylistika“. Podle Chromé je česká právní terminologie nestálá a rozvíjející se stejně jako celý právní diskurs. Dále je vystavená značnému vlivu cizího práva a od roku 1990 je i mimo striktní právní a lingvistickou kontrolu.¹⁸⁴

Častou chybou při překladu českého právního textu do angličtiny pak bývá ignorance faktu, že angličtina není jednolitý jazyk, ale vyskytuje se v přes tři sta různých obměnách na celém světě a zároveň je spjatá s právním systémem common law, který je zásadně odlišný od kontinentálního právního systému. Řešením se může nacházet v kanadské angličtině, což je „*autentická angličtina*“ zachycující kontinentální právní systém. Terminologickou pomocí by mohl být zvláštní oficiální slovník *Bijural terminology records*, který obsahuje termíny v common

---

¹⁸² Tamtéž str. 55

¹⁸³ CHROMÁ, Marta. O právním překladu převážně vážně. In *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>

¹⁸⁴ CHROMÁ, Marta. *Legal translation and the dictionary*. Tübingen: Niemeyer, 2004, str. 6

law angličtině a zároveň jejich možné vyjádření v angličtině kontinentálního práva společně s krátkým vysvětlením.¹⁸⁵

Chromá se domnívá, že kvalitu českých překladů by nepochybně pozvedlo přiznávání autorství přeloženého textu. Publikace jména spolu s překladem by zajisté u překladatele zesílila pocit odpovědnosti za finální text. U kvalitních zahraničních překladů občanských zákoníku je vždy uvedeno jméno autora a zpravidla vychází v knižní podobě. Naopak žádné oficiální internetové stránky českých institucí u cizojazyčných překladů jméno překladatele nezveřejňují.¹⁸⁶

Bezvýhradně souhlasím s názory Chromé na překlad legislativy v České republice. Jsem zejména zastáncem přiznávání autorství překladu, jehož psychologický efekt by dle mého názoru přinejmenším omezil množství nekvalitních překladů a jejich nejnepovedenější variace. Dále bych vyzdvihla nutnost rozlišovat dialekty v rámci jednoho jazyka a různých států, což se týká nejen angličtiny, ale též němčiny či třeba francouzštiny. Co se týče otrockého překládání každého slova, odkázala bych na kapitolu „Dějinného vývoje právního překladu“ a její část týkající se Kanadského experimentu. Dnes již tedy vládne konsensus ohledně přijatelnosti vynechávání slov, takže lze jenom doufat, že toto pojetí převládne i u českých právních překladů. Kopírování již existujících překladů či jejich částí bezesporu snižuje kvalitu překladu nejen právních předpisů. Téma „výpůjček“ z cizích překladů a role internetu v tomto fenoménu však přesahuje rozsah této práce.

---

¹⁸⁵ CHROMÁ, Marta. O právním překladu převážně vážně. In *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>

¹⁸⁶ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 66-67

2.4. Překlad mezinárodních smluv

„*Narůstající trend autentických znění smluv (obzvláště mnohostranných) ve čtyřech a více jazycích představuje nebezpečí pro mír a stabilitu mezinárodního řádu vzhledem k tomu, že řada diplomatických incidentů a dokonce válek byla vyvolána rozdíly mezi jazykovými verzemi vícejazyčných smluv.*“¹⁸⁷

(Christopher Barth Kuner)

Největší množství právního překladu se pohybuje na mezinárodní a supranacionální úrovni. Přes snahy o sjednocení mezinárodního práva a harmonizaci supranacionálního práva, tj. práva Evropské unie, překlady na těchto úrovních běžně zahrnují dva a více právních systémů. Mala Tabory připomíná, že obtížnost překládání mezinárodních dokumentů stoupá s každým dalším jazykem. A též s každým dalším právním systémem, jak dodává Susan Šarčević.¹⁸⁸ Během 20. století se fenomén uzavírání smluv ve dvou a více jazycích stal zcela obvyklým. V souvislosti se založením a činností Organizace spojených národů se staly celkem početnými i mnohostranné smlouvy vypracované v pěti a více různých jazycích.¹⁸⁹

Jak ukazují diplomatické incidenty v minulosti i nepatrný nesoulad v různých jazykových verzích vysoce citlivých politických dohod může ohrozit mír a stabilitu mezinárodního řádu. Známým příkladem je první italsko-etiofská válka, která byla údajně způsobena rozporem mezi stejně autentickým italským a amharským textem Wichalské smlouvy (*Trattato di Ucciali*) z roku 1889. Spor vyvolal článek 17 Wichalské smlouvy, který v amharském znění umožňoval etiopskému císaři Menelikovi II. využít služeb italské vlády, aby zajišťovala oblast

---

¹⁸⁷ KUNNER, Christopher B. The Interpretation of Multilingual Treaties: Comparison of Texts versus the Presumption of Similar Meaning In jstor.org [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/759965?seq=1#page_scan_tab_contents „*The growing trend toward providing authentic texts of treaties (particularly multilateral treaties) in four or more languages poses dangers to the peace and stability of the international order, given that a number of diplomatic incidents and even wars have been triggered by differences between languages versions of multilingual treaties.*“

¹⁸⁸ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 15-16

¹⁸⁹ SHELTON, Dinah. Reconcilable Differences – The Interpretation of Multilingual Treaties, In heinonline.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/P?h=hein.journals/hasint20&i=631>

zahraničních vztahů. V italské verzi se však nejednalo o možnost, ale o povinnost. Příčinou konflikt se stala snaha Itálie vyhlásit nad Etiopií protektorát na základě italské verze článku 17 Wichalské smlouvy. Etiopský císař takový výklad odmítl a inkriminovaný článek 17 tak vedl k válce.¹⁹⁰

Nejen u smluv, ale i diplomatických dokumentů se má za to, že odráží vůli států. Jejich nesprávné podání či zkreslení tak může mít fatální následky. V komuniké zaslaném japonským předsedou vlády jako odpověď na spojenecké ultimátum z konce června 1945 obsahoval japonský text podle všeho polysémnní výraz „*mokusatsu*“, který může mít význam „*zvážit*“ ale také „*pohrdat* nebo *ignorovat*“. S úmyslem získat čas, tak ministerský předseda použil termín „*mokusatsu*“ ve smyslu „*zvážit*“. Bohužel, oficiální japonský překladatel špatně pochopil záměr předsedy vlády a přeložil výraz s ohledem na jeho druhý význam. Tím dal spojencům důvod věřit, že Japonsko ultimátum odmítlo. A došlo tak ke svržení atomových bomb na Nagasaki a Hirošimu.¹⁹¹

Existuje mnoho příčin nesrovnalostí v překladech, například když smluvní strany spěchají a trvají na dokončení překladů ve chvíli, kdy je smlouva uzavřena.

Nesrovnalosti a chyby v překladech dále může způsobit překládání textů až po ukončení, kdy delegáti již nejsou přítomni, aby zajistili zachování smyslu dohody i v překladech. Například v ruském překladu Dodatkových protokolů k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 bylo uděláno několik chyb včetně vynechání celého bodu (e) článku 4 (3) v Protokolu II. Z toho vyplývá, že kdykoliv je to možné, měly by být vyjednávány všechny jazykové verze současně a neměly by být ponechány k pozdějšímu překladu.¹⁹²

Jelikož autentifikované texty se považují za sjednané znění, které vyjadřuje skutečný úmysl stran. Strany se snaží uvést v soulad různé politické představy a záměry. Někdy je tak jediným řešením pro uzavření smlouvy uvést úmyslně neurčitá nebo nejednoznačná ustanovení. Jednou z největších obav právníků zabývajících se mezinárodním právem je, že překladatelé snahou o vyjasnění

---

¹⁹⁰ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 200-201

¹⁹¹ Tamtéž str. 201

¹⁹² SHELTON, Dinah. Reconcilable Differences – The Interpretation of Multilingual Treaties, In heinonline.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/P?h=hein.journals/hasint20&i=631>

záměrně nejasných nebo nejednoznačných ustanovení změny znění, se kterým strany souhlasily. Varování je jasné: Překladaelé by se měli vyhnout pokusům o vyjasnění neurčitých, nejednoznačných či nejasných pojmů či částí. Ti, kteří tak učiní, riskují narušení dosažené křehké rovnováhy a zkreslení úmyslu stran. Shabtai Rosenne z toho důvodu soudcům doporučoval, aby zkoumali, jak byla znění vyhotovena (kdy, kde, kým) a jaké kroky byly podniknuty pro zajištění mezijazykového souladu.¹⁹³

Dříve bylo běžnou praxí do závěrečných ustanovení vložit článek týkající se jazyků a určující, které jazykové znění bude rozhodné v případě nesouladu ve významu mezi autentickými texty smlouvy nebo konvence. Při absenci takového ustanovení pak bylo na soudech určit, které znění bude rozhodné. Ve většině případů byl zvolen originální text, který měl být podle všeho nejspolehlivější. Všeobecné uznání principu rovnosti autentických jazykových znění interpretaci smluv poněkud zkomplikoval, protože od soudců vyžaduje srovnávání různých jazykových verzí a odstranění možného nesouladu ve významu. Teoreticky, pokud u každého textu přichází v úvahu více možných výkladů, soudce by měl určit význam společný všem jazykovým verzím.

Článek 33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969 se přímo zabývá interpretačními problémy mnohojazyčných smluv:¹⁹⁴

Výklad smluv, jejichž původní vyhotovení je ve dvou nebo více jazycích

1. Byla-li smlouva původně vyhotovena ve dvou nebo více jazycích, má její text stejnou platnost v každém z těchto jazyků, pokud smlouva nestanoví nebo se strany nedohodnou, že v případě rozdílnosti je rozhodující určitý text.

2. Znění smlouvy v jiném jazyce, než v jednom z těch, v němž byl text původně vyhotoven, bude považováno za původní text jen v případě, že to stanoví smlouva nebo se strany na tom dohodly.

3. Předpokládá se, že výrazy použité ve smlouvě mají v každém z původních textů stejný význam.

4. Dojde-li při porovnání původních textů k rozdílnostem ve významu, které nemohou být odstraněny použitím článků 31 a 32, přijme se, s výjimkou případu,

---

¹⁹³ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 204-205

¹⁹⁴ Tamtéž str. 198 - 199

*kdy určitý text je podle odstavce 1 rozhodující, ten význam, který se zřetelem k předmětu a účelu smlouvy tyto texty nejlépe sblíží.*¹⁹⁵

Přestože obecně právníci považovali kodifikaci interpretačních pravidel ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu za úspěch, článek 33 odst. 4 byl též kritizován, že neuvedl konkrétní metody, které by sladily význam nesouladných textů. Přes absenci konkrétních interpretačních technik, zůstává jedna tendence jasná. Praxe upřednostňující originální text byla prohlášena za neslučitelnou s principem rovnosti autentických jazykových znění. Příkladem může být případ *Young Loan (Belgium, France, Switzerland, the United Kingdom and the United States of America v. Federal Republic of Germany)* z roku 1980, ve kterém rozhodčí soud výslovně odmítl dát větší váhu anglickému textu dohody jenom proto, že sporný článek byl původně sepsán v angličtině.¹⁹⁶

V roce 1982 během jednání o Úmluvě Organizace spojených národů o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS*) byl vytvořen nový systém mnohojazyčné tvorby textů. Dvacet tři členů Redakčního výboru (*Drafting Committee*) vytvořilo jazykové skupiny jako své pomocné orgány reprezentující jazyky konference Spojených národů o mořském právu, tedy angličtinu, arabštinu, čínštinu, francouzštinu, ruštinu a španělštinu. Koordinátoři všech šesti jazykových skupin se setkávali pod vedením předsedy Redakčního výboru. Práce Redakčního výboru začala diskuzí v každé jazykové skupině s návrhy od členů té konkrétní skupiny, od ostatních jazykových skupin a v některých případech od sekretariátu. Návrhy skupiny byly předloženy koordinátorům, kteří navrhli změny k textu Redakčního výboru. Výbor prozkoumal tyto návrhy a vyhotovil svá doporučení Konferenci. I přes značné technické problémy, byl každý návrh přeložen do ostatních pěti jazyků konference před jeho předložením na schůzích koordinátorů. Jazykové skupiny

---

¹⁹⁵ Článek 33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu ze dne 23. května 1969. In aplikace.mvcr.cz [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2222>

¹⁹⁶ Tamtéž str. 199-200

také přezkoumávaly všechny návrhy na změny v ostatních jazykových verzích ve snaze dosáhnout jednotnosti.¹⁹⁷

Experiment UNCLOS prokázal, že je možné koordinovat paralelní tvorbu mnohojazyčných a mnohostranných dokumentů. Avšak nestačí dohlížet na tvorbu textů, je též třeba kontrolovat jejich interpretaci a aplikaci. Problémem může být v některých státech povinná implementace mezinárodních smluv zákonem do domácího práva (např. v Kanadě a Velké Británii), takže někteří soudci si ani nemusí být vědomi, že vykládají dokument mezinárodního práva. Největší hrozbou jednotné interpretaci mnohojazyčných a mnohostranných právních dokumentů je bezesporu různorodost rozhodování soudů jednotlivých států.

I když jedním z cílů Vídeňské úmluvy o smluvním právu bylo poskytnout jednotná pravidla pro interpretaci vícejazyčných smluv, jak již bylo řečeno, bývá kritizována, že neposkytla konkrétní metody, jak toho dosáhnout.¹⁹⁸

Navíc jazyková znalost soudců a běžných státních zaměstnanců většinou nedosahuje takové úrovně jako u odborníků z oblasti mezinárodního práva a diplomacie. Otázkou je též běžná dostupnost těchto cizojazyčných znění. Kromě toho z psychologického hlediska jak právníci, tak laici preferují texty ve svém mateřském jazyce.¹⁹⁹ Podle Alberta Jana van den Berga by ideálně měli soudci národních soudů porovnávat již existující rozhodnutí zahraničních soudů a snažit se s nimi sjednotit své rozhodnutí. Bohužel, k tomuto postupu soudy přistupují výjimečně. Za zmínku stojí případ, který se stal v počáteční fázi implementace Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958. Nejdříve zastávali italští a američtí soudci dosti odlišné názory ohledně podstaty pojmu „písemná rozhodčí smlouva“. Nicméně ve snaze podpořit jednotnou interpretaci byli nakonec schopni se shodnout. Z toho vyplývá, že úspěch nebo selhání

---

¹⁹⁷ SHELTON, Dinah. Reconcilable Differences – The Interpretation of Multilingual Treaties, In heinonline.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/P?h=hein.journals/hasint20&i=631>

¹⁹⁸ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 217-218

¹⁹⁹ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 72

smlouvy může záviset na ochotě soudů signatářských států se dohodnout (*to agree not to disagree*).²⁰⁰

V České republice je pak česká verze často oficiálním překladem a nikoli autentickým jazykovým zněním, které má před překladem přednost. Tuto důležitou skutečnost má na paměti i Ústavní soud.²⁰¹ V nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 431/04, je zmíněno anglické autentické znění Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Dále však verze neporovnává, ani nekonstatuje rozpor mezi českým překladem a anglickým zněním.²⁰²

*„Výslovně je tato civilizační samozřejmost zakotvena v čl. 14 odst. 1 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen "Pakt"), podle kterého: "Nikdo nesmí být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu" (dle autentického znění: "Not to be compelled to testify against himself or to confess guilt.").*²⁰³

V nálezu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 502/02, pak Ústavní soud nachází rozpor mezi francouzským autentickým zněním a českým překladem (byť oficiálním) a připomíná svou povinnost při výkladu vzít v potaz autentické jazykové znění:

„Tento postup není rovněž v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, který omezuje ve svém autentickém znění působení veškerých požadavků spravedlivého procesu výslovně na řízení o "důvodnosti obžaloby" (proces portant sur le bien-fondé de l'accusation). (Český oficiální překlad Úmluvy ve Sbírce zákonů, č. 209/1992 Sb., který velmi nepřesně v čl. 6 odst. 1 uvádí "oprávněnost jakéhokoli trestního obvinění", není autentickým zněním Úmluvy; Ústavní soud je ve smyslu čl. 10 Ústavy povinen interpretovat a aplikovat Úmluvu jako mezinárodní smlouvu v souladu s jejím autentickým zněním.)“²⁰⁴

---

²⁰⁰ ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997, str. 219

²⁰¹ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 73

²⁰² Tamtéž str. 73

²⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 431/04, dostupný z www.usoud.cz

²⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 502/02, dostupný z www.usoud.cz

Myslím, že z textu této kapitoly jasně plyne závislost správného fungování mezinárodního práva a udržování křehké rovnováhy v oblasti mezinárodních vztahů na kvalitním překladu a zároveň jasné formulaci původních textů. Vyzdvihla bych též nezbytnost kvalitních jazykových znalostí soudců, státních úředníků, ale i jiných veřejných činitelů, protože v některých případech může mít jejich znalost zásadní charakter pro aplikaci mezinárodních smluv a diplomatické vztahy. Dále bych při aplikaci zdůraznila nutnost zkoumat pozadí vzniku vícejazyčných znění a vzniku jejich překladů, které může v některých případech dotvořit kontext a pomoci se správným porozuměním ustanovení či smlouvy. V neposlední řadě by zajisté mnohé případy zjednodušila a jejich řešení urychlila jasná pravidla a metody pro interpretaci vícejazyčných znění v případě rozporů, např. přímo v konkrétních smlouvách.

2.5. Soudní překladatelství a tlumočnictví

„Právní překlad je spíše uměním než vědou a neexistuje žádná taková věc jako dokonalý překlad výpovědi obžalovaného. Ve skutečnosti bude ve všech případech místo pro rozepře mezi překladateli ohledně nějaké stránky překladu. S pomocí vlastního tlumočnicka obžalovaného, může obhájce vždy vznést námitky, pokud se domnívá, že soudem ustanovený tlumočnick významně chybně přetlumočil nebo vynechal části výpovědi obžalovaného.“²⁰⁵

(Robert H. Schumacher)

V roce 2012 ve Velké Británii muselo být dočasně zastaveno trestní řízení týkající se vraždy, když si soud uvědomil, že tlumočnick vynechával během tlumočení klíčová slova a fráze. Jak se následně ukázalo, tlumočnick byl podvodník. Po půl hodině dokazování v trestním řízení se nakonec přiznal, že není kvalifikovaným soudním tlumočnickem a pouze „zaskočil“ za svou zaneprázdněnou manželku, která byla domluvenou tlumočnickí, ale neměla čas. V jiném případě též v roce 2012 ve Velké Británii tlumočila před soudem manželka obžalovaného.²⁰⁶

Jak u právního překladatelství, tak tlumočnictví, není znalost cizího jazyka dostatečnou kvalifikací, ale pouze nezbytným předpokladem. Vedle důkladné znalosti výchozího a cílového jazyka je vyžadována znalost právního jazyka a jeho terminologie, v soudním řízení též hovorová řeč a slang svědků či obviněných a odborný jazyk znalců.²⁰⁷ Teoretici i praktici se do značné míry shodují, že jak tlumočnictví, tak překladatelství jsou příbuzné obory, leč tlumočnicki pro úspěšný výkon své praxe potřebují určité vlastnosti a schopnosti. Již zmíněnou

---

²⁰⁵ STATE of Minnesota, Respondent, v. New Chue HER, Appellant. (No. C4-93-860.) 510 N.W.2d 218 (1994) In law.justia.com [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/minnesota/court-of-appeals/1994/c4-93-860.html> „*Translation is an art more than a science, and there is no such thing as a perfect translation of a defendant's testimony. Indeed, in every case there will be room for a disagreement among expert translators over some aspects of the translation. Defense counsel, with the assistance of the defendant's own interpreter, is always free to object contemporaneously if counsel believes that the court-appointed interpreter has significantly misinterpreted or omitted parts of the defendant's testimony.*“

²⁰⁶ CAO, Deborah. Afterword. The Trials and Tribulations of Legal Translation. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 313

²⁰⁷ HERTOOG, Erik. Aequalitas Equal Access to Justice across Language and Culture in the EU In eulita.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eulita.eu/wp/wp-content/uploads/files/Aequalitas.pdf>

domněnku, že každý s dostatečně vysokou úrovní mluveného projevu a poslechu ve dvou jazycích může být vyškolen na dobrého profesionálního tlumočnicka, nelze považovat za správnou. Stejně jako dobrý překladatel ještě nemusí být dobrým tlumočnickem a opačně. Někdy se tak můžeme setkat s názorem, že tlumočnickem na rozdíl od překladatele se musíte narodit, a že na tlumočnicka nelze nikoho pouze vyškolit.²⁰⁸

Tlumočnictví i překladatelství spočívá v přenesení významu zprávy z jednoho jazyka do druhého a naopak. Pro tlumočnictví však neplatí některé principy překladu především snaha o překlad tak blízký originálu, jak jen je to možné a zároveň tak volný jak je nezbytné pro úplné porozumění. Tlumočnictví se nezajímá o konkrétní jazykové rysy a prostředky. Pro tlumočnictví představuje daleko důležitější kritérium přenesení významu zprávy přesně a pravdivě bez přidání či vynechání čehokoliv, co nebylo v původním sdělení. Tlumočnictví tak vyžaduje velkou míru soustředění, jelikož tlumočnick musí přetlumočit v zásadě vše, co bylo řečeno a navíc musí mluvit plynně, jasně, souvisle, srozumitelně, na úrovni rodilého mluvčího včetně rychlosti přednesu.²⁰⁹

Tlumočníci a překladatelé jsou pouze lidé, takže dělají chyby stejně jako odborníci v jiných profesích. Avšak v soudním prostředí mohou mít chyby, jakkoli malé, dalekosáhlé a vážné následky. I drobné pochybení může znamenat rozdíl mezi odsuzujícím a osvobozujícím rozsudkem. Tato skutečnost je jedním z důvodů, proč jsou vytvářeny právní rámce pro výkon soudního překladatelství a tlumočnictví.²¹⁰

Zde bych ještě chtěla podotknout, že současný platný právní řád v České republice používá souhrnně pojem tlumočnictví²¹¹ jak pro tlumočnictví, tak pro překladatelství, v praxi je potom používán souhrnný pojem soudní tlumočnictví²¹². Situace se možná změní s přijetím nového zákona²¹³, který je

---

²⁰⁸ HERTOOG, Erik. *Aequitas: access to justice across language and culture in the EU*. Antwerpen: Lessius Hogeschool, Departement Vertaler-Tolk, 2001, str. 27

²⁰⁹ Tamtéž str. 28

²¹⁰ CAO, Deborah. Afterword. The Trials and Tribulations of Legal Translation. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication, str. 314

²¹¹ Viz zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

²¹² Např. Komora soudních tlumočnicků České republiky, <https://www.kstcr.cz/cz>

²¹³ Sněmovní tisk 73 vl. n. z. o soudních tlumočnících a soudních překladatelích - In www.psp.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=73&O=8>

nyní v legislativním procesu, více o něm v podkapitole „Právní úprava v České republice“. Tento návrh zákona zavádí samostatné pojmy soudní překladatelství a soudní tlumočnictví. I tyto pojmy však nejsou zcela správné. Jelikož se tyto činnosti nemusí provádět pouze v rámci soudního řízení, ale též například ve správním řízení. Přesnější název by asi zněl úřední tlumočníci a překladatelé²¹⁴ nebo certifikovaní tlumočníci a překladatelé. Dále v textu budu používat označení soudní překladatelé a tlumočníci.

Ačkoli organizace překladatelské a tlumočnické profese se liší země od země, od jasně regulovaných profesí s dlouhou tradicí (např. Argentina) přes samoregulující oblasti této profese bez přímých zásahů státu (např. Velká Británie) po oblasti s úpravou přístupu k profesi, ale neregulovanou činností (např. Španělsko).²¹⁵

Evropská unie podporuje mobilitu občanů mezi členskými státy, např. specifickými právními předpisy, které umožňují kvalifikovaným pracovníkům z jiných členských rovnocenně s místními pracovníky, což zahrnuje i oblast soudního tlumočení a překladu, mimo jiné směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací, (v České republice byla implementace zákonem č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace)). Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení nezakotvuje pouze právo na tlumočení a překlad v trestním řízení, ale věnuje se též kvalitě těchto služeb.²¹⁶ Směrnice vychází mimo jiné z článku 6 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle kterého má obviněný právo na spravedlivý proces včetně práva na „*bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku*

---

²¹⁴ STADLEROVÁ, Vendula. Zákon o soudních tlumočnicích je plný chyb, vytykají instituce Pelikánovi a doporučují přepracování In *ceska-justice.cz* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/08/zakon-o-soudnich-tlumocnicich-je-plny-chyb-vytykaji-institute-pelikanovi-a-doporucuji-prepracovani/>

²¹⁵ VIGIER, Francisco, Perla KLEIN a Nancy FESTINGER. *Certified Translators in Europe and the Americas: Accreditation Practices and Challenges* *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. *New trends in translation studies*, v. 4, str. 28

²¹⁶ Tamtéž str. 29

používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví“.²¹⁷ Podle článku 5 odst. 1 výše uvedené směrnice jsou za kvalitu překladu, která musí být dostatečná pro zajištění spravedlivého procesu, odpovědné členské státy. Podle odstavce 2 téhož ustanovení se mají snažit vytvořit rejstříky náležitě kvalifikovaných překladatelů.²¹⁸ Do českého právního řádu pak byla směrnice implementována novelou trestního řádu zákonem č. 105/2013 Sb. Přes tento legislativní pokrok zůstává oblast právního (soudního) překladu i v samotné Evropě mezi jednotlivými státy nejednotná a nevyrovnaná.²¹⁹

Jak již bylo řečeno, organizace soudních tlumočnicků a překladatelů se v každé zemi značně liší. Je pozoruhodné, jak neostré zůstávají hranice mezi překladem a tlumočením, protože jsou v mnoha zemích dosud považovány za (vzájemně) zaměnitelné činnosti. Například v Argentině, Španělsku a řadě německých spolkových států, ale jak již bylo zmíněno též dosud v České republice, jsou akreditovaní překladatelé oprávněni jak překládat, tak tlumočit. Je tak smutnou skutečností, že dle obecného trendu je kdokoliv s překladatelskou akreditací považován za schopného tlumočit na profesionální úrovni a opačně. Požadavky na vzdělání tlumočnicků a překladatelů jsou též velmi rozmanité od povinného univerzitního vzdělání (např. v některých německých spolkových státech), přes vstupní zkoušky stanovené vládním orgánem (např. Španělsko nebo Řecko) po pouhé doporučení vyššího vzdělání. V majoritě systémů je shodně udělována akreditace na celý život, což je obzvláště pozoruhodné vzhledem k tomu, že většinou není vyžadováno další vzdělávání. Zajímavostí je, že v Řecku na rozdíl od většiny států existuje uzákoněný *numerus clausus* pro soudní překladatele, což je krásným příkladem častého nesouladu regulace se skutečnými potřebami v oblasti soudního překladu.²²⁰

---

²¹⁷ Pro Českou republiku vyhlášenou ve Sbírce jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

²¹⁸ Článek 5 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0064>

²¹⁹ VIGIER, Francisco, Perla KLEIN a Nancy FESTINGER. Certified Translators in Europe and the Americas: Accreditation Practices and Challenges *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4, str. 29

²²⁰ Tamtéž str. 47-48

2.5.1. Etika

I když existují etické kodexy pro soudní tlumočníky, u překladatelů toto téma zůstává z velké části nedotčené. Dosažení konsensu ohledně etiky v oblasti překladu, obzvláště právního, tak zůstává hlavní výzvou pro právní překladatelskou profesi.²²¹ Většina profesních tlumočnických organizací tedy na nějaké úrovni upravuje otázky etického výkonu tlumočnické profese.²²² Komora soudních tlumočnicků České republiky tak učinila dne 28. února 2015 skrze tzv. etický kodex soudního tlumočnicka²²³, jehož některé body je možné aplikovat i na překladatele, a dá se ve stručnosti shrnout takto:

Soudní tlumočnick musí provést požadovanou práci **sám**, v co nejvyšší odborné i lingvistické **kvalitě**, přijímá pouze **úkoly, které odpovídají jeho znalostem a časovým možnostem, dodržuje dané termíny** a dbá, aby svěřené dokumenty nebyly poškozeny, odcizeny či zneužity. Za odvedenou práci požaduje odměnu v místě a čase obvyklou. Pracuje soustavně na své **odborné kvalifikaci**, vyvaruje se **nekalé soutěže**, je **solidární s ostatními soudními tlumočníky, chyby v podkladech neopravuje**, ale upozorní příslušný orgán, jeho psaný projev má **bezchybnou jazykovou úpravu**, ohledně práce **zachovává mlčenlivost**, jeho vzhled je upravený a **vystupování důstojné**, je **nezávislý a nestranný**, zajistí, aby **osoba, pro kterou tlumočí, pochopila obsah sdělení, jeho přednes je plynulý, srozumitelný a věrný**, vždy se na tlumočení co nejlépe **dopředu připraví. Nesmí provést úkon**, který je **nezákonný** nebo k němu **nemá oprávnění**.²²⁴

Podobně upravuje v sedmi odstavcích etická pravidla Evropská asociace tlumočnicků a překladatelů (*European Association for Legal Interpreters and Translators – EULITA*), která úzce spolupracuje s Evropskou unií pro zlepšení

---

²²¹ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In *ijoc.org*. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

²²² CHOVANEC, Jan, Miroslav BÁZLIK a Teodor HREHOVČÍK. Soudní překlad a tlumočení. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, str. 343

²²³ Etický kodex Komory soudních tlumočnicků České republiky In *kstcr.cz* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.kstcr.cz/cz/kst-cr-eticky-kodex>

²²⁴ Tamtéž

překladačských a tlumočnických služeb, což v důsledku zlepšuje efektivitu nákladů.²²⁵

2.5.2. Právní úprava v České republice

Nejstarší úprava soudního tlumočnictví psaným právem v českých zemích pochází z roku 1835. Jedná se o dvorský dekret č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících, který je psaný v němčině (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*).²²⁶ Jelikož jsem nesehnala ani český překlad, ani shrnutí obsahu natož podrobnější rozbor obsahu tohoto právního předpisu či jeho historických souvislostí, rozhodla jsem se výše zmíněnému dekretu věnovat více prostoru než novější právní úpravě, vycházející pouze z vlastního (volného) překladu textu.

Dekret je poměrně krátký a člení se na 7 odstavců. Podle prvního odstavce všechny vystavené listiny, které nejsou v jednacím jazyku soudu nebo v jednom ze zemských jazyků (*Landessprachen*), jsou strany povinny přiložit v ověřených překladech do jazyka soudu nebo jednoho ze zemských jazyků.

Zadruhé u soudů typu *Landrechtengerichte* a kolegiálních soudů (*Collegialgerichte*) prvního stupně hlavních měst provincií nebo gubernií a v případě potřeby i v kolegiálních soudech jiných velkých měst, by se měl přísežně zavázat potřebný počet tlumočnicků k překladům těch cizích jazyků, v nichž jsou listiny vydávány častěji, pokud se tak již nestalo. Tlumočníci mají být vybráni především z řad advokátů nebo notářů a jmenováni odvolacími soudy. Každý odvolací soud po vyslechnutí svých podřízených soudů určí počet těchto tlumočnicků.

Zatřetí u individuálních případů, kdy překlad nemůže připravit žádný přísežný tlumočník, soudce prvního stupně jmenuje a vezme pod přísahu překladatele.

Začtvrté na konci překladu musí tlumočník s ohledem na svou přísahu osvědčit přesnou shodu překladu s originálem, zaznamenat rok a den vyhotovení překladu a stvrdit toto osvědčení svým podpisem a pečetí. Má-li se tato listina použít mimo místo, kde má tlumočník bydliště, soud, u kterého je tlumočník ve službě, musí

---

²²⁵ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In *ijoc.org*. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

²²⁶ Dekret tvoří přílohu této práce

připojit doložku se svým podpisem, která ověřuje, že je právoplatným přísežným tlumočником.

Zapáté i bez zvláštního soudního příkazu vyhotoví stálí přísežní tlumočníci stranám za úplatu překlady, o které požádají. Pokud nedojde ohledně odměny k dohodě mezi tlumočником a stranou, určí výši odměny tlumočnika soud.

Zašesté překlady přísežného tlumočnika považují soudy a další úřady za správné. Straně, která prohlašuje, že překlad je chybný, musí být dovoleno prokázat své tvrzení dvěma nebo více odborníky v souladu s předpisy soudního řádu.

Zasedmé dokumenty ve veřejných knihách, které nejsou v jednacím jazyce (soudu) ani v jednom ze zemských jazyků, jsou zaznamenány v překladu a pokud je to možné též současně v jazyce originálu. Tento předpis se však netýká Lombardsko-benátského království a Dalmácie, kde lze i nadále používat pouze jazyk italský.

Dvorský dekret byl zrušen až 2. 7. 1949 zákonem č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnicích, který je první komplexní úpravou tlumočnictví v českých zemích.²²⁷ Tento zákon spojil do jednoho zákona úpravu činnosti znalců a tlumočnicků a toto uspořádání zůstalo v českém právním řádu dodnes. Oproti dekretu navíc stanovuje podmínky, které musí osoba splnit pro ustanovení tlumočником. Dále stanovuje dozor nad výkonem tlumočnické činnosti a zavádí institut kárného řízení. Novinkou byly i požadavky na výkon úřadu. Na rozdíl od dekretu č. 109/1835 sb. z. s. již nebyl výkon tlumočnické činnosti omezen na soud bydliště tlumočnika, ale oprávnění se rozšířilo na celé území státu. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, který nahradil zákon č. 167/1949 Sb.:

„Dosavadní úprava způsobu ustanovování znalců a tlumočnicků a způsob kontroly jejich činnosti v etapě dobudování socialismu již nevyhovuje. Způsob, při němž byli znalci a tlumočníci po provedeném předepsaném řízení zapisování do seznamu stálých přísežných znalců a tlumočnicků, vytvořil ve svých důsledcích ze znalců značný počet soukromých podnikatelů, kteří často docilovali z této své činnosti nadměrné příjmy, přičemž jejich znalecká činnost byla nezřídka na úkor

---

²²⁷ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnicích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. Předmluva. Dostupný z databáze www.beck-online.cz

jejich vlastních povinností jako pracovníků ve stálém pracovním poměru. [...]Poněkud odlišná je situace při obstarávání tlumočnických prací. I zde je třeba vymýtit soukromopodnikatelský charakter činnosti, který se i na tomto úseku objevoval, i když v daleko omezenější míře než u znalců. U tlumočnicků se zavádí jako nová zásada to, že iniciativa při určování způsobilých osob se dává organizacím, nikoliv již jednotlivcům, a že se počítá s vytvářením organizací socialistického sektoru, které budou mít za úkol zajišťovat překladatelské služby.“²²⁸

Zákon o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků byl poplatný době, ve které vznikl. Ačkoli usiloval o nahrazení dosavadního pojetí a pozice tlumočnické profese pojetím odpovídajícím socialistické ideologii, tedy vnímání tlumočnicků jako pouhých zaměstnanců socialistických institucí. Tato snaha o změnu však nebyla příliš úspěšná.²²⁹ A tak byl zákon z roku 1959 nahrazen dodnes platným zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále jen „znalecký zákon“). Od svého přijetí byl čtyřikrát novelizován a je prováděn taktéž čtyřikrát novelizovanou vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Znalecký zákon se vrátil k pojetí tlumočnicků jako „*nestranných a institucionálně nezávislých osob*“ samozřejmě v mezích tehdejších socialistických představ. Po revoluci v roce 1989 musel být znalecký zákon několikrát novelizován, aby lépe odpovídal novým dynamickým sociálním i ekonomickým poměrům, přesto vzhledem k době svého vzniku již v některých situacích neodpovídá současným potřebám. Proto se již delší dobu očekává nová komplexní právní úprava.²³⁰

V současné době je již podruhé v legislativním procesu vládní návrh zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích spolu s návrhem zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.²³¹ Dne 29. 5. 2018 byl

---

²²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků In [www.psp.cz](http://www.psp.cz/eknih/1954ns/tisky/t0319_01.htm) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1954ns/tisky/t0319_01.htm

²²⁹ DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. Předmluva. Dostupný z databáze www.beck-online.cz

²³⁰ Tamtéž

²³¹ Vláda schválila úpravy Ministerstva spravedlnosti ČR v oddlužení i zákonu o znalcích In [bulletin-advokacie.cz](http://www.bulletin-advokacie.cz) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlada-schvalila-upravy-ministerstva-spravedlnosti-cr-v-oddluzeni-i-zakonu-o-znalcich>

návrh nové právní úpravy soudního překladatelství a tlumočnictví projednán v Poslanecké sněmovně v 1. čtení a následně přikázán výborům.²³²

Návrh zákona však kritizují odborníci jak pro legislativně-technické, tak hmotné nedostatky. Návrhu jsou vytýkány například nesprávné odkazy někdy dokonce na neexistující paragrafy, výběr právních pojmů nekonzistentních s českým právním řádem, gramatické chyby i nejasné odlišení tlumočnicků a překladatelů včetně jejich činností a praxí. S nevolí se setkalo i ustanovení přenášející jmenování tlumočnicků pouze na krajské soudy, nejen kvůli sloučení soudní moci a výkonu veřejné správy, ale též kvůli možné nejednotnosti a nebezpečí regionálních odchylek.²³³

Osobně považuji kritické názory odborníků za oprávněné a ztotožňuji se s nimi. Co se týče kladných stránek návrhu zákona, ve světle skutečností vyslovených v této kapitole, považuji rozhodně za pozitivní oddělení znalecké a tlumočnické/překladatelské činnosti do samostatných zákonů. Dále považuji za pozitivní počín vydělení soudního překladatelství ze soudního tlumočnictví. Jak jsem již zmiňovala v rámci této kapitoly, tyto dvě činnosti nejsou zaměnitelné. A v neposlední řadě zvýšení odměny soudním tlumočnickům a soudním překladatelům. S odkazem na výše uvedené nedostatky, považuji tedy za nešťastné, že současné řešení není přes mnohaletou přípravu dotažené do konce. Nová právní úprava modifikovaná nejen zmíněnými připomínkami expertů by zjednodušila a zároveň zkvalitnila výkon těchto důležitých profesí a přinesla by mimo jiné výše vypočtená pozitiva.

---

²³² Sněmovní tisk 73 vl. n. z. o soudních tlumočnících a soudních překladatelích - In psp.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=73&O=8>

²³³ STADLEROVÁ, Vendula. Zákon o soudních tlumočnících je plný chyb, vytýkají instituce Pelikánovi a doporučují přepracování In ceska-justice.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/08/zakon-o-soudnich-tlumocnicich-je-plny-chyb-vytykaji-instituce-pelikanovi-a-doporucuji-prepracovani/>

2.6. Kvalita překladu

„Otázkou v právním překladu není, který překlad je správný, ale který je při vší skromnosti méně chybný.“²³⁴

(Uwe Kischel)

Co si představíme pod pojmem kvalita? Emma Wagner rozebírá požadavky na kvalitu právního překladu jeho připodobněním k produktu a službě zároveň. Když si koupíme jakýkoli produkt, např. tabulku čokolády, máme určitá očekávání a požadavky na kvalitu. Očekáváme, že bude chutnat podle označení na obalu, třeba hořce nebo mátově, že bude chutnat jako jiné tabulky čokolády stejného typu, které jsme si již koupili dříve, že bude čerstvá a bez plesnivých kousků, že nebude obsahovat nebezpečné substance jako toxiny nebo šterk atd. Stejně tak produkt jménem překlad musí splňovat následující očekávání. Musí nějakým způsobem odpovídat původnímu textu (ekvivalence), musí dosahovat stejného standardu jako dřívější překlady stejného typu (konzistence), nesmí obsahovat chyby (správnost), nesmí způsobit škodu („netoxicity“). Tyto všechny aspekty dohromady pomáhají definovat kvalitu. Často bývá opomíjen právě požadavek, aby překlad nezpůsobil škodu. Obzvláště v mezinárodních organizacích je třeba vyhýbat se „toxickým“ překladům. Na druhou stranu nesmíme zapomenout, že překlad není jen produktem, ale též službou, čemuž odpovídají další požadavky: například rychlost služby či otázka nákladů (levné překlady mohou být špatné a špatné překlady, jako špatná čokoláda, mohou být toxické, takže je třeba mít na paměti skryté náklady). Kvalita překladu jako produktu a kvalita překladu jako služby tvoří kompletní „balíček“ kvality překladu.²³⁵

Dle Chromé je jiným oblíbeným měřítkem kvality překladu, *„do jaké míry překlad jako celek splnil či nesplnil účel, pro který byl pořízen, a očekávání*

---

²³⁴ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 13 „*The question in legal translation is not which translation is right, but, more modestly, which one is less wrong.*“

²³⁵ WAGNER, Emma. The quest for translation quality in international organisations In abacus.universidadeuropea.es [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://abacus.universidadeuropea.es/bitstream/handle/11268/6420/2_wagner_art.pdf?sequence=2&isAllowed=y

konečného příjemce překladu (kterým v naprosté většině případů není teoretik překladu, ale odborník v problematice, o níž přeložený text pojednává.“²³⁶

Kvalitu překladu též ovlivňuje kvalita výchozího textu, v případě špatného výchozího textu mohou nastat v právní praxi opravdu vážné situace. Chromá uvádí jako příklady neúspěšná extradiční řízení: „*Státní zástupci si nedali práci už s výchozím českým textem a následný překlad byl ještě horší. Argument, že to vůbec není srozumitelné pro cizího soudce, je ten nejjednodušší k tomu někoho nevydat.*“²³⁷ Odkázala bych se tedy na první část své práce „Jazyk v právu“ a nutnost dobře česky napsaného textu, abychom vůbec mohli posuzovat schopnosti překladatele a kvalitu samotného překladu, který s největší pravděpodobností v případě špatného výchozího textu nemůže „splnit účel, pro který byl porízen“ ani „očekávání konečného příjemce překladu.“

Další faktor ovlivňující výslednou kvalitu představuje výše odměny překladatele či překladatelské agentury. Je zajisté kvalitativní rozdíl mezi překladem, přeloženým jediným překladatelem, aniž by prošel korekturou, a překladem, který byl následně několikrát zkontrolován a zrevidován, jak z odborného tak lingvistického hlediska. „...požadavku na kvalitu pak musí odpovídat i cena, která nemůže být nejnižší, tedy například 280 Kč za normovanou stranu, jak je občas požadováno ve výběrových řízeních. Správně by se totiž měla pohybovat nad 600 Kč za normostranu,“ jak podotýká Milan Havlín.²³⁸ Problémy s odpovídající odměnou za překlad krásně ilustruje Chromá: „*V jednom nedávném výběrovém řízení manažer překladatelské agentury, jíž byla zakázka přidělena, na dotaz, jak hodlá zajistit právnělingvistickou kvalitu přeloženého právního předpisu, jasně odpověděl, že kvalita bude zajištěna do výše vysoutěžené ceny zakázky (která byla nejnižší ze všech nabídek).*“²³⁹ Nezbyvá než znovu zopakovat varování Emmy Wagner před skrytými náklady související se špatným překladem.

---

²³⁶ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 13

²³⁷ FILIPOVÁ, Kateřina. Hledá se kvalitní překlad zákona, zn. levně. In pravniradce.ihned.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-64579590-hleda-se-kvalitni-preklad-zakona-zn-levne>

²³⁸ Tamtéž

²³⁹ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 57

Tento stav je v českém prostředí mimo jiné důsledkem častého názoru, že pokud někdo ovládá cizí jazyk, je to dostatečný předpoklad pro překládání právních dokumentů.²⁴⁰ Jak jsem již upozorňovala v předešlé kapitole věnující se soudnímu překladatelství a tlumočnictví, znalost cizího jazyka představuje pouze zcela nezbytný předpoklad, nikoli však kvalifikaci pro výkon překladatelství či tlumočnictví. Což platí nejen v soudní, ale v celé právní sféře. Stranou tak často zůstává určitá úroveň právní gramotnosti, zejména znalost obou právních systémů a schopnost pracovat s odlišnostmi v terminologii obou jazyků.²⁴¹ Studenti překladatelství často mají skromné, či nemají vůbec žádné znalosti v oblasti práva. Pouze menšina studentů se někdy účastnila soudního řízení, koupila si dům nebo uzavřela smlouvu, což je pramenem nízké sebedůvěry při překládání právních textů, neustálého vyhledávání neznámé terminologie a přílišného spoléhání na slovníky.²⁴² Překladatelé se tak seznamují s právem až během své překladatelské praxe, přičemž jim věnované různé semináře a přednášky se zpravidla týkají pouze právního systému státu, ve kterém překladatel žije a věnuje se své profesi.²⁴³

Tomu samozřejmě nepomáhá nynější pojetí překladatelského vzdělání na vysokých školách v České republice, jehož účelem je vyškolit všestranného překladatele schopného překládat cokoliv od publicistických útvarů, odborných textů z oblasti ekonomie či práva až po krásnou literaturu. Anne Wagner však nezbytnost dostatečného právního vzdělání překladatelů trefně shrnuje. Podle jejího názoru musí překladatelé pro správné a přesné užití právního jazyka porozumět všem mechanismům práva, jak právní texty vznikají, jak se interpretují a aplikují v praxi.²⁴⁴ S čímž souvisí nutnost již tolikrát zmiňovaného vnitrojazykového překladu, protože bez pochopení smyslu se překladatel

---

²⁴⁰ Tamtéž str. 57

²⁴¹ Tamtéž str. 57

²⁴² WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In *ijoc.org*. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

²⁴³ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 36-37

²⁴⁴ Tamtéž str. 22 a 36-37

křečovité drží všech slov výchozího textu a pouze je překlápí do cílového jazyka²⁴⁵. Nelze tedy očekávat, že bude zachycen smysl výchozího textu v cílovém. Chromá tak považuje za důležité povinné soustavné vzdělávání budoucích právních překladatelů v oblasti práva v rámci celoživotního vzdělávání.²⁴⁶ Možné řešení též vidí v zavedení „*studijního dvojboru právo a jazyk*“.²⁴⁷ Pokud jde o celoživotní vzdělávání, oceňuji Doplnkové studium pro překladatele právních textů, které pořádá JURIDIKUM, Ústav pro další vzdělávání právníků Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Pro čerstvé absolventy by však mohlo představovat určitou překážku, že se jedná o placené studium. Osobně spatřuji optimální východisko pro vyšší právní gramotnost, a tedy připravenost k překládání právních textů a následně vyšší kvalitu překladu, buď v řešení navrženém Chromou, nebo v pozměněné koncepci studia překladatelství. Bakalářský program by zahrnoval všeobecné studium překladatelství a v následujícím magisterském studiu by se již student specializoval na konkrétní typ překladu, ideálně zaměřený v našem případě právě na právní překlad.

---

²⁴⁵ CHROMÁ, Marta. O právním překladu převážně vážně. In *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>

²⁴⁶ CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014, str. 36-37

²⁴⁷ FILIPOVÁ, Kateřina. Hledá se kvalitní překlad zákona, zn. levně. In *pravni radce.ihned.cz* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://pravni-radce.ihned.cz/c1-64579590-hleda-se-kvalitni-preklad-zakona-zn-levne>

3. Část: Jazyk(y) a překlad v Evropské unii

3.1. Zakládající smlouvy a přistoupení k Evropské unii

„Jazykem Evropy je překlad.“²⁴⁸

(Umberto Eco)

Ve světě nenalezneme podobný případ multijazyčnosti, jakým je v současné době Evropská unie se svými 24 úředními jazyky. Organizace spojených národů má pouhých šest. Co se týče států v Evropě, tak nejvíce úředních jazyků má Švýcarsko (čtyři). Mimo Evropu vítězí Jihoafrická republika s jedenácti jazyky. Dále je Evropská unie jedinou mezinárodní organizací, kde přinejmenším jeden úřední jazyk každého členského státu je též úředním jazykem této organizace.²⁴⁹ Princip rovnosti úředních jazyků spočívá na pevných právních základech, které se nacházejí v Listině základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), zakládajících smlouvách a též v sekundárním právu.²⁵⁰ Článek 22 Listiny stanoví, že „Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost.“ Podle článku 21 odst. 1 Listiny je zakázána diskriminace mimo jiné na základě jazyka. V souladu s článkem 41 Listiny má každý občan právo na komunikaci s institucemi Evropské unie v kterémkoliv úředním jazyce Evropské unie, což je součástí práva na řádnou správu. V článcích 20 a 24 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „Smlouva o EU“) je pak znovu upraveno právo občanů obracet se na instituce a orgány Evropské unie v jakémkoliv jazyku, který je ve Smlouvě označen za autentický, a na odpověď ve stejném jazyce.²⁵¹

---

²⁴⁸ FRANK, Tibor. "The Language of Europe Is Translation" In hungarianreview.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.hungarianreview.com/print/20160923__the_language_of_europe_is_translation_ „The language of Europe is translation.“

²⁴⁹ MAŇKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In europarl.europa.eu. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

²⁵⁰ Tamtéž

²⁵¹ Listina základních práv Evropské unie (2012/C 326/02). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>

V textech smluv Evropské unie je zvykem na konec vložit článek informující o množství jazykových verzí dané smlouvy, např. článek 55 odstavec 1 Smlouvy o EU stanoví²⁵²:

„Tato smlouva, sepsaná v jediném vyhotovení v jazyce anglickém, bulharském, českém, dánském, estonském, finském, francouzském, chorvatském, irském, italském, litevském, lotyšském, maďarském, maltském, německém, nizozemském, polském, portugalském, rumunském, řeckém, slovenském, slovinském, španělském a švédském, přičemž všechna znění mají stejnou platnost, bude uložena v archivu vlády Italské republiky, která předá její ověřený opis všem vládám ostatních signatářských států.“²⁵³

Článek 358 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o FEU“) se na tuto úpravu odvolává: *„Na tuto smlouvu se vztahuje článek 55 Smlouvy o Evropské unii.“*

V souladu s tím je každá jazyková verze autentická a tedy i výchozím textem pro soudní interpretaci a aplikaci. V případě pochybností by měly být prozkoumány všechny jazykové verze, ale i když nenastanou žádné pochybnosti, měly by být zohledněny všechny (jazykové) verze.²⁵⁴ Článek 342 Smlouvy o FEU pak odkazuje úpravu jazykového režimu do sekundárního práva:

„Pravidla pro používání úředních jazyků v orgánech Unie stanoví Rada jednomyslně formou nařízení; pravidla obsažená ve statutu Soudního dvora Evropské unie tím nejsou dotčena.“

Evropský jazykový režim je tedy upraven nařízením č. 1/1958, o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství (dále jen „nařízení o užívání jazyků“)²⁵⁵. Nařízení o užívání jazyků bylo mnohokrát pozměněno a aktualizováno

---

²⁵² ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²⁵³ Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=CS>

²⁵⁴ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²⁵⁵ Nařízení č. 1/1958, o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství. In eur-lex.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31958R0001&from=CS>

s přibývajících novými státy a jejich jazyky. V současnosti tak článek 1 tohoto nařízení zní:

„Úředními a pracovními jazyky orgánů Unie jsou angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, chorvatština, irština, italština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalština, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština.“

Některé úřední jazyky Evropské unie jsou úředními jazyky více než v jednom členském státu, např. angličtina, francouzština, němčina, švédština. Řada členských států pak má naopak více úředních jazyků, např. Belgie nebo Irsko. Přesto neexistuje žádné pravidlo v tom smyslu, že by si členský stát vybral, který z jeho úředních jazyků by mu měl být „přidělen“ jako úřední jazyk.²⁵⁶ Určitou zajímavostí je pak používání latiny v Evropské unii, např. internetové stránky Soudního dvoru Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr EU“) mají v názvu „*CVRIA*“ a stránky Rady zase latinské slovo „*Consilium*“.²⁵⁷

3.1.1. Přistoupení k Evropské unii

Ke smlouvě o přistoupení jsou vždy připojeny oficiální překlady existujícího smluv Evropské unie, primárního práva, v novém jazyce. Tyto překlady se prohlásí za autentické a stanou se základem pro novou jazykovou verzi práva Evropské unie. Sekundární právo je též přeloženo do nového jazyka a zveřejněno ve zvláštním vydání Úředního věstníku Evropské unie.²⁵⁸

Přistupující státy se na přistoupení do EU několik let připravují, aby byl jejich právní řád v souladu s právním řádem EU. S tím souvisí i velké množství

---

²⁵⁶ MAŇKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In europarl.europa.eu. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

²⁵⁷ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 98

²⁵⁸ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

překládaných dokumentů, jak na straně daného státu, tak na straně Evropské unie. Dříve se uvádělo něco okolo osmdesáti tisíc normostran právního textu. V případě České republiky se o zabezpečení překladů postaral odbor kompatibility Úřadu Vlády České republiky. Většina právních dokumentů byla přeložena zásluhou externích překladatelů podle metodických pokynů příslušných ministerstev z anglické, francouzské a německé verze. Před zveřejněním a prohlášením za autentické byly ještě překlady zrevidovány na úrovni Evropské unie. Vzhledem k množství překládaného materiálu vstoupila Česká republika 1. května 2004 do Evropské unie, aniž by se podařilo přeložit všechny dokumenty. Z tohoto důvodu se i o několik měsíců zpozdilo zveřejnění české verze platných právních dokumentů ve Zvláštním vydání Úředního věstníku Evropské unie.²⁵⁹ Valná většina byla publikována do jednoho roku od rozšíření a zbytek do prvního pololetí roku 2006. Co se týče judikatury, lze dodnes samozřejmě nalézt staré i novější rozsudky, které do všech současných úředních jazyků (tedy i do češtiny) přeložené nejsou, např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 1995, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus*, Case C-64/95²⁶⁰, k tomuto případu se ještě vrátím v kapitole „Legislativa a judikatura Evropské unie“.

---

²⁵⁹ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 91-95

²⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 1995, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus*, Case C-64/95, ECLI:EU:C:1996:388 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0064>

3.2. Mnohojazyčnost

„Jednotná v rozmanitosti.“

(oficiální motto Evropské unie)

Jazyková rovnost v Evropské unii by měla teoreticky znamenat, že žádný jazyk není zbytečný a žádný občan Evropské unie by neměl mít pocit, že jeho jazyk je přehlížen nebo znevažován. Za principem rovnosti jazyků stojí mimo jiné snaha zajistit všem občanům Evropské unie rovný přístup k unijním institucím a legislativě. Podle Komise dokonce bez tohoto rovného přístupu nemůžou instituce pracovat transparentně a odpovědně. Komise též považuje za základní právo, aby občané Evropské unie zcela rozuměli ve svém jazyce obsahu práva, kterým jsou vázáni. Mnohojazyčnost podle ní spočívá na principech demokratické legitimacy a transparentnosti.²⁶¹ Co se na první pohled může zdát jako neopodstatněná benevolence vůči „malým“ jazykům a plýtvání penězi, je ve skutečnosti velice citlivá politická otázka. Jak je známo, jazyky plní dvě funkce, které nelze jednoduše oddělit: komunikační tedy přenos informací a symbolickou s kulturním a politickým podtextem především národní identitou.²⁶²

Komise, Parlament i Rada Evropské unie prohlásily, že všechny evropské jazyky jsou nedílnou součástí její kultury a civilizace. Z toho vyplývá, že všechny evropské jazyky musí být považován za sobě rovné ve významu a důstojnosti. Rovnost jazyků se též váže k regionálním a menšinovým jazykům, Takovýto všezahrnující přístup je v souladu s Evropskou Chartou regionálních či menšinových jazyků Rady Evropy z roku 1992 a Všeobecné deklarace jazykových práv Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu z roku 1996 (*Universal Declaration on Linguistic Rights of United Nations Educational, Scientific and*

---

²⁶¹ BAAIJ, Cornelis J. W. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality In languageandlaw.de [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.languageandlaw.de/jll/article/download/4/4>

²⁶² GAZZOLA, Michele. Managing multilingualism in the European union: language policy evaluation for the European parliament. In michelegazzola.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.michelegazzola.com/attachments/File/Papers/LP_06.pdf

*Cultural Organization (UNESCO).*²⁶³ Podle českého překladu preambule Charty regionálních či menšinových jazyků „*právo užívat regionální nebo menšinový jazyk v soukromém a veřejném životě je nezczizitelným právem.*“²⁶⁴ Podle článku 10 Všeobecné deklarace jazykových práv mají všechny jazykové komunity stejná práva a musí být podniknuty všechny nezbytné kroky, aby bylo zabráněno diskriminaci.²⁶⁵

Mnohojazyčnost existuje ve dvou základních variantách, silné a slabé. V systému silné mnohojazyčnosti jsou si všechny úřední jazykové verze rovny a jsou stejně autentické. Ve slabé variantě mnohojazyčnosti je jenom jedna jazyková verze práva autentická, ostatní jsou pouhými oficiálními překlady. Právo Evropské unie v současné podobě představuje variantu silné mnohojazyčnosti, zatímco dnes již neplatná Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli z roku 1951 reprezentovala slabou verzi mnohojazyčnosti, kdy jediným autentickým zněním bylo francouzské. V současnosti představuje slabou mnohojazyčnost též judikatura Soudního dvora EU, jejíž znění je autentické pouze v jednacím jazyku – tedy jazyku konkrétního případu.²⁶⁶ Jazykovým režimem Soudního dvora EU se zabývám více v kapitole „Jazyky v institucích Evropské unie“. Podle Theodora Schillinga by nahrazení 24 autentických jazykových verzí práva jednou autentickou verzí a s 23 překlady, tedy zvolení slabé mnohojazyčnosti, vyřešilo mnohé problémy, zejména bychom se vyhnuli těžko řešitelným rozporům mezi jednotlivými jazykovými verzemi za současného snížení neurčitosti práva Evropské unie na míru vlastní jakémukoliv právnímu systému.²⁶⁷ Z praktických (efektivita, již reálná praxe v mnoha institucích EU) i teoretických důvodů považuje Francesco Palermo princip rovnosti jazyků za v mnoha ohledech

---

²⁶³ BAAIJ, Cornelis J. W. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality In www.languageandlaw.de [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.languageandlaw.de/jll/article/download/4/4>

²⁶⁴ Evropská charta regionálních či menšinových jazyků ze dne 5. listopadu 1992 (ETS 148). In vlada.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

²⁶⁵ Všeobecná deklarace jazykových práv ze dne 9. června 1996 (Universal declaration on linguistic rights, 9 June 1996). In pluriling.uni-graz.at [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://pluriling.uni-graz.at/etc/upload/linguistic.pdf>

²⁶⁶ SCHILLING, Theodor. Multilingualism and Multijuralism: Assets of EU Legislation and Adjudication? In static1.squarespace.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b7125959827e73e35b3c36/1454838361490/GLJ_Vol_12_No_07_Schilling.pdf

²⁶⁷ Tamtéž

zavádějící utopii a nepochybuje o nutnosti opustit silnou mnohojazyčnost ve prospěch slabé mnohojazyčnosti.²⁶⁸ Naopak Michele Gazzola z výsledků své studie vyvodila závěr, že žádný jazykový režim nemůže být považován za jediné a nejlepší řešení. Výsledky její studie též ukázaly, že používání více jazyků nemusí nutně znamenat neudržitelné navýšení nákladů.²⁶⁹

Cornelis J. W. Baaij se domnívá, že by měla Evropská unie zajistit, aby její občané zvládli alespoň jeden jazyk, který používá, pravděpodobně angličtinu, s ohledem na její převládající užívání uvnitř institucí Evropské unie. Pokud by se všichni Evropané učili tento jazyk od brzkého věku navíc ke svému rodnému jazyku, měli by poté vždy výchozí jazyk pro komunikaci mezi sebou stejně jako s institucemi Evropské unie, pro porozumění práva, které je zavazuje. Nicméně odpověď na otázku, zda zcela přijmout angličtinu jako *lingua franca*, není podle autora jednoznačná a bylo by potřeba dalšího výzkumu. Každopádně podpora odpovídající úrovně anglických jazykových znalostí každého občana ve spojení s podporou jazykové a kulturní rozmanitosti, by mohla být nejjednodušším řešením.²⁷⁰

3.2.1. Angličtina jako *lingua franca* Evropské unie?

V sedmdesátých letech 20. století Francie dvakrát vetovala členství Velké Británie v Evropské unii a jedním z důvodů byl právě strach, že angličtina bude konkurovat francouzštině na pozici pracovního jazyka. Před přijetím členství Velké Británie v Evropské unii francouzský prezident Geroges Pompidou vymohl od britského premiéra Edwarda Heathe slib, že britští představitelé v Evropské unii budou vždy plynne mluvit francouzsky.²⁷¹ Od přistoupení Velké Británie a Irska do Evropské unie v roce 1973 však zaujala angličtina bezprecedentní

---

²⁶⁸ PALERMO, Francesco. Linguistic Diversity within the Integrated Constitutional Space. In aei.pitt.edu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/7040/1/2006_edap02.pdf

²⁶⁹ GAZZOLA, Michele. Managing multilingualism in the European union: language policy evaluation for the European parliament. In michelegazzola.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.michelegazzola.com/attachments/File/Papers/LP_06.pdf

²⁷⁰ BAAIJ, Cornelis J. W. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality In languageandlaw.de [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.languageandlaw.de/jll/article/download/4/4>

²⁷¹ KUŽELEWSKA, Elżbieta. Unity in diversity. the language policy of the European union. In degruyter.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/slgr.2014.38.issue-1/slgr-2014-0037/slgr-2014-0037.pdf>

postavení v překladatelském procesu v Evropské unii. V komunikaci nahradila francouzštinu a je neoficiálně považována za *lingua franca* Evropské unie. Zatímco v roce 1997 byly francouzština a angličtina používány rovnocenně při tvorbě právních textů, v roce 2013 je již 81% všech návrhů právních dokumentů sepisováno v angličtině.²⁷²

Tato nová angličtina použitá v evropském kontextu nemá co do činění s jazykem Shakespeara. Jedná se o novou verzi jazyka, často nazývanou euroangličtina (EU English), která se liší od anglického jazyka užívaného ve Velké Británii nebo Irsku. Nová verze angličtiny je výsledkem procesu tvorby práva v Evropské unii, který zahrnuje příspěvky osob s jiným mateřským jazykem než angličtinou do legislativního procesu, a kde je finální akt často výsledkem politického kompromisu mezi různými zájmy a zájmovými skupinami.²⁷³

Dominantní postavení angličtiny ve světle brexitu vyvolává otázku, zda angličtina zůstane jazykem Evropské unie po vystoupení Velké Británie. Přes kontroverzní vyjádření Jean-Clauda Junckera, předsedy Evropské komise, že „*Angličtina pomalu ale jistě ztrácí v Evropě na důležitosti,*“²⁷⁴ Marko Modiano ve svém obsáhlém článku ohledně osudu angličtiny v pobrexitové Evropské unii naopak dochází k závěru, že se vliv a rozšíření angličtiny po vystoupení Británie z Evropské unie naopak zvětší.²⁷⁵

Jako členskému státu se Velké Británii podařilo prosadit používání standardizované britské angličtiny a efektivně kontrolovat vývoj a používání angličtiny v Evropské unii. S odchodem Velké Británie s největší pravděpodobností nepřestanou zaměstnanci ani představitelé Evropské unie komunikovat anglicky v rámci pracovních povinností na denní bázi. Bez britských kolegů, se kterými mohli konzultovat správné užití standardizované

---

²⁷² ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In jostrans.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

²⁷³ Tamtéž

²⁷⁴ WATTS, Joe. Brexit: Jean Claude Juncker takes swipe at UK stating 'English is losing importance' amid ongoing row with Theresa May. In independent.co.uk [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jean-claud-juncker-brexit-uk-eu-english-language-french-brexit-theresa-may-commission-a7719151.html> “*Slowly but surely English is losing importance in Europe...*”

²⁷⁵ MODIANO, Marko. English in a post-Brexit European Union. In onlinelibrary.wiley.com [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/weng.12264>

britské angličtiny, se budou muset více spoléhat na své jazykové dovednosti nebo pomoc kolegů, kteří nejsou rodilí mluvčí angličtiny. Nepochybně se stanou závislejšími na překladatelských službách, ale především bez neustálého dohledu rodilých mluvčích se s vysokou pravděpodobností bude angličtina vyvíjet do nové a samostatné podoby angličtiny, ovlivněna dalšími jazyky Evropské unie. Tento proces pomalu probíhá již dnes, avšak po brexitu se tempo zrychlí, protože odpadne efektivní dozor Velké Británie. Za těchto podmínek bude zbývat Evropské unii kodifikovat novou verzi angličtiny. Evropané tak získají větší svobodu pro uzpůsobení angličtiny potřebám a zkušenostem Evropské unie.²⁷⁶ S ohledem na tuto potenciální modifikaci, se možná v budoucnosti bude překládat z unijní angličtiny do britské.²⁷⁷

Zda tomu tak opravdu bude, si zatím musíme počkat. Přesto vzhledem k snadnosti základní komunikace v angličtině, jejímu celosvětovému rozšíření a oblíbenosti, se ztotožňuji s názorem Modiana a samostatnou unijní verzi angličtiny vidím jako velmi reálnou. Za nereálný zatím považuji jeden úřední jazyk Evropské unie, ani tak dominantní jazyk jako je angličtina, jelikož se sotva budou chtít v dohledné době státy vzdát části své kulturní identity. Což sama jako zastánkyně silné mnohojazyčnosti ve spojení se zlepšováním a rozšiřováním minimálně anglických jazykových schopností obyvatelstva vítám. Velmi podporuji snahy o ovládnutí více jazyků. Podle mého názoru má vazba jazyka na kulturu a na národní identitu hlubší základ než jen ve snaze o politickou rovnováhu, jelikož nám jazyk přibližuje mentalitu a hodnoty daného národa či státu, ať již třeba svou gramatickou stránkou či složením a rozmanitostí slovní zásoby. Domnívám se, že chci-li někomu opravdu porozumět, musím znát jeho jazyk. Jestliže dotyčnému porozumím, lépe a snadněji se s ním dohodnu.

---

²⁷⁶ Tamtéž

²⁷⁷ POZZO, Barbora. English as a Legal Lingua Franca in the EU Multilingual Context. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

3.3. Jazyky v institucích Evropské unie

„Je v lidských silách osvojit si dva až tři jazyky. [...] Desítky jazyků Evropské unie [...] se naopak naučit nedokáže a nedokázal kromě talentovaných géniů nikdo. Nástrojem formální i spontánní komunikace zde proto musí být jeden, nanejvýš snad dva nebo tři jazyky.“²⁷⁸

(Filip Křepelka)

Politika rovnosti jazyků se projevuje i v samotných institucích Evropské unie, kdy je cílem zajistit zastoupení občanů v těchto institucích bez jazykových bariér. Evropský Parlament prohlásil, že právo zvoleného zástupce se vyjádřit a pracovat ve svém jazyce je součástí mandátu poslance a demokracie jako takové. Podle Komise se toto právo vztahuje i na všechny delegáty a zástupce členských států pracujících v institucích Evropské unie.²⁷⁹

Z právního hlediska pak nařízení o užívání jazyků nerozlišuje mezi úředními a pracovními jazyky.²⁸⁰ V literatuře jsou pak úřední jazyky EU zpravidla definovány jako ty, kterými spolu komunikují instituce a vnější svět. Pracovními jazyky EU nazýváme ty, které se používají ke komunikaci mezi institucemi, uvnitř institucí a během jejich interních schůzí.²⁸¹ Článek 6 Nařízení o užívání jazyků povoluje každé instituci EU, aby stanovila ve svém jednacím řádu, které jazyky budou užívány v konkrétních případech, ale nestanovuje žádná kritéria pro interní pravidla jednotlivých institucí.²⁸²

---

²⁷⁸ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 30-31

²⁷⁹ BAAIJ, Cornelis J. W. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality In www.languageandlaw.de [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.languageandlaw.de/jll/article/download/4/4>

²⁸⁰ MAŇKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In europarl.europa.eu. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

²⁸¹ GAZZOLA, Michele. Managing multilingualism in the European union: language policy evaluation for the European parliament. In michelegazzola.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.michelegazzola.com/attachments/File/Papers/LP_06.pdf

²⁸² MAŇKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In europarl.europa.eu. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

3.3.1. Komise Evropské unie, Evropský parlament a Rada Evropské unie

Kodex řádného úředního chování zaměstnanců Evropské komise vůči veřejnosti, který je přílohou Jednacího řádu **Evropské komise**, stanoví, že Komise musí zaslat svou odpověď napsanou v jazyce originálního psaní, jestliže se jedná o úřední jazyk Evropské unie. Podle oficiální webové stránky komise: „*Evropská komise používá ke svým vnitřním záležitostem tři procedurální jazyky. Jsou jimi angličtina, francouzština a němčina.*“²⁸³

Evropské komisi zajišťuje překladatelské a jiné jazykové služby Generální ředitelství pro překlady. Dle vlastní publikace je jeho úkolem též: „*podporovat a upevňovat mnohojazyčnost v Evropské unii tím, že zajišťuje, aby Komise vydávala jasně formulované dokumenty ve všech úředních jazycích a přibližovat politiky Unie občanům.*“²⁸⁴ Generální ředitelství pro překlady Evropské komise zajistilo překlad více než dvou milionů stran v roce 2013 pro evropské občany do 24 úředních jazyků za cenu přibližně jedné miliardy eur.²⁸⁵

Jednací řád **Evropského parlamentu** zahrnuje řadu ustanovení týkajících se jazyků. Nejdůležitějším je pak článek 158 s názvem Jazyky:

- „1. *Všechny dokumenty Parlamentu se vyhotovují v úředních jazycích.*
2. *Každý poslanec má právo hovořit v Parlamentu úředním jazykem dle svého výběru. Projevy přednášené v jednom z úředních jazyků jsou simultánně tlumočeny do ostatních úředních jazyků a také do jakéhokoli jiného jazyka, který považuje předsednictvo za nezbytný.*
3. *Při schůzích výborů nebo delegací je zajištěno tlumočení z úředních jazyků a do úředních jazyků, které používají a o něž požádají členové a náhradníci v daném výboru nebo delegaci.*

---

²⁸³ European Commission - Frequently asked questions on languages in Europe In europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm

²⁸⁴ Publikace EU. Překlady a mnohojazyčnost. In publications.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/74b279b3-8d21-4bdd-93e8-457340a6afb0/language-cs>

²⁸⁵ WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In ijoc.org. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

4. Při schůzích výborů nebo delegací mimo běžná pracovní místa je zajištěno tlumočení z jazyků a do jazyků poslanců, kteří potvrdili účast na dané schůzi. Tento režim může být výjimečně uplatňován pružněji. Předsednictvo přijme nezbytná ustanovení.

5. Po oznámení výsledku hlasování rozhodne předseda o případných žádostech týkajících se údajných rozdílů mezi různými jazykovými zněními.²⁸⁶

Článek 159 pak obsahuje přechodné ustanovení ohledně jazykového režimu, které umožňuje výjimky v případě nedostatku tlumočnicků a překladatelů pro některý jazyk.²⁸⁷

Podle článku 14 odstavce 1 Jednacího řádu **Rady Evropské unie:**

*Nerohodne-li Rada z důvodu naléhavosti jednomyslně jinak, vede svá jednání a přijímá rozhodnutí pouze na základě dokumentů a návrhů vypracovaných v jazycích stanovených platnými pravidly pro užívání jazyků.*²⁸⁸

Podle odstavce 2 téhož právního předpisu může jakýkoli člen Rady vznést námitku proti jednání, není-li znění návrhů v jazycích dle odstavce 1 a tyto jazyky určí.²⁸⁹

Na svých webových stránkách uplatňuje Rada tři jazykové politiky: obsah je dostupný ve všech jazycích, nebo v angličtině a francouzštině, případně v angličtině, francouzštině a jiném relevantním jazyku. Pouze anglicky a francouzsky se zveřejňují informace o zasedáních a vyjmenované tiskové materiály.²⁹⁰

3.3.2. Soudní dvůr EU

Dle článku 342 Smlouvy o fungování Evropské unie se pro Soudní dvůr EU nepoužije obecný jazykový režim podle nařízení o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství.²⁹¹ Podle článku 7 nařízení o užívání jazyků určí

---

²⁸⁶ Článek 158 jednacího řádu Evropského parlamentu. In europarl.europa.eu online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+RULES-EP+20170116+0+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>

²⁸⁷ Článek 159 tamtéž

²⁸⁸ Článek 14 odst. 1 jednacího řádu Rady Evropské unie. In consilium.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/media/29804/qc0415692csn.pdf>

²⁸⁹ Článek 14 odst. 2 tamtéž

²⁹⁰ Jazyková politika. In consilium.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/about-site/language-policy/>

²⁹¹ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z:

jazykový režim Jednací řád Soudního dvora. Používání jazyků tedy upravuje Jednací řád Soudního dvora (dále jen „Jednací řád SDEU“) z roku 1991, konkrétně Hlava 1, Kapitola 8 – Jazykový režim.²⁹²

Článek 36 Jednacího řádu SDEU stanovuje výčet jednacích jazyků, což jsou všechny úřední jazyky Evropské unie. Článek 37 a 38 výše zmíněného právního předpisu předepisuje pravidla pro určení a užívání jednacího jazyka, jakož i podmínky překladu. Článek 41 Jednacího řádu SDEU považuje za znění dokumentu v jednacím jazyce za rozhodné, jiné znění může být rozhodné pouze v souladu s pravidly v článcích 37 a 38 téhož právního předpisu. Podle článku 42 Jednacího řádu SDEU si Soudní dvůr EU zřídí předkladatelskou službu zaměstnávající experty s odpovídajícím právním vzděláním a důkladnou znalostí několika úředních jazyků Evropské unie.²⁹³

Z výše zmíněného je jasné, že fungování Soudního dvora EU závisí na kompetentním překladu a tlumočení. Soudní dvůr EU zaměstnává tlumočníky i překladatele. Překladatelé jsou specializovanými právními překladateli, od kterých se očekává mimo jazykové znalosti též právní vzdělání. Výchozí jazyky se mění podle jazyků stran a jednacích jazyků.²⁹⁴ Soudní dvůr často EU pracuje v jazyku odlišném od jazyka jednacího. Tímto pracovním jazykem bývá nejčastěji francouzština. Ve francouzštině probíhá interní komunikace a též je vyhotoven rozsudek, který se pak překládá zpět do jednacího jazyka. Před zveřejněním zkontroluje znění kancelář soudce SDEU ze státu jednacího jazyka a poté v některých případech konzultuje se soudcem zpravodajem, zda znění autentické verze (tedy překladu) odpovídá názorům vyslovených ve francouzském znění. Je důležité si tedy uvědomit, že rozhodným zněním rozsudku může být

---

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²⁹² Tamtéž

²⁹³ Jednací řád Soudního dvora. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012Q0929\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012Q0929(01))

²⁹⁴ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

i překlad. Dle soudkyně Soudního dvora EU Sachy Prechal zabírá překládání až 30% času, který má soud na rozhodnutí případu.²⁹⁵

Ačkoli francouzština nikdy nebyla ustanovena pracovním jazykem v Jednacím řádu Soudního dvora, jedná se o de facto její interní pracovní jazyk. Dle internetové stránky Soudního dvora: Porada soudců probíhá bez přítomnosti tlumočnicků ve společném jazyku, jímž je tradičně francouzština.²⁹⁶ Postavení francouzštiny u Soudního dvora pak vyplývá z výrazného ovlivnění francouzským právem, stejně jako některé prvky ve fungování soudu, např. pozice generálního advokáta.²⁹⁷

Každá instituce má tedy jazykový režim upraven poněkud odlišně, můžeme si však povšimnout snahy co nejvíce umožnit používání všech úředních jazyků. V souladu s úvodním citátem k usnadnění pracovní komunikace se seznam procedurálních jazyků zužuje zpravidla na angličtinu, francouzštinu případně němčinu. Odlišná situace panuje pouze v rámci Soudního dvora EU, kde francouzština zaujímá místo interního pracovního jazyka.

---

²⁹⁵ DE BOER, Nik. Interview with Judge Sacha Prechal of the European Court of Justice: Part I: Working at the CJEU. In europeanlawblog.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://europeanlawblog.eu/2013/12/18/interview-with-judge-sacha-prechal-of-the-european-court-of-justice-part-i-working-at-the-cjeu/>

²⁹⁶ Court of Justice – Presentation. In curia.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/en/ „*The Judges deliberate, without interprets, in a common language which, traditionally, is French.*“

²⁹⁷ KUŽELEWSKA, Elżbieta. Unity in diversity. the language policy of the European union. In degruyter.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/slgr.2014.38.issue-1/slgr-2014-0037/slgr-2014-0037.pdf>

3.4. Legislativa a judikatura Evropské unie

„Dokonalá komunikace v mnohojazyčném prostředí nastane, když jsou analogické texty stejného aktu interpretovány a aplikovány soudci cílových právních systémů též způsobem, čímž se dosáhne jednotného výkladu a aplikace všech jazykových verzí.“²⁹⁸

(Susan Šarčević)

Klíčovým aspektem práva Evropské unie je skutečnost, že se jedná o samostatný právní řád takzvané supranacionální právo. Tato koncepce se odvozuje z rozsudku *Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. července 1964, Flaminio Costa v E.N.E.L., C-6/64*.²⁹⁹ Podle tohoto rozhodnutí Smlouva zakládající Evropské hospodářské společenství, narozdíl od běžných mezinárodních smluv, založila svůj vlastní právní systém. Ten se stal se vstupem smlouvy v platnost nedílnou součástí právních systémů členských států, které jsou povinny jej aplikovat. Vytvořením společenství neomezeného trvání s vlastními institucemi, s vlastní právní subjektivitou, způsobilostí reprezentace na mezinárodní úrovni a především s pravomocemi pramenícími z omezení suverenity, nebo z přenosu pravomocí ze států na společenství, omezily členské státy svá svrchovaná práva, a vytvořily tak právní řád, který váže jejich státní příslušníky stejně jako je samotné.³⁰⁰

Vzhledem k tomu, že právní texty Evropské unie mohou mít přednost před národním právem, v případě rozporu z toho vyplývá pro překlad, že je nanejvýš

---

²⁹⁸ ŠARČEVIĆ, Susan. Challenges to the legal translator. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 193 „Perfect communication is said to occur in multilingualism when the parallel texts of a single instrument are interpreted and applied in the same manner by judges of the target legal system(s), thus achieving uniform interpretation and application of all language versions.“

²⁹⁹ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³⁰⁰ *Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. července 1964, Flaminio Costa v E.N.E.L., C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66* In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>

důležité, aby všechny právní texty Evropské unie byly vytvořeny s co největší péčí a pozorností k detailům.³⁰¹

Podle článku 4 nařízení o užívání jazyků: „*Nařízení a jiné texty obecného dosahu se sepisují v úředních jazycích.*“ Protože je každá jazyková verze autentické znění, je nezbytné zajistit, aby právo Evropské unie zůstalo srozumitelné a konzistentní, bez ohledu na jazykovou verzi a tím zabezpečit rovnost práv a povinností. Všechny jazykové verze musí mít stejné právní účinky, tudíž musí předat stejnou informaci nebo zprávu. Toho lze dosáhnout pouze skrze jazykové dovednosti, znalosti, zkušenosti a neustálým důrazem na detail. Každá jazyková verze textu má stejný počet stránek, stejnou strukturu textu, stejné číslování a rozdělení na odstavce, stejnou délku věty a předává stejnou informaci ve stejné části každé jazykové verze. Praktické je používání interpunkce k rozdělení textu na menší jednotky. Tento přístup je též užitečný pro kontrolu terminologie, protože se velmi jednoduše vyhledávají v minulosti užití ekvivalenty v jiných jazykových verzích. Stačí lokalizovat daný výraz a přepnout do jiné jazykové verze. K tomu je velmi dobře přizpůsobena databáze textů Evropské unie EUR-Lex.³⁰² Povinnost zachovat stejnou strukturu u věty a celého právního předpisu však může být zdrojem obtíží pro překladatele (více viz kapitola „Překladatelé a překladatelské problémy v Evropské unii“).

V rámci zjednodušení i přesnosti obsahuje řada nařízení, směrnic a rozsudků nepřeložené výrazy, např. názvy institucí členských států a jiné názvy označující právní a politické skutečnosti členských států, např. Celní ředitelství Olomouc v rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. prosince 2007, Skoma-Lux sro v Celní ředitelství Olomouc, C-161/06.³⁰³

---

³⁰¹ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³⁰² ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³⁰³ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 57-58

Chtěla bych připomenout, že špatná kvalita výchozího textu se odrazí v jeho překladu. Pro špatnou kvalitu výchozích textů existuje řada důvodů, např. texty psané osobami v jazyce, jehož nejsou rodilými mluvčími, tolerance k špatné angličtině, strach ze stručnosti, či eurožargon.³⁰⁴ Vyšší kvalitu výchozích textů by měla zajistit Společná praktická příručka, jeden z hmatatelných výsledků přes dvacet let trvajících diskuzí na téma transparentnosti a legitimacy legislativy. Její cíl je stanoven velmi explicitně:³⁰⁵

„Aby byly právní předpisy Evropského společenství srozumitelnější a správně se prováděly, je třeba zajistit jejich náležitou redakční kvalitu. Akty přijímané orgány Evropského společenství musí být formulovány srozumitelně a konzistentně, v souladu s jednotnými zásadami legislativní techniky, aby se občané a hospodářské subjekty mohli se svými právy a povinnostmi obeznámit, soudy jejich dodržování vymáhat a členské státy, pokud jsou k tomu zavázány, tyto akty včas řádně provést ve svých právních rádech.“³⁰⁶

Zajímavostí může být neaktuální právní terminologie v českém znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES, (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Článek 8 odstavec 1 výše zmíněného nařízení zní *„Pokud se použije čl. 6 odst. 1 písm. a) v souvislosti s nabídkou služeb informační společnosti přímo dítěti, je zpracování osobních údajů dítěte zákonné, je-li dítě ve věku nejméně 16 let. Je-li dítě mladší 16 let, je takové zpracování zákonné pouze tehdy a do té míry, pokud byl tento souhlas vyjádřen nebo schválen osobou, která vykonává **rodičovskou zodpovědnost k dítěti.**“* V německém znění *„der elterlichen Verantwortung*

---

³⁰⁴ WAGNER, Emma. The quest for translation quality in international organisations In abacus.universidadeuropea.es [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://abacus.universidadeuropea.es/bitstream/handle/11268/6420/2_wagner_art.pdf?sequence=2&isAllowed=y

³⁰⁵ STRANDVIK, Ingemar. Legal Harmonization Through Legal Translation: Texts that Say the Same Thing? *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 34

³⁰⁶ Evropská Unie. Společná praktická příručka. Europe In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/CS-prirucka-o-tvorbe-legislativnich-textu.pdf>

für das Kind“, v angličtině „*parental responsibility over the child*“ a francouzsky „*la responsabilité parentale à l'égard de l'enfant*.“³⁰⁷

V překladu je tedy použita terminologie staré české civilní úpravy a nikoli aktuální v souladu s občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., který používá v Pododdíle 3 pojem „*rodičovská odpovědnost*“.

Chyba ve znění legislativního aktu může mít i daleko podstatnější charakter. V roce 1993 německý výrobce konzerv a ochucovadel (Konservenfabrik Lubella - Friedrich Büker GmbH & Co. KG) importoval tři nákladní vozy višňů z Polska. Celní úřad vyzval německou konzervárnu k zaplacení cla za dovážené ovoce v souladu s nařízením Evropské komise ohledně ochranných opatření týkajících se dovozu višňů (*Commission Regulation (EEC) No 1932/93 of 16 July 1993 establishing protective measures as regards the import of sour cherries*).³⁰⁸ Lubella ovšem zaplatit clo odmítla, mimo jiné s odvoláním na německou verzi nařízení, která jasně stanovila clo pouze na třešně. Všechny ostatní jazkové verze obsahovaly pravý opak – višně jsou předmětem cla.³⁰⁹

Záležitost skončila u Soudního dvora EU, kde Lubella napadla platnost nařízení, a jako jeden z argumentů uvedla, že nebylo jasné, zda se nařízení týkalo višňů nebo třešní. V rozsudku C-64/95, Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG Soudní dvůr EU neshledal důvody pro zpochybnění platnosti nařízení. Pokud jde o termín višně, jednalo se podle Soudního dvora EU o jasnou chybu, která byla již opravena.³¹⁰

---

³⁰⁷ Článek 8 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). In eur-lex.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.119.01.0001.01.CES

³⁰⁸ Nařízení Evropské komise č. 1932/93 ze dne 16. července 1993 ohledně ochranných opatření týkajících se dovozu višňů In eur-lex.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31993R1932>

³⁰⁹ ANDREASSEN, Kim E. Is the EU lost in translations? In uib.no [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.uib.no/en/news/82429/eu-lost-translations>

³¹⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 1995, Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus, Case C-64/95, ECLI:EU:C:1996:388 In eur-lex.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0064>

Podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie, v případě rozporů mezi jazykovými verzemi aktu Evropské unie, musí být sporné ustanovení vykládáno s ohledem na účel a obecnou systematiku pravidel, jejichž je součástí.³¹¹

V rozsudku ze dne 3. října 2013, Confédération paysanne v Ministre de l'Alimentation, de l'Agriculture et de la Pêche, C-298/12, Soudní dvůr Evropské unie zopakoval, že:

„V souladu s ustálenou judikaturou přitom nezbytnost jednotného použití, a tím i jednotného výkladu unijního aktu vylučuje, aby byl posuzován izolovaně v jedné ze svých verzí, ale vyžaduje, aby byl vykládán s ohledem jak na skutečnou vůli jeho původce, tak na cíl jím sledovaný ve světle zejména všech jazykových verzí.“³¹²

Tento názor byl ostatně vyjádřen poprvé již v roce 1969 v případě Erich Stauder v City of Ulm - Sozialamt³¹³ a několikrát ho zopakoval například v rozsudcích C-816/79 Klaus Mecke & Co. v Hauptzollamt Bremen-Ost³¹⁴, C-371/02 Björnekulla Fruktindustrier AB v Procordia Food AB³¹⁵, C-268/99 Aldona Malgorzata Jany and Others v Staatssecretaris van Justitie³¹⁶.

V rozsudku ze dne 2. dubna 1998, The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham, C-296/95, se Soudní dvůr EU vyjádřil, že při srovnávání jazykových verzí a jejich

---

³¹¹ MAŇKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In europarl.europa.eu. [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

³¹² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. října 2013, Confédération paysanne v Ministre de l'Alimentation, de l'Agriculture et de la Pêche, C-298/12, ECLI:EU:C:2013:630 In curia.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-298/12&language=EN>

³¹³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. listopadu 1969, Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt, C -29-69, ECLI:EU:C:1969:57 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61969CJ0029>

³¹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. října 1980, Klaus Mecke & Co. v Hauptzollamt Bremen-Ost, C-816/79, ECLI:EU:C:1980:239 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61979CJ0816>

³¹⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. dubna 2004, Björnekulla Fruktindustrier AB v Procordia Food AB, C-371/02, ECLI:EU:C:2004:275 In curia.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-371/02>

³¹⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. listopadu 2001, Aldona Malgorzata Jany and Others v Staatssecretaris van Justitie, C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61999CJ0268>

nesouladu, jsou všechny jazykové verze rovnocenné a nelze přisuzovat menší anebo větší váhu některým z nich podle počtu obyvatel státu.³¹⁷

V roce 1982 v rozsudku ze dne 6. října 1982, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v Ministero della sanità, C-283/81, Soudní dvůr EU zdůraznil, že „*výklad ustanovení právního předpisu Společenství [...] vyžaduje srovnání různých jazykových verzí. Dále je třeba poznamenat, že i v případě naprosté shody různých jazykových verzí právo Společenství používá vlastní terminologii. Kromě toho je třeba ještě zdůraznit, že právní pojmy nemají nutně stejný význam v právu Společenství a v různých vnitrostátních právech. [...] Konečně každé ustanovení práva Společenství je třeba posuzovat v jeho celkové souvislosti a vykládat s ohledem na všechna ustanovení tohoto práva, jeho cíle a stav vývoje...*“³¹⁸

Nicméně podle Cornelise Baaije je toto pravidlo srovnávání jazykových verzí v současnosti prakticky nedosažitelné, protože by představovalo ohromnou zátěž pro soudce a státní úředníky, pokud by byli nuceni pokaždé, když vykládají právo, porovnávat všech 24 různých jazykových verzí.³¹⁹

Souhlasím s Baaijem ohledně obtíží, které srovnávání všech jazykových verzí představuje pro veřejné činitele. V některých případech to ani nebude nutné, nebo postačí porovnat dvě či tři verze, na druhou stranu úplná rezignace na srovnávání jazykových znění by mohlo ohrozit jednotnou aplikaci práva Evropské unie. Jsem tedy proponentkou porovnávání jazykových verzí, ale s ohledem na jazykové a časové možnosti soudce nebo státního úředníka.

---

³¹⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 1998, The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham, C-296/95, ECLI:EU:C:1998:152 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0296>

³¹⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. října 1982, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v Ministero della sanità, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A61981CJ0283>

³¹⁹ HUSA, Jaakko. Understanding Legal Languages. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 166

3.5. Překladaelé a překladaelské problémy v Evropské unii

„Překladaelé v Evropské unii a právníci-lingvistí se pohybují na tenké hranici toho, co je vyžadováno z právního hlediska a co je možné lingvisticky.“³²⁰

(Cornelis J. W. Baaij)

Instituce Evropské unie zaměstnávají okolo 4 300 překladaelů a 800 tlumočnicků jako stálý personál. Odhadované náklady na všechny jazykové služby (překladaelství i tlumočnictví) dosahují v odhadu 1% ročního rozpočtu EU. Za rok vychází náklady na 2 eura na každého občana Evropské unie.³²¹

V Evropské unii je samozřejmě vyvíjen velký tlak na snížení nákladů a udržování nízkého počtu zaměstnanců. V překladaelu se o tento cíl Evropská unie snažila mnoha způsoby, zejména vývojem strojového překladaelu, převzetím překladaelu určitých úseků agendy překladaelskými agenturami a ad hoc využitím překladaelů na volné noze. Nejúspěšnějším bylo právě ad hoc využití překladaelů na volné noze, kteří překladaelují zhruba čtvrtinu objemu veškerých překladaelů, zbytek pak připadá interním překladaelům.³²²

Většina mezinárodních organizací v nějaké míře využívá kombinaci stálých interních překladaelů a překladaelů na volné noze (nejčastěji přibližně v poměru 3:1). U překladaelů na volné noze ovšem bývá problémem kvalita, která má tendence k nerovnoměrnosti, a tudíž se na ni v některých případech nedá spolehnout. Právě překladaely důvěrných dokumentů, lepší možnost revize jak jazykové, tak právní a zpětné vazby lépe zvladaelají interní překladaelové. Stejně tak interní překladaelové zvladaelají lépe nepředvídané události spojené s extrémně krátkými termíny pro vyhotovení překladaelu, časté úpravy a nové verze dokumentů. Pro ilustraci, v lednu roku 2000 Komise schválila Bílou knihu o zdravotní nezávadnosti potravin o délce padesáti stránek. Text byl sepsán

---

³²⁰ BAAIJ, C. J. W. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 204

³²¹ EU administration - staff, languages and location In europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_en

³²² WAGNER, Emma. The quest for translation quality in international organisations In abacus.universidadeuropea.es [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://abacus.universidadeuropea.es/bitstream/handle/11268/6420/2_wagner_art.pdf?sequence=2&isAllowed=y

v angličtině. Francouzský a německý překlad pak musel být vyhotoven do pravého poledne kvůli tiskové konferenci. Ten samý den o půl deváté ráno obdrželi překladatelé poslední změny a dodatky.³²³

Podle Křepelky vyžaduje kvalitní právní překlad kvalifikaci ve třech oborech, přičemž je raritou, aby byl jeden člověk kvalifikován ve všech těchto oborech. Zaprvé by se měl na překladu podílet právník, a to nejlépe specializovaný na danou oblast, vzhledem ke komplexnosti a rozsahu dnešního práva. Dále se samozřejmě jedná o lingvistu. A v neposlední řadě by měl být překlad konzultován s odborníkem odpovídajícího oboru, např. zdravotník, učitel, ekonom. Křepelka tak pochybuje o splnění těchto vysokých nároků při překládání *acquis communautaire* v České republice vzhledem k tomu, že byl překlad zajišťován různými soukromými překladatelskými agenturami.³²⁴

3.5.1. Právník-lingvista

Vzhledem k obavám ohledně kvality překladu legislativních textů Evropské unie zaměstnávají instituce Evropské unie (Komise, Rady a Evropský parlament) právníky, aby kontrolovali a doopravili (korekturu) všechny jazykové verze před jejich přijetím. Soudní dvůr Evropské unie zaměstnává právníky jako soudní překladatele.³²⁵ Základní požadavky na tyto zaměstnance jsou velmi podobné. Zahrnují právní kvalifikace z jednoho členského státu, znalost práva Evropské unie a znalost tří nebo více úředních jazyků, které musí zahrnovat angličtinu a francouzštinu. Bývají označováni za právníky-lingvisty, právní/lingvistické experty a podobně (*lawyer-linguist, jurist-linguist, legal/linguistic expert, legal reviser*).³²⁶

---

³²³ Tamtéž

³²⁴ KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 121-122

³²⁵ ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³²⁶ GUGGEIS Manuela a William ROBINSON. Co-revision': Legal-Linguistic Revision in the European Union 'Co-decision' Process. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 60

Role právníka-lingvisty je mimo jiné snažit se použít jazyk, který není typický pro ani jeden konkrétní právní systém, ale přesto není úplně cizí. Za dobu své existence si Evropská unie vytvořila vlastní právní kulturu inspirovanou různými národními právními systémy. Právníky-lingvisty můžeme označit za strážce právního jazyka Evropské unie. Právníci-lingvistů musí též zajistit, že každá jazyková verze má v právu stejný význam. Dále zabezpečují ve spolupráci s experty členských států, že použitá terminologie je správná.³²⁷

Podle Cornelise J. W. Baaije je však otázkou, zda právní překladatel v Evropské unii nebo právník-lingvista může současně plnit obě role překladatele i právníka. Chromá se domnívá, že je to nepravděpodobné nebo přinejmenším vzácné, aby jedna osoba byla schopná zastávat jak roli právního experta ve výchozím a cílovém právním systému a zároveň lingvistického experta ve výchozím i cílovém jazyce. Což potvrzuje skutečnost, že jenom velmi malá část překladatelů v Evropské unii jsou právníci, i když jsou všichni vysoce kvalifikovaní a velmi zkušení. Proto například Jaako Husa a Susan Šarčević nejsou zastánci zredukování kompetencí právního překladu na jednotlivce, ale podporují interaktivní týmy složené z osob se znalostí práva a osob se znalostí jazyka. Toho se podle nich dá nejlépe dosáhnout užší týmovou spoluprací překladatelů a právníků-lingvistů.³²⁸

Osobně souhlasím s navrhovaným řešením užší týmové spolupráce a domnívám se, že by toto pomohlo zlepšit kvalitu překladu. Na druhou stranu bych chtěla připomenout, že by bylo vhodné, aby si překladatelé neustále zvyšovali své právní znalosti, stejně jako právníci své lingvistické, aby tak mohli lépe zkorigovat případné problematické oblasti. Přesto je dle mého názoru vhodné podporovat experty (právníky-lingvisty), kteří ovládají jak jazyky, tak právo, protože některé problémy či situace vyřeší rychleji a vhodněji než tým expertů.

3.5.2. Překladatelské problémy

Je možné dosáhnout stejného významu v 24 jazycích? Emma Wagner konstatuje, že se jedná o právní fikci, o čin právní magie, který odporuje veškeré logice, ale je

---

³²⁷ Tamtéž str. 52 a 81

³²⁸ BAAIJ, C. J. W. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, str. 213-214

nezbytný pro ochranu jazykové rovnosti. Podobný názor zastává i Wright a popisuje tuto snahu jako obdivuhodnou ve svém idealismu a zájmu zachovat rovnost mezi různými skupinami, ale přesto jako utopii. Právní překlad je svojí podstatou nedokonalý, a tudíž jsou rozdíly ve významu mezi jednotlivými jazykovými verzemi nevyhnutelné. Nesrovnalosti navíc znásobuje počet autentických znění. V případě Evropské unie nastává situace o to komplikovanější, jelikož se nejedná o jeden právní systém jako v případě mnohojazyčných států, ale pracuje se různými perspektivami vycházejícími z právních systémů a kultur jednotlivých členských států.³²⁹ Kvůli odlišnostem od překladu národní legislativy, zapříčiněných požadavkem mnohojazyčnosti a dalšími jedinečnými rysy, se objevují hlasy, aby byl právní překlad v Evropské unii považován za samostatný subžánr právního překladu.³³⁰

Potenciální obtíže při snaze dobrat se stejného významu můžeme ilustrovat takzvanou úmyslnou nejistotou (*deliberate uncertainty*) nebo konstruktivní nejednoznačností (*constructive ambiguity*), která odráží politický kompromis nebo selhání snahy ho dosáhnout mezi členskými státy, čehož jsem se dotkla již v kapitole „Překlad mezinárodních smluv“. Od překladatelů se vyžaduje, aby zajistili stejnou míru nejednoznačnosti. V případě nejasnosti ustanovení podává soud členského státu předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie. Odstranění nejednoznačnosti se tak považuje za překročení oprávnění překladatele a vnímá se jako akt interpretace. Na druhou stranu překlad sám o sobě je subjektivním výkladem a selektivním procesem, kdy překladatelské problémy mají obvykle více než jedno řešení. Ne vždy překladatelé budou schopni zvolit správnou možnost, protože mají příliš málo informací o předcházející politické debatě. Může pro ně být složité odlišit mlhavost pojmu vycházející z politického kompromisu od nejasnosti neúmyslné a nechtěné.³³¹

---

³²⁹ BIEL, Lucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. Studies in language, culture and society, vol. 2, str. 61

³³⁰ ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In jostrans.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

³³¹ BIEL, Lucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. Studies in language, culture and society, vol. 2, str. 61-62

Téměř všechny dokumenty jsou připravovány v angličtině, francouzštině nebo němčině, zejména ovšem v angličtině³³², takže překladatel často čelí problémům, když se snaží uvést do souladu common law tradice a kontinentální právní tradice, což je někdy téměř nemožné³³³.

Navíc se obzvláště ve smlouvách Evropské unie často vyskytují výrazy jako „*aforementioned*“, „*abovementioned*“, *above*, *below*, *hereby* a *provisions set below*, které činí text nepřesným, těžkopádným, nepřehledným a těžko uchopitelným. Překladatel musí být velmi obezřetný při překládání z angličtiny jako výchozího jazyka, aby bylo čtenáři jasné, ke kterým ustanovením se tyto termíny vztahují.

Používání angličtiny jako výchozího jazyka a specifická a odborná terminologie Evropské unie představuje dvě největší výzvy právní překladu v Evropské unii. Určitou výhodu pak mají překladatelé starších členských států, které si již vytvořili novou terminologii pro vyjádření práva Evropské unie.³³⁴ Pro konzistentnější terminologii EU a usnadnění práce mohou překladatelé použít společnou terminologickou databázi IATE³³⁵, která je volně přístupná.

Další obtíže působí přísnými pravidly Evropské unie ohledně překládání textu z výchozího jazyka. Jedním z nejnáročnějších je pravidlo, které vyžaduje od překladatele zachování stejné struktury věty v co největším rozsahu ve všech jazykových verzích. Ve výsledku nemůže často překladatel rozdělit dlouho větu do dvou, i když by to pozvedlo kvalitu překladu v daném jazyce. Jedinou přijatelnou možností pro rozdělení vět zůstává použití středníků.³³⁶

---

³³² KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309, str. 50-51

³³³ ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In *jostrans.org* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

³³⁴ Tamtéž

³³⁵ InterActiveTerminology for Europe In *iate.europa.eu* [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://iate.europa.eu/switchLang.do?success=mainPage&lang=cs>

³³⁶ ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In *jostrans.org* [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

Práce překladatele a právníka-lingvisty v Evropské unii představuje velmi obtížný úkol, který někdy hraničí s nerealizovatelností. Jak poznamenává Tibor Várady, překlad může překlenout rozdíly, ale nemůže je odstranit.³³⁷

---

³³⁷ ŠARČEVIĆ, Susan. Challenges to the legal translator. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, str. 199

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo přiblížit téma a problematiku právních překladů, zabývat se oběma stránkami onoho pojmu, jak právem tak jazykem, protože není možné právo bez jazyka. Jak je vidět z dějinné části práce, právní překlad hrál vždy důležitou roli pro rozvoj a zároveň podporu právních systémů. V současné době je jeho role v mezinárodním právu a právu Evropské unie zcela nepostradatelná.

Touto prací jsem chtěla rovněž poukázat na skutečnost, že by si právník při výkonu své profese neměl vystačit pouze se svými juristickými znalostmi. Pokud chce svou praxi vykonávat opravdu kvalitně a svědomitě, neobejde se bez znalosti právního jazyka svého i jazyků cizích. Větší zájem právnické obce o lingvistické aspekty práva a znalost jazyků je dle mého názoru jedním ze způsobů, jak lze pozvednout úroveň samotného práva.

Stejně tak si dle mého názoru nevystačí překladatelé právních textů s lingvistickými znalostmi a překladatelským vzděláním, ale potřebují i určité právní vzdělání nebo alespoň právní povědomí. Řešením kromě osvěty může být i zdokonalení jejich vzdělávacího systému o potřebnou specializaci. Považuji za nutné znovu připomenout nedostatečný respekt k práci a neodpovídající finanční ohodnocení právních překladatelů, i když díky nim funguje třeba mezinárodní právo. Alespoň českým soudním překladatelům a tlumočnickům se možná blýská na lepší časy díky návrhu nové právní úpravy soudního překladatelství a tlumočnictví.

Pokud jde o právníky a jejich jazykové vzdělání, chtěla bych ocenit vysokou úroveň a kvalitu výuky i škálu předmětů, které poskytuje Katedra jazyků na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, stejně jako zapojení rodilých mluvčích do výuky. I když i zde vidím určitý prostor pro zlepšení v zavedení povinného cizího právního jazyka na celých pět let studia oproti ukončení povinné výuky ve třetím ročníku, neboť je vhodné, aby absolventi měli cizí jazyky čerstvě v paměti. Jak jsem již zmínila, domnívám se, že pro výkon právnických profesí od soudce, advokáta až po firemního právníka, je znalost cizích (právních) jazyků nezbytná.

V neposlední řadě bych chtěla zmínit trochu ožehavou oblast a tou je nezájem samotných studentů. U většiny svých kolegů jsem na povinných hodinách výuky

cizích jazyků nezaznamenala větší zájem o toto studium. Jazyky byly brány pouze jako nutné zlo. To je oblast, na které musíme my studenti zapracovat sami. Škola a vůbec širší právnická veřejnost však může výrazně napomoci, a to změnou vnímání nauky o jazycích v rámci právnické profese z vedlejšího předmětu v curiculu studia práva, z kterého je potřeba udělat zkoušku, na nedílnou a nezbytnou část kvalitního výkonu právnických profesí i prostředek osobního rozvoje.

Proč nezbytnou část? Jedním z důvodů může být i samotný proces aplikace práva, který osobně považuji za způsob komunikace svého druhu. Zákonodárce vtělí konkrétní informaci do zákona. My informaci použijeme na svoji konkrétní životní situaci. Ta ovšem zpravidla zahrnuje další aktéry (advokáty, soudce, úřady nebo sousedy). Je nezbytné, aby nejen informaci v zákoně, ale i životní situaci porozuměli všichni alespoň podobně, čemuž může napomoci například použití plain language. Bez vzájemné komunikace mezi aktéry k tomuto (do)rozumění nedojde a často bude zapotřebí odborníka (právníka), který by měl využít nejen své právní, ale v rámci procesu výměny informací i jazykové schopnosti, aby zkontroloval, zda informace a životní situace si vzájemně odpovídají. Pokud právník jazykové schopnosti nemá, nemůže kontrolu provést. Celou situaci může dále zkomplikovat skutečnost, že jednotliví adresáti, probíhajícími informací používají různé jazyky. Navíc špatný překlad, či drobná chyba v právním textu, může mít tragické následky, ať už se jedná o trestní řízení či interpretací mezinárodních smluv. Právní jazyk a překlad spojují jejich přímé účinky na život lidí. Zda tento účinek bude pozitivní či negativní záleží na právní i lingvistické odbornosti.

Pro zajištění své lingvistické odbornosti potřebují právníci znát význam slov právního jazyka. Velmi důležité jsou okolnosti, za kterých se slovo používá. Z těchto okolností je nejdůležitější adresát slova, protože nám jde především o komunikaci mezi lidmi, tedy přenášení informací. A abychom si byli jisti, že informace byla předána správně, je nutné mít prostředky, které ověří vzájemné porozumění. Domnívám se, že pokud chceme někomu do hloubky porozumět, je znalost jeho jazyka nezbytnou součástí. Jazyk, jeho struktura, terminologie,

gramatika, je odrazem myšlení daného národa či kultury. A pokud má vzájemné porozumění překračovat hranice, právní překlad toho musí být součástí.

Použité prameny a literatúra

Literatúra

ABRAHÁMOVÁ, Eva. *Základy právnej komunikácie*. Šamorín: Heuréka, 2012. Učebnice. ISBN 978-80-89122-81-3.

ADLER, Mark. The Plain Language Movement. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127.

ALWAZNA, Rafat Yahya. Important Translation Strategies Used in Legal Translation: Examples of Hooper's Translation of the Ottoman Majalla into English. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication. ISBN 978-1-4094-6966-7.

BAAIJ, C. J. W. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

BIEL, Łucja. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. Studies in language, culture and society, vol. 2. ISBN 978-3-631-64626-7.

BÍLEK, Jaroslav. *Ius regale montanorum, aneb, Právo královské horníkuov*. Kutná Hora: Kuttna, 2000. ISBN 80-86406-06-7.

BORJA ALBI, Anabel. Freelance Translation for Multinational Corporations and Law Firms. *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4. ISBN 978-3034302845.

CAO, Deborah. *Translating law*. Clevedon: Multilingual matters, c2007. Topics in translation, 33. ISBN 978-1-85359-954-5.

CAO, Deborah. Afterword. The Trials and Tribulations of Legal Translation. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication. ISBN 978-1-4094-6966-7.

CHARNOCK, Ross. Clear Ambiguity. *Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. Linguistic insights, v. 37. ISBN 3-03911-169-8.

DÖRFL, Luboš. *Zákon o znalcích a tlumočnících: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-148-2.

ENDICOTT, Timothy. Linguistic Indeterminacy. *Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000. ISBN 978-1840147704.

ENGBERG, Jan. Comparative Law for Translation: The Key to Successful Mediation between Legal Systems. *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4. ISBN 978-3034302845.

MORAWETZ, Thomas. *Law and language*. Burlington, Vt.: Ashgate/Dartmouth, c2000. ISBN 978-1840147704.

GARNER, Bryan A, Jeff NEWMAN a Tiger JACKSON. *The redbook: a manual on legal style*. 2nd ed. St. Paul, MN: Thomson/West, c2006. ISBN 978-0-314-16891-7.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1.

GERLOCH, Aleš a Jan TRYZNA. Úvodní teze metodologie interpretace práva. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

GUGGEIS Manuela a William ROBINSON. Co-revision: Legal-Linguistic Revision in the European Union 'Co-decision' Process. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012). ISBN 9041137963.

HERTOG, Erik. *Aequitas: access to justice across language and culture in the EU*. Antwerpen: Lessius Hogeschool, Departement Vertaler-Tolk, 2001. ISBN 90-804438-8-3.

HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.

HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7.

HUSA, Jaakko. Understanding Legal Languages. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

CHOVANEC, Jan, Miroslav BÁZLIK a Teodor HREHOVČÍK. Soudní překlad a tlumočení. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-684-4.

CHROMÁ, Marta. A Dictionary for Legal Translation. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

CHROMÁ, Marta. *Legal translation and the dictionary*. Tübingen: Niemeyer, 2004. ISBN 3484391227.

CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2851-6.

CHROMÁ, Marta. Translation and the Law Dictionary. *Legal lexicography: a comparative perspective*. Burlington, VT: Ashgate, 2014. ISBN 978-1409454410

KOŘENSKÝ, Jan. Jazyk právní komunikace. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: (právněinformatický přístup)*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0730-X.

KRÁTKÝ, Petr. Problém politické argumentace v interpretaci práva. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 309. ISBN 978-80-210-4298-8.

LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-111-3.

MAC AODHA, Mairtin. *Legal lexicography: a comparative perspective*. Burlington, VT: Ashgate, 2014. ISBN 978-1409454410.

MATTILA, Heikki. Legal Vocabulary. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127.

MAZZARESE, Tecla. Legal Interpretation as Translation: Three Readings of a Current Analogy. *Übersetzung im Recht = Translation in law*. Münster [u.a.]: Lit, 2000. ISBN 3-8258-4862-0.

OBENAUS, Gerhard. The Legal Translator as Information Broker. *Translation and the law*. Amsterdam: John Benjamins Pub. Co., 1995. American Translators Association scholarly monograph series, v. 8. ISBN 90-272-3183-4.

PHILLIPS, Alfred. *Lawyers' language: how and why legal language is different*. New York: Routledge, 2003. ISBN 0700716882.

POSCHER, Ralf. Ambiguity and vagueness in legal interpretation. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127.

POZZO, Barbora. English as a Legal Lingua Franca in the EU Multilingual Context. *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

SHA, Lijn a Jian LI. On the Translation of the Criminal Procedure Law of the PRC *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication. ISBN 978-1-4094-6966-7.

STRANDVIK, Ingemar. Legal Harmonization Through Legal Translation: Texts that Say the Same Thing? *The role of legal translation in legal harmonization*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. ISBN 9041137963.

ŠARČEVIĆ, Susan. Challenges to the legal translator. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127.

ŠARČEVIĆ, Susan. *New approach to legal translation*. [1st ed.]. Hague: Kluwer Law International, 1997. ISBN 90-411-0401-1.

ŠÍN, Zbyněk. *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-162-8.

ŠKOP, Martin. Jazyková metoda interpretace práva – důvod k nejistotě? *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5464-6.

ŠVÁRA Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

TIERSMA, Peter Meijes. *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press, 1999. ISBN 0226803023.

TIERSMA, Peter Meijes. A history of the languages of law. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127.

TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-427-7.

VIGIER, Francisco, Perla KLEIN a Nancy FESTINGER. Certified Translators in Europe and the Americas: Accreditation Practices and Challenges *Legal translation in context: professional issues and prospects*. New York: Peter Lang, 2013. New trends in translation studies, v. 4. ISBN 978-3034302845.

VLASENKO, Svetlana. Minimal Unit of Legal Translation vs. Minimal Unit of Thought. *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate, 2014. Law, language and communication. ISBN 978-1-4094-6966-7.

WHITE, James Boyd. *Justice as translation: an essay in cultural and legal criticism*. Chicago: University of Chicago Press, 1990. ISBN 0226894959.

Internetové zdroje

ANDREASSEN, Kim E. Is the EU lost in translations? In uib.no [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.uib.no/en/news/82429/eu-lost-translations>

BAAIJ, Cornelis J. W. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality In languageandlaw.de [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.languageandlaw.de/jll/article/download/4/4>

BRYCE, Trevor. The ‘Eternal Treaty’ from the Hittite perspective. In britishmuseum.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/pdf/6a%20The%20Eternal%20Treaty.pdf>

Court of Justice – Presentation. In curia.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/en/

ČAVOŠKI, Aleksandra. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. In jostrans.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.jostrans.org/issue27/art_cavoski.pdf

DE BOER, Nik. Interview with Judge Sacha Prechal of the European Court of Justice: Part I: Working at the CJEU. In europeanlawblog.eu [online]. [cit. 2018-

08-25]. Dostupné z: <http://europeanlawblog.eu/2013/12/18/interview-with-judge-sacha-prechal-of-the-european-court-of-justice-part-i-working-at-the-cjeu/>

Digitalizovaný rukopis Práva saszká. In [psp.cz](http://www.psp.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/kps/knih/prawa/prawa.htm>

Důvodová zpráva k zákonu č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků In [psp.cz](http://www.psp.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1954ns/tisky/t0319_01.htm

Etický kodex Komory soudních tlumočnicků České republiky In [kstcr.cz](http://www.kstcr.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.kstcr.cz/cz/kst-cr-eticky-kodex>

EU administration - staff, languages and location In europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_en

European Commission - Frequently asked questions on languages in Europe In europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-825_en.htm

Evropská Unie. Společná praktická příručka. Europe In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/CS-prirucka-o-tvorbe-legislativnich-textu.pdf>

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků ze dne 5. listopadu 1992 (ETS 148). In [vlada.cz](http://www.vlada.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

FILIPOVÁ, Kateřina. Hledá se kvalitní překlad zákona, zn. levně. In pravniradce.ihned.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-64579590-hleda-se-kvalitni-preklad-zakona-zn-levne>

FRANK, Tibor. "The Language of Europe Is Translation" In [hungarianreview.com](http://www.hungarianreview.com) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.hungarianreview.com/print/20160923_the_language_of_europe_is_translation

GALDIA, Marcus. Comparative law and legal translation. In [simons-law.com](http://www.simons-law.com) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/355.pdf>

GAZZOLA, Michele. Managing multilingualism in the European union: language policy evaluation for the European parliament. In [michelegazzola.com](http://www.michelegazzola.com) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://www.michelegazzola.com/attachments/File/Papers/LP_06.pdf

GIORDANOVÁ, Helena. Překlad Slova práva (Gianrico Carofiglio). In [jtpunion.org](http://www.jtpunion.org) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-\(Gianrico-Carofiglio\)](http://www.jtpunion.org/O-profesi/Odborne/Slova-prava-(Gianrico-Carofiglio))

HERTOG, Erik. Aequalitas Equal Access to Justice across Language and Culture in the EU In [eulita.eu](http://www.eulita.eu) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z:

<https://eulita.eu/wp/wp-content/uploads/files/Aequalitas.pdf>

HÖLLANDER, Pavel. Soudce dnes: bariéra postmoderní dekonstrukce nebo industriální továrna na rozhodnutí? In ja-sr.sk [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Hollander_Soudce_dnes.pdf

CHROMÁ, Marta. O právním překladu převážně vážně. In pravniprostor.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>

InterActiveTerminology for Europe In iate.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://iate.europa.eu/switchLang.do?success=mainPage&lang=cs>

Jazyková politika. In consilium.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/about-site/language-policy/>

Jednací řád Evropského parlamentu. In europarl.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+RULES-EP+20170116+0+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>

Jednací řád Rady Evropské unie. In consilium.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/media/29804/qc0415692csn.pdf>

Jednací řád Soudního dvora. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012Q0929\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012Q0929(01))

KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). In is.muni.cz [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/CM218Zk/um/3533856/Knapp.pdf?lang=en>

Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=CS>

KUNNER, Christopher B. The Interpretation of Multilingual Treaties: Comparison of Texts versus the Presumption of Similar Meaning In jstor.org [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/759965?seq=1#page_scan_tab_contents

KUŹELEWSKA, Elżbieta. Unity in diversity. the language policy of the European union. In degruyter.com [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/slgr.2014.38.issue-1/slgr-2014-0037/slgr-2014-0037.pdf>

Legislativní pravidla vlády. In vlada.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

Listina základních práv Evropské unie (2012/C 326/02). In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>

LLEWELLYN, Karl. The Bramble Bush: On Our Law and Its Study. In books.google.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=rxqSEU7y6lkC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gsbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

MAŃKO, Rafał. Legal aspects of EU multilingualism. In [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI\(2017\)595914_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595914/EPRS_BRI(2017)595914_EN.pdf)

MODIANO, Marko. English in a post-Brexit European Union. In [onlinelibrary.wiley.com](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/weng.12264) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/weng.12264>

Nařízení Evropské komise č. 1932/93 ze dne 16. července 1993 ohledně ochranných opatření týkajících se dovozu višní In [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31993R1932) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31993R1932>

Nařízení č. 1/1958, o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství. In [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31958R0001&from=CS) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31958R0001&from=CS>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). In [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.119.01.0001.01.CES) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.119.01.0001.01.CES

Ordonnance Villers-Cotteret 1539. In [legifrance.gouv.fr](https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070939) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070939>

PALERMO, Francesco. Linguistic Diversity within the Integrated Constitutional Space. In [aei.pitt.edu](http://aei.pitt.edu/7040/1/2006_edap02.pdf) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/7040/1/2006_edap02.pdf

Publikace EU. Překlady a mnohojazyčnost. In [publications.europa.eu](https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/74b279b3-8d21-4bdd-93e8-457340a6afb0/language-cs) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/74b279b3-8d21-4bdd-93e8-457340a6afb0/language-cs>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. listopadu 2001, Aldona Malgorzata Jany and Others v Staatssecretaris van Justitie, C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616 In [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61999CJ0268) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61999CJ0268>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. dubna 2004, Björnekulla Fruktindustrier AB v Procordia Food AB., C-371/02, ECLI:EU:C:2004:275 In [curia.europa.eu](http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-371/02) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-371/02>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. července 1964, Flaminio Costa v E.N.E.L., C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66 In [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. října 1982, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v Ministero della sanità, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A61981CJ0283>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. října 2013, Confédération paysanne v Ministre de l'Alimentation, de l'Agriculture et de la Pêche, C-298/12, ECLI:EU:C:2013:630 In curia.europa.eu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-298/12&language=EN>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. listopadu 1969, Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt, C -29-69, ECLI:EU:C:1969:57 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61969CJ0029>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. října 1980, Klaus Mecke & Co. v Hauptzollamt Bremen-Ost, C-816/79, ECLI:EU:C:1980:239 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61979CJ0816>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 1998, The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham, C-296/95, ECLI:EU:C:1998:152 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0296>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 1995, Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus, Case C-64/95, ECLI:EU:C:1996:388 In eur-lex.europa [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0064>

ROBERTSON, Colin. How the European Union functions in 23 languages In brage.bibsys.no [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393842/Robertson_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y

SHELTON, Dinah. Reconcilable Differences – The Interpretation of Multilingual Treaties. In heinonline.org [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/P?h=hein.journals/hasint20&i=631>

SCHILLING, Theodor. Multilingualism and Multijuralism: Assets of EU Legislation and Adjudication? In static1.squarespace.com [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/56330ad3e4b0733dcc0c8495/t/56b7125959827e73e35b3c36/1454838361490/GLJ_Vol_12_No_07_Schilling.pdf

Směrnice Rady 2001/113/ES ze dne 20. prosince 2001, o ovocných džemech, rosolech a marmeládách a kaštanovém krému určených k lidské spotřebě. In eur-lex.europa.eu [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0113>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení In eur-lex.europa.eu [online].

[cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0064>

Sněmovní tisk 73 vl. n. z. o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. In www.psp.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=73&O=8>

SPÁČILOVÁ, Libuše. Míšeňská právní kniha a bilingvismus v českých zemích. In www.vkol.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/data/soubory/hf/bibliotheca-antiqua-2015/BA2015-spacilova.pdf>

SPÁČILOVÁ, Libuše. Binominální slovní spojení v Míšeňské právní knize a jejím českém překladu. In sites.ff.cuni.cz [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: https://sites.ff.cuni.cz/casopispromodernifilologii/wp-content/uploads/sites/9/2017/06/Libu%C5%A1e_Sp%C3%A1%C4%8Dilov%C3%A1_7-28.pdf

STADLEROVÁ, Vendula. Zákon o soudních tlumočnících je plný chyb, vytýkají instituce Pelikánovi a doporučují přepracování In [ceska-justice.cz](http://www.ceska-justice.cz) [online]. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/08/zakon-o-soudnich-tlumocnicich-je-plny-chyb-vytykaji-instituce-pelikanovi-a-doporucuji-prepracovani/>

STATE of Minnesota, Respondent, v. New Chue HER, Appellant. (No. C4-93-860.) 510 N.W.2d 218 (1994) In [law.justia.com](http://www.law.justia.com) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/minnesota/court-of-appeals/1994/c4-93-860.html>

STICH, Alexandr. O dvojznačnosti v právnickém vyjadřování. In [nase-rec.ujc.cas.cz](http://www.nase-rec.ujc.cas.cz) [online]. [cit. 2018-08-25] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5384>

U. S. Supreme Court. Towne v. Eisner, 245 U. S. 418 (1918). In [supreme.justia.com](http://www.supreme.justia.com) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/245/418/>

Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969. In [aplikace.mvcr.cz](http://www.aplikace.mvcr.cz) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2222>

Vláda schválila úpravy Ministerstva spravedlnosti ČR v oddlužení i zákonu o znalcích In [bulletin-advokacie.cz](http://www.bulletin-advokacie.cz) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlada-schvalila-upravy-ministerstva-spravedlnosti-cr-v-oddluzeni-i-zakonu-o-znalcich>

Všeobecná deklarace jazykových práv ze dne 9. června 1996 (Universal declaration on linguistic rights, 9 June 1996). In [pluriling.uni-graz.at](http://www.pluriling.uni-graz.at) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://pluriling.uni-graz.at/etc/upload/linguistic.pdf>

WAGNER, Emma. The quest for translation quality in international organisations In [abacus.universidadeuropea.es](http://www.abacus.universidadeuropea.es) [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z:

http://abacus.universidadeuropea.es/bitstream/handle/11268/6420/2_wagner_art.pdf?sequence=2&isAllowed=y

WATTS, Joe. Brexit: Jean Claude Juncker takes swipe at UK stating 'English is losing importance' amid ongoing row with Theresa May. In independent.co.uk [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jean-claud-juncker-brexit-uk-eu-english-language-french-brexit-theresa-may-commission-a7719151.html>

WAY, Catherine. The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st Century. In ijoc.org [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3580/1576>

WYDICK, Richard C. Plain English for lawyers. 66 Cal. L. Rev. 727 (1978). In scholarship.law.berkeley.edu [online] [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol66/iss4/3/>

Právní předpisy

Dvorský dekret č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*)

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků ze dne 5. listopadu 1992 (ETS 148)

Jednací řád Evropského parlamentu

Jednací řád Rady Evropské unie

Jednací řád Soudního dvora

Legislativní pravidla vlády ze dne 19. března 1998

Listina základních práv Evropské unie (2012/C 326/02)

Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01)

Nařízení č. 1/1958, o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství

Nařízení Evropské komise č. 1932/93 ze dne 16. července 1993 ohledně ochranných opatření týkajících se dovozu višní (*Commission Regulation (EEC) No 1932/93 of 16 July 1993 establishing protective measures as regards the import of sour cherries*).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Směrnice Rady 2001/113/ES ze dne 20. prosince 2001, o ovocných džemech, rosolech a marmeládách a kaštanovém krému určených k lidské spotřebě

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005, o uznávání odborných kvalifikací

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 10. října 2010, o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969

Všeobecná deklarace jazykových práv ze dne 9. června 1996 (Universal declaration on linguistic rights, 9 June 1996)

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

Vyhláška č. 100/2018 Sb., o technické způsobilosti a pravidelných technických prohlídkách vojenských vozidel

Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících

Zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 502/02

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 431/04

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. července 1964, Flaminio Costa v E.N.E.L., C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. listopadu 1969, Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt, C -29-69, ECLI:EU:C:1969:57

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. října 1980, Klaus Mecke & Co. v Hauptzollamt Bremen-Ost, C-816/79, ECLI:EU:C:1980:239

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. října 1982, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA v Ministero della sanità, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. října 1995, Konservenfabrik Lubella Friedrich Büker GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Cottbus, Case C-64/95, ECLI:EU:C:1996:388

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. dubna 1998, The Queen v Commissioners of Customs and Excise, ex parte EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham, C-296/95, ECLI:EU:C:1998:152

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. listopadu 2001, Aldona Malgorzata Jany and Others v Staatssecretaris van Justitie, C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. dubna 2004, Björnekulla Fruktindustrier AB v Procordia Food AB., C-371/02, ECLI:EU:C:2004:275

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. října 2013, Confédération paysanne v Ministre de l'Alimentation, de l'Agriculture et de la Pêche, C-298/12, ECLI:EU:C:2013:630

Rozsudek U. S. Supreme Court. Towne v. Eisner, 245 U. S. 418 (1918)

Ostatní zdroje

HORÁLKOVÁ, Milena. *Česko-německý právní slovník: a-z*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-275-2.

HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník: Deutsch-Tschechisch Rechts Wörterbuch*. 2. vyd. Praha: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-250-9.

CHROMÁ, Marta. *Anglicko-český právní slovník: English-Czech law dictionary*. 3. vyd. Voznice: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-248-6.

CHROMÁ, Marta. *Česko-anglický právní slovník s vysvětlivkami: Czech-English law dictionary with explanations*. 3. vyd. Voznice: Leda, 2010. ISBN 978-80-7335-249-3.

LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-111-3.

Hofdecret vom 22. December 1835, an sämtliche Appellationsgerichte, mit Ausnahme jener von Tirol und Dalmatien; zufolge Allerhöchster Entschlieſung vom 3. November 1835. den 22ten.

Seine Majestät haben die Frage, ob bei Streitigkeiten über den Bezug und das Quantum des Laudemiums die Entscheidung den politischen Behörden oder den Gerichten zustehe, dahin zu entscheiden geruhet:

Streitigkeiten zwischen den Herrschaften und Grundholden über das Recht und das Maß des Bezuges von Laudemien sind in der Regel von den politischen Behörden zu entscheiden. Den Gerichten steht das Erkenntniß über solche Streitigkeiten nur dann zu, wenn sich die Ansprüche oder Einwendungen auf besondere privatrechtliche Titel, insbesondere auf Verträge oder auf solche Urkunden gründen, aus welchen Verbindlichkeiten oder Befreiungen der jeweiligen Besitzer einer Realität rücksichtlich des Laudemiums abgeleitet, die aber in Beziehung auf ihre Echtheit oder Giltigkeit von dem anderen Theile bestritten werden.

Hofdecret vom 22. December 1835, an sämtliche Appellationsgerichte; zufolge Allerhöchster Entschlieſung vom 27. April 1835. den 22ten.

Seine Majestät haben in Rücksicht der Uebersetzung der in fremden Sprachen ausgestellten Urkunden, von welchen in gerichtlichen Geschäften Gebrauch gemacht wird, Folgendes anzuordnen geruht:

Erstens. Die Parteien sind allen nicht in der Gerichtssprache oder in einer der Landes Sprachen ausgestellten Urkunden, wovon in oder außer Streitsachen bei Gericht Gebrauch gemacht werden soll, beglaubigte Uebersetzungen in die Gerichtssprache oder in eine der Landes Sprachen beizulegen schuldig.

Zweitens. Bei den Landrechten oder bei den Collegialgerichten erster Instanz der Hauptstädte der Provinzen oder Gouvernements, und nöthigenfalls auch bei den Collegialgerichten anderer größerer Städte soll zu den Uebersetzungen aus denjenigen fremden Sprachen, worin häufiger Urkunden ausgestellt werden, die erforderliche Anzahl von Dolmetschen, in soferne es nicht schon geschehen ist, für beständig eidlich verpflichtet werden. Die Dolmetsche sind vorzüglich aus den Advocaten, den Notaren oder den vor der Allerhöchsten Entschlieſung vom 9. April 1833 (N. G. S. Nr. 2608), bereits ernannten Hofagenten auszuwählen und von den Appellationsgerichten zu benennen. Jedes Appellationsgericht wird nach Bernehmung der ihm untergeordneten Landrechte und größeren Collegialgerichte die Anzahl dieser Dolmetsche festsetzen, dieselben von den Gerichten der ersten Instanz, bei denen sie verpflichtet werden sollen, in Vorschlag bringen lassen, und über die Kenntnisse und das sittliche Wohlverhalten der Vorgeschlagenen auf alle Art Ueberzeugung zu erlangen suchen.

Drittens. Für einzelne Fälle, in denen die Uebersetzung von keinem der für beständig verpflichteten Dolmetsche gefertigt werden kann, hat der Richter erster Instanz den Uebersetzer zu benennen und zu beeidigen.

1835. **December.** Vierten §. Am Ende der Uebersetzung hat der Dolmetsch die genaue Uebereinstimmung derselben mit dem Original mit Beziehung auf seinen Eid zu bezeugen, Jahr und Tag der verfertigten Uebersetzung zu bemerken, und dieses Zeugniß durch seine Unterschrift und sein Petschaft zu bekräftigen. Soll von der Urkunde außer dem Orte, wo der Dolmetsch seinen Wohnsitz hat, Gebrauch gemacht werden, so ist die Unterschrift desselben von dem Gerichte, bei dem er in Pflicht steht, mit dem Beisatze zu beglaubigen, daß er als Dolmetsch gerichtlich beeidigt sei.

Fünften §. Die für beständig beeidigten Dolmetsche haben den Parteien die Uebersetzungen, welche sie verlangen, auch ohne besonderen gerichtlichen Auftrag gegen Bezahlung zu verfertigen. Die Gebühren des Uebersetzers sind, wenn darüber keine Uebereinkunft zwischen ihm und der Partei zu Stande kommt, von dem Gerichte zu bestimmen.

Sechsten §. Die Uebersetzungen eines bei Gericht eidlich verpflichteten Dolmetschen sind von eben dieser und anderen Behörden für richtig anzunehmen. Der Partei, welche eine Uebersetzung für unrichtig erklärt, muß jedoch gestattet werden, ihre Behauptung durch zwei oder mehrere Kunstverständige nach den Vorschriften der Gerichtsordnung zu erweisen.

Siebtentens §. In die öffentlichen Bücher werden Urkunden, die weder in der Gerichtssprache noch in einer der Landessprachen abgefaßt sind, in der Uebersetzung, und wo es thunlich ist, zugleich auch in der Sprache des Originals eingetragen. In Ansehung des Verfahrens der provisorisch beibehaltenen Hypothekenämter im lombardisch-venetianischen Königreiche und in Dalmatien wird an den bisher geltenden Verordnungen durch die gegenwärtige Vorschrift nichts geändert; der Inhalt der Urkunden kann daher in die Hypothekenbücher auch in Zukunft in keiner andern als der italienischen Sprache eingetragen werden.

110.

den 28ten. **Hofdecret vom 28. December 1835**, an sämtliche Appellationsgerichte, mit Ausnahme jener von Tirol und Dalmatien.

Zufolge Allerhöchster Entschliesung vom 23. April 1835 haben die Beurlaubten der ersten Landwehr-Bataillone, so lange Letztere in der activen Militärdienstleistung stehen, unter der Militär-Jurisdiction zu bleiben.

111.

den 28ten. **Hofdecret vom 28. December 1835**, an sämtliche Appellationsgerichte, mit Ausnahme jenes von Dalmatien; zufolge Allerhöchster Entschliesung vom 24. December 1835.

Um allfälligen Zweifeln über die Anwendbarkeit der §§. 573 und 533 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches auf die Testirungs- und Veräußerungsbefugniß der Mitalieder aufgehobener Klöster zu begegnen, ist für nothwendig

Abstrakt

Jazyk a překlad v právu

Cílem této práce je zkoumání spojení práva a jazyka se zaměřením na právní překlady. Autorka též rozebírá dějinný vývoj právního překladu a současně mnohojazyčnost v Evropské unii. Práce je členěna do tří částí: „Jazyk v právu“, „Překlad v právu“ a „Jazyk(y) a mnohojazyčnost v Evropské unii“.

V první části autorka vysvětluje pojem právního jazyka. Pozornost je věnována neurčitosti a srozumitelnosti právního jazyka spolu se slovní zásobou a stylistikou. Dále autorka rozebírá roli a právní úpravu právního jazyka v české legislativě. Stranou nezůstává ani hnutí za plain language.

Druhá část práce podrobně analyzuje různé aspekty právního překladu. V práci jsou zmapovány světové dějiny právního překladu i historický vývoj v českých zemích. O právním překladu samotném je pojednáno dle specifických použití překladu (legislativa, mezinárodní smlouvy, soudní překladatelství a tlumočnictví). V rámci historie soudního tlumočnictví se autorka též věnuje dosud jinde nepublikovanému dvorskému dekretu č. 109 ze dne 22. prosince 1835, o soudních tlumočnících (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*). Posléze dostává prostor i kvalita překladu ve spojení s otázkou vzdělávání překladatelů.

Třetí část je z hlediska zadaného tématu věnována unikátní jazykové situaci v Evropské unii. Kromě problematiky mnohojazyčnosti se autorka zabývá i užíváním jazyka v jednotlivých institucích Evropské unie. V kontextu mnohojazyčnosti je též zmíněna legislativa Evropské unie a s ním související judikatura Soudního dvora Evropské unie. Autorka nabízí i náhled na možný jazykový vývoj v rámci Evropské unie. Poslední část uzavírá postavením překladatelů v Evropské unii, jakož i překladatelských problémů specifických pro právní překlad v Evropské unii.

V závěru práce autorka vyjadřuje přesvědčení o nepostradatelnosti rozvoje jazykové výbavy právníků, stejně jako právní gramotnosti překladatelů, jehož výsledkem bude zdokonalení práva samotného. Následně nastiňuje možná řešení pro zlepšení současné situace právních překladů v rámci vzdělávání právníků

a překladatelů. A konečně připomíná kritickou roli právního překladu pro vývoj a fungování práva, zejména na poli mezinárodního práva a práva Evropské unie.

Klíčová slova

právní jazyk, právní překlad, Evropská unie, soudní překladatelství a tlumočnictví, historie právního překladu, mnohojazyčnost v právním prostředí

Abstract

Language, Translation and Law

The main objective of this thesis is to explore the interconnection of law and language with a special focus on legal translation. The author of the thesis analyses the history of legal translation together with multilingualism in European Union. The thesis is divided into three major parts: „Language in law“, „Translation in law“ and „Language(s) and multilingualism in the European Union“.

The author explains the term *legal language* in the first part. The attention is directed to indeterminacy and incomprehensibility of the legal language as well as to legal vocabulary and stylistics of legal discourse. The author furthermore analyses the role and legal regulation of the legal language in Czech legislation. The plain language movement is noted as well.

The second part of the thesis examines in detail various aspects of legal translation. The author summarises legal translation history worldwide as well as the historical development within the Czech territory. Legal translation is addressed on the basis of the specific use of translation (legislation, international treaties, certified translation and interpretation). In the certified translation and interpretation history the author introduces the sworn interpreters cabinet decree of 22 December 1835 (*Hofdecret 109. vom 22. December 1835*), that has not yet been published elsewhere. Then she draws attention to the quality of translation in association with education of translators.

The third part focuses on the unique linguistic situation of the European Union with respect to the assigned subject. Apart from the multilingualism issues the author deals with the use of languages in particular institutions of the European Union. She mentions the European Union legislation in the context of multilingualism and relevant European Union case law. The author propounds a perspective on a possible linguistic development within the European Union. She finishes the last part with information about the position of translators in the European Union and translation problems specific to legal translation within the EU.

In conclusion the author expresses her persuasion regarding the necessity to enhance language skills of lawyers, as well as legal literacy of legal translators, which may result in a refinement of the law itself. She subsequently outlines possible solutions how to improve the present state of legal translation via education of lawyers and translators. Last but not least, she emphasizes the vital role of legal translation for the evolution and the proper functioning of law, particularly in the field of international law and EU law.

Keywords

legal language, legal translation, European Union, certified legal translation and interpretation, history of legal translation, multilingualism in legal settings